

MASTEROPPGAVE

Inn med morsmelka eller et selvstendig valg?

En kvalitativ studie av unge voksnes vei inn i samfunnsrettede frivillige organisasjoner

Ida Madeleen Moe

14.08.2019

Master i organisasjon og ledelse
Avdeling for økonomi, språk og samfunnsfag

Forord

Etter fire år som masterstudent på deltid markerer jeg slutten. Det har vært fire morsomme, krevende og lærerike år. Til tider har det vært utfordrende å fullføre mastergrad ved siden av full jobb og familie. Uten et klart mål for øyet og menneskene jeg nå skal takke, ville jeg nok ikke ha skrevet dette forordet.

Først og fremst ønsker jeg å takke informantene i denne undersøkelsen. Uten dere hadde ikke studien latt seg gjennomføre. Takk for at dere delte erfaringer og opplevelser, og for deres store samfunnsengasjement!

Til arbeidsgiverne mine gjennom disse fire årene. Tusen takk for at dere ga meg muligheten til å starte, fortsette og fullføre prosjektet mitt.

Takk til kollokviegruppa fra Moss - for samkjøring, feiring og faglige diskusjoner. Spesielt takk til Barbro for faglig utfordring og personlig støtte.

En ekstra stor takk til Mamma og Roger som alltid har stilt opp som barnevakter, lest korrektur og gitt nyttige tilbakemeldinger slik at jeg kunne oppfylle drømmen om å ta en mastergrad. Takk også til Ellinor for gjennomlesning før innlevering.

Tusen hjertelig takk, Glenn, for alle middagene du har laget!

Til Noah. Nå er Mamma endelig ferdig med oppgaven, og vi kan utforske verden sammen mye oftere! Jeg lover at det er mange år til jeg skal gjøre noe så omfattende igjen.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til veilederen min, Elise Øby for troen på meg og prosjektet. Du har gitt direkte og konstruktive tilbakemeldinger som det har vært mulig for meg å forholde meg til.

Moss, 14.8.2019

Sammendrag

Forskning på frivillighet finner at organisasjonslandskapet er i endring. Vi ser større framkøpling mellom organisasjon og den frivillige, og enkeltfrivillige som i større grad er motiverte av individualistiske begrunnelser for frivillig arbeid. Unge voksne ser ut til å være den gruppen hvor disse utviklingstrekkene er mest fremtredende. Det ser ut til å være et generasjonsfenomen som vil tilta i befolkningen.

Studiens formål er å forstå og forklare hvordan og hvorfor unge voksne begynner med frivillig arbeid i samfunnsrettede organisasjoner. Problemstillingen er «hva motiverer unge voksne til å delta i samfunnsrettede organisasjoner?».

Det teoretiske bakteppet til undersøkelsen er sosialpsykologiske teorier om forskjeller i altruistisk og egoistisk motivasjon, funksjonalistisk tilnærming til motivasjon for frivillig arbeid og sosiologiske modernitetsteorier om individualisering og det reflektive selv.

Datamaterialet består av semistrukturerte intervjuer med 4 kvinner og 3 menn mellom 20 og 30 år. Dataene er analysert ved hjelp av kvalitative analysemetoder inspirert av *in vivo* koding og meningskondensering inspirert av fenomenologisk analyse.

Informantene begrunnet sin oppstart med at de ønsket utløp for positive og negative følelser, tilhørighet i et sosialt fellesskap og å bidra i samfunnet. Begrunnelsene ble vurdert opp mot egen livssituasjon for å se om deltagelsen var forenelig med jobb, skole og utdanning. Det skilles i grove trekk mellom to typer veier inn i frivillig arbeid. Den ene preges av foreldres og egen deltagelse i frivillige organisasjoner i barndommen. Den andre handler om at informantene har tatt et bevisst valg basert på uttalte vurderinger.

“Are you happy in this modern world, or do you need more, is it something else
you’re searching for?....In all the good times I find myself longing for change, and
in the bad times I fear myself”

(Gaga, Ronson, Rossomando, & Wyatt, 2018).

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Empirisk bakteppe	1
1.2 Formål, problemstilling og forskningsspørsmål	4
1.3 Definisjoner og avgrensning	5
1.4 Studiens betydning.....	8
1.5 Oppsummering og oppgavens oppbygging	9
2 Teoretisk perspektiv.....	10
2.1 Motivasjon	10
2.2 Motivasjon som en målrettet handling.....	11
2.2.1 Altruisme/egoisme- distinksjonen	12
2.2.2 Den funksjonalistiske tilnærmingen til motivasjon (VFI)	13
2.3 Individualisering	15
2.3.1 Den kollektive og refleksive frivillige	16
2.4 Oppsummering.....	18
3 Metode	19
3.1 Forskningsdesign	19
3.1.1 Kvalitativ metode.....	20
3.1.2 Utvalg og rekruttering av informanter	21
3.1.3 Semistrukturerte intervjuer	23
3.1.4 Intervjuguiden.....	23
3.1.5 Gjennomføring av intervjuene	26
3.2 Transkripsjon	27
3.3 Analyse av data.....	28
3.4 Etske overveielser.....	33
3.5 Styrker og svakheter ved undersøkelsen.....	35
4 Presentasjon av funn del 1	38
4.1 Kategori 1: Opprettholdelse av selvidentiteten.....	38
4.1.1 Følelser.....	39
4.1.2 Tilhørighet	41
4.1.3 Value congruence	43
4.1.4 Drøfting av kategori 1	45
4.2 Kategori 2: Å bidra i samfunnet	48
4.2.3 Drøfting av kategori 2.....	51
5 Presentasjon av funn del 2	54
5.1 Kategori 3: Balanse i livet	54

5.1.1 Tid.....	55
5.1.2 Livshendelse	58
5.1.3 Drøfting av kategori 3.....	59
5.2 Kategori 4: Inn med morsmelka eller et selvstendig valg?	61
5.2.1 Inn med morsmelka.....	62
5.2.2 Et selvstendig valg	63
5.2.3 Drøfting av kategori 4.....	65
6 Diskusjon	69
6.1 Besvarelse av forskningsspørsmål	72
6.1.1 Hvordan begrunner unge voksne sin vei inn i frivillig arbeid?.....	72
6.1.2 Hvilke vurderinger ligger til grunn for valget om å bli frivillig?.....	77
6.1.3 Hvilken betydning har organisasjonen og oppgavene for å starte med frivillig arbeid?.....	79
6.1.4 Hvilken betydning har sosialt nettverk for å starte med frivillig arbeid?	80
7 Konklusjon.....	82
Litteraturliste.....	86
Vedlegg 1 Intervjuguide	1
Vedlegg 2 Informasjonsskriv til organisasjoner	3
Vedlegg 3 Informasjonsskriv og samtykke informanter.....	4
Vedlegg 4 Godkjenning fra NSD.....	6

Tabeller

Tabell 1 Inndeling i organisasjonskategorier.....	7
---	---

Figurer

Figur 1 Egenlagd visualisering av Batsons (1994) "Why act for the public good?"	13
Figur 2 Kollektiv og refleksive idealtyper for frivillighet. Figuren er klippet ut av deler av rammeverket i Hustinx og Lammertyn (2003, s. 181-182).....	17
Figur 3 Utdrag åpen koding	30
Figur 4 Utdrag fra analytisk koding	31
Figur 5 Egenlagd skjema med meningsenhet, åpen kode, kategori og meningskondensering	31
Figur 6 Illustrasjon av kategori 1 med teoretiske lyskastere.....	38
Figur 7 Illustrasjon av kategori 2 med teoretiske lyskastere.....	48
Figur 8 illustrasjon av kategori 3 med teoretisk lyskaster	54
Figur 9 Illustrasjon av kategori 4 med teoretiske lyskastere.....	61
Figur 10 Illustrasjon over sammenheng i funn med noen teoretiske lyskastere	69
Figur 11 Illustrasjon av vurderingsprosessen fra ikke frivillig til frivillig.....	78

1 Innledning

Menneskelige motiv bak handlinger har fascinert meg så lenge jeg kan huske. Første året på masterstudiet fant jeg teorier om indre og ytre motivasjon i arbeidssammenheng, og ble nysgjerrig. Jeg lurte på hva som karakteriserte indre og ytre motivasjon – og fikk teoretiske svar på det. I praksis var det annerledes. Friskt i minne var min egen opptreden som rekrutterer for et honorert oppdrag i en frivillig organisasjon noen år tidligere. Uten selvrefleksiv praksis rekrutterte jeg inn person etter person ved å legge vekt på de instrumentelle begrunnelsene for frivillig arbeid. Etterpå lurte jeg på hvorfor de ikke ville delta i andre aktiviteter i organisasjonen? Jeg begynte å lete etter flere og mer nyanserte svar. Noen brikker falt på plass da jeg skrev litteraturgjennomgang om hvordan belønning påvirket motivasjon og den undergravende effekten ytre belønninger kan ha på indre motivasjon. Jeg ville lære mer! Hele «sannheten» fant jeg likevel ikke i teoriene og litteraturen. Det var da jeg bestemte meg for å forske på frivillighet og motivasjon. Drevet av en tese om at mennesker velger å bli frivillige for å bidra for andre, begynte min søken etter flere svar. Hvorfor velger unge voksne å engasjere seg i frivillig arbeid?

1.1 Empirisk bakteppe

Undersøkelser fra 2017 viser at 63% av befolkningen i Norge har arbeidet frivillig det siste året (Fladmoe, Sivesind, & Arnesen, 2018, s. 11) og at det finnes over 100 000 frivillige organisasjoner her til lands (Frivillighet Norge, 2017). Befolkningens deltagelse er svært høy i verdensammenheng. Det er et kjennetegn vi deler med de andre skandinaviske landene (Wollebæk, Sætrang, & Fladmoe, 2015, s. 6). Ny Stortingsmelding fra Kulturdepartementet (2018) *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig*, ble levert til Stortinget i desember 2018. Her omtaler regjeringen frivilligheten som en grunnleggende del av livet og et fundament for et godt samfunn (Kulturdepartementet, 2018). Videre skriver de at frivilligheten «skaper engasjement, fellesskap, inkludering og kulturell og demokratisk innsikt» (Kulturdepartementet, 2018, s. 7). Flere andre Stortingsmeldinger fokuserer på frivillighet som en måte for å oppnå mål eller løse andre velferdsutfordringer som ensomhet, slik som «Folkehelsemeldingen»

og kvalitetsreformen for eldre, «Leve hele livet» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015, 2018). Frivillighet er særdeles viktig for et godt lokalmiljø og som et supplement til velferdstjenester og tjenesteproduksjon (*Frivillighet i Akershus - perspektiver og utfordringer*, 2017). Dessuten regnes frivillig arbeid som grunnpilaren innen barn og unges fritidstilbud (Wollebæk et al., 2015, s. 6). Gjennom frivillighet skapes en betydelig økonomisk verdiskapning: I følge Frivillighet Norge (2017) tilsvarer arbeidet 147 800 årsverk. For enkeltindividet kan deltagelse i frivillig arbeid bidra til bedre helse- og livskvalitet for grupper som står utenfor arbeidslivet, og være en viktig arena for læring og for å skape sosiale nettverk (Fladmoe & Folkestad, 2017).

Tallene for deltagelse i frivillig innsats i Norge er stabile og økende, dog tyder en rekke forskningsrapporter på en frivillighet i endring (Se f.eks. Kraglund & Enjolras, 2017, s. 13; Wollebæk & Sivesind, 2010; Wollebæk et al., 2015). Kvantitative undersøkelser over en periode fra 1998-2014 (Arnesen, 2015), heretter omtalt som *Frivillig innsats-undersøkelsene*, viser tydelige endringer i frivilliges motivasjon og organisasjonsstrukturer. Tidligere var folkebevegelser, nasjonal påvirkning, tilhørighet gjennom medlemskap og dugnader fremtredende. Det handler i større grad enn tidligere, om å være frivillig for å tilfredsstille egne behov og om en høyere individuell motivasjon (Kraglund & Enjolras, 2017, s. 18). Utviklingstrekkene beskrevet over tolkes og forklares som en endring av frivilligheten i retning av individualisering (se f.eks. Kraglund & Enjolras, 2017; Wollebæk, Selle, & Strømsnes, 2008; Wollebæk et al., 2015). En slik individualisering skaper mer motiverte frivillige, men også større utfordringer for organisasjonene i forhold til krav om spennende aktiviteter: Aktiviteten skal gi de frivillige noe tilbake, og det er forventinger til oppfyllelse av egne behov gjennom frivillig arbeid (Wollebæk et al., 2015).

Forskning på frivillighet i Norge omtaler *frakopling* som et viktig utviklingstrekk. Det er ikke lenger en selvfølge at man er medlem av den organisasjonen man utfører oppgaver for (Arnesen, Sivesind, & Gulbrandsen, 2016), engasjementet sprer seg på flere organisasjoner og aktiviteten er viktigere enn organisasjonen (Wollebæk et al., 2015). Befolkningsundersøkelsen fra 2017 viser at det er en trend som ser ut til å fortsette (Fladmoe et al., 2018, s. 17). Stadig færre tar på seg

forpliktende oppgaver og verv i organisasjonene, og sjeldnere enn før ser man de livslange medlemskapene hvor ideologi og overordnet samfunnsspørsmål er grunnen til organisering (Folkestad, Christensen, Strømsnes, & Selle, 2015). For ungdom er det mindre viktig hvilken organisasjon de utfører frivillig arbeid for. Her svarer 43 prosent at det er viktig hvilken organisasjon aktiviteten foregår innenfor, mot 53 prosent hos de som er over 25 år (Wollebæk et al., 2015, s. 109). «Det kan altså se ut som om den medlemsbaserte skandinaviske organisasjonsmodellen er i omforming» (Wollebæk et al., 2015, s. 109). I sine analyser fant Wollebæk og Sivesind (2010, s. 84) at saksorientert motivasjon fortsatt er den mest brukte begrunnelsen for å arbeide frivillig, men at instrumentelle og ekspressive begrunnelser øker. Saksorientert motivasjon betyr at man er opptatt av saken, og ikke innsatsen som er biprodukt for å nå et annet mål. Denne type motivasjon handler om at man kan gjøre noe konkret for saker som opptar en, mens instrumentelle og ekspressive begrunnelser henviser til individualistiske motiver for å for eksempel øke sine sjanser på arbeidsmarkedet eller eget emosjonelle velvære (Wollebæk & Sivesind, 2010, s. 83-84). Wollebæk og Sivesind (2010) hevder at de endrede motivasjonsbegrunnelsene ikke handler om et livsfasefenomen som går over, men at vi ser en økning i individuelle motivasjonsbegrunnelser på tvers av livsfase. Dette funnet støttes av Wollebæk og Aars (2011) som fant at holdningene om et mer individualisert organisasjonssamfunn, trolig vil tilta i årene fremover.

Analysene av materialet fra *Frivillig innsats-undersøkelsen* i 2014 ser forskjeller i motivasjonsgrunnlaget innenfor ulike sektorer av frivillige organisasjoner (Wollebæk et al., 2015). For eksempel står sosiale motivasjonsbegrunnelser sterkt innen foreldredrevet frivillighet, mens det er verdibegrunnelser og læring som er viktigst for de som engasjerer seg innenfor helse, sosial og utdanning (Wollebæk et al., 2015, s. 103). Innen idrett-, fritids- og kulturaktiviteter, nærmiljø og fagforeningsarbeid blir folk oftere oppfordret til å bli frivillige. Innenfor humanitært og politisk arbeid er egenmotivasjon viktigste vei inn (Wollebæk et al., 2015, s. 27). Det finnes visse holdepunkter for å hevde at sosiale forventninger øker sannsynligheten for å delta selv (Wollebæk et al., 2015, s. 71). Med spørsmålsstillingen «de fleste jeg kjenner gjør frivillig arbeid» kan det likevel være at deltagelsen i aktiviteten gjør at man har mange i omgangskretsen

som driver med frivillig arbeid (Wollebæk et al., 2015, s. 69). Wollebæk et al. (2015) hevder at hvordan dette henger sammen kan være et interessant tema for videre forskning.

1.2 Formål, problemstilling og forskningsspørsmål

Formålet med studien er å forstå og forklare hvordan og hvorfor unge voksne begynner med frivillig arbeid i samfunnsrettede organisasjoner. Studien undersøker de sosiale normene og individuelle intensjonene bak handlingen «å bli frivillig», med følgende problemstilling:

Hva motiverer unge voksne til å bli frivillig i samfunnsrettede organisasjoner?

Forskningsspørsmålene som undersøkes er:

- Hvordan begrunner unge voksne sin motivasjon for frivillig arbeid?
- Hvilke vurderinger ligger til grunn for valget om å bli frivillig?
- Hvilken betydning har organisasjonen og oppgavene for å starte med frivillig arbeid?
- Hvilken betydning har sosialt nettverk for å starte med frivillig arbeid?

Med disse forskningsspørsmålene og de teoriene jeg har valgt, anlegger jeg et sosialpsykologisk perspektiv på motivasjon. Problemstillingen og undersøkelseslinjene som er brukt i intervjuguiden legger til grunn en sosialpsykologisk forståelse av motivasjonsbegrepet, og forstår handlingen som målrettet. Jeg ser på unge voksne som refleksive individer som er i stand til å ta valg. Samtidig ser jeg ikke menneskene uavhengig av konteksten de opererer innenfor, og dermed vil sosiale interaksjoner og normer påvirke atferd. Jeg anlegger et prosessperspektiv på prosessen fra ikke-frivillig til frivillig. Det vil si at jeg ser det som en prosess hvor man 1) vurderer om man skal bli frivillig, 2) velger om man skal bli frivillig og starter opp med aktiviteten, 3) beslutter om

man vil fortsette og 4) avslutter aktiviteten. I denne oppgaven studeres de to første stegene av denne prosessen.

1.3 Definisjoner og avgrensning

Problemstillingen spør om hva som *motiverer*. Oppgaven må derfor handle om motivasjon. Jeg avgrensner i denne oppgaven deler av motivasjonsbegrepet og bruker definisjonen til Kaufmann og Kaufmann (2015, s. 113) som er «de biologiske, psykologiske og sosiale faktorene som aktiverer, gir retning til og opprettholder atferd i ulike grader av intensitet for å nå et mål.» Jeg velger å se på de psykologiske og sosiale faktorene og avgrensner oppgaven til å handle om det som *aktiverer* motivasjonen. Altså ser jeg motivasjon som **de psykologiske og sosiale faktorene som aktiverer atferd for å oppnå et mål.**

Dette gjør jeg fordi problemstillingen indikerer at det er *prosessen fra å ikke være frivillig til å bli frivillig* som skal undersøkes. Det betyr at det er de psykologiske og sosiale prosessene i forkant av valget og hvordan handlingen motiveres, ikke rekrutteringsprosessen som studeres. Tidligere undersøkelser viser at den motivasjonen som gjorde at man startet med frivillig arbeid, ikke nødvendigvis er den samme motivasjonen som gjør at man fortsetter (Wollebæk et al., 2015). Data som beskriver hva som motiverer til å fortsette arbeidet utelates på bakgrunn av oppgavens omfang, bortsett fra i ett tilfelle hvor disse dataene brukes til å tolke et funn for å svare på problemstillingen. Jeg ekskluderer de biologiske faktorene da dette ikke er en del av min fagtradisjon eller kunnskapsområde.

Jeg spør om hva som motiverer til å arbeide *frivillig*. Definisjonen til International Labour Organization (ILO) legges til grunn for begrepet frivillig. “Unpaid non-compulsory work; that is, time individuals give without pay to activities performed either through an organization or directly for others outside their own household” (International Labour Organization, 2011, s. 13). Dette er den samme definisjonen som har blitt brukt på frivillig arbeid i *Frivillig innsatsundersøkelsene* (Arnesen, 2015, s. 37).

Definisjonen antyder at det handler om «non-compulsory work». Det betyr at det er et stykke arbeid som ikke er obligatorisk for den enkelte. For det andre karakteriseres det av tid individer gir for å hjelpe andre, uten å få betaling for det.

Arbeidet kan gjennomføres innenfor eller utenfor en organisasjon. I denne studien undersøkes det arbeidet som gjøres innenfor samfunnsrettede organisasjoner, altså innenfor rammen av en spesifikk type organisasjon. Frivillige organisasjoner defineres her i tråd med Salamon et al. (1999, s. 3-4) som hevder at frivillige organisasjoner kjennetegnes ved fem kriterier: De er organiserte, privat eid og drevet, videreformidler ikke fortjeneste, de er selvstyrte og det er frivillig å være med eller gi bidrag (ikke obligatorisk).

Frivillig arbeid kan finne sted innenfor flere typer organisasjoner. Det finnes flere slike inndelinger. I sin groveste inndeling skiller Arnesen et al. (2016, s. 16) mellom aktivitetsrettede og samfunnsrettede organisasjoner eller oppgaver.

Aktivitetsrettet betyr at en legger til rette for seg selv eller for at andre skal drive aktivitet, slik som idrett, kultur og hobby/fritid. Samfunnsrettede forstås i denne sammenheng som at man arbeider frivillig på vegne av andre mennesker. I andre rapporter vil samfunnsrettede organisasjoner typisk kunne fordeles under henholdsvis velferd og humanitære organisasjoner (Se f.eks. Wollebæk & Sivesind, 2010, s. 71) I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i Arnesen et al. (2016, s. 15-16) som deler opp frivillige organisasjoner i 1) kultur og fritid, 2) velferd, 3) samfunnsrettede, 4) bolig og økonomi, 5) tro og livssyn og 6) andre. Innenfor samfunnsrettede organisasjoner ligger underkategoriene a) miljø- og dyrevern, b) rettighets- og støttearbeid, c) fremme av frivillighet og d) internasjonale aktiviteter, slik vi ser av tabell 1.

Tabell 1 Inndeling i organisasjonskategorier

Kategori	Beskrivelse	ICNPO-kode
Kultur og fritid		
Kunst og kultur	Musikk, teater og dans, kunst og arkitektur, historie, litteratur og språk, tidsskrifter og medier, andre kulturelle og kunstneriske aktiviteter	(1 100)
Idrett	Alle typer idrett, sport og trim, også skytterlag, bedriftsidrett og idrett for personer med nedsatt funksjonsevne	(1 200)
Hobby og fritid	Friluftsliv og speideren, motor og båtforeninger, dyreeierklubber, pensjonistlag, sosiale klubber, hagelag, rollespill, dataspill, brettspill, andre hobby- og fritidsaktiviteter	(1 300)
Velferd		
Utdanning og forskning	Skoler og studieforbund, opplysningsforbund og foreninger som fremmer og formidler forskning	(2 100 - 2 400)
Helse, pleie og redningsarbeid	Helsetjenester, alternativ medisin, redningsarbeid og ambulansetjenester	(3 100 - 3 400)
Sosiale tjenester	Tjenester for funksjonshemmede og eldre, selvhjelp, familierådgivning, krisesentre- og telefoner	(4 100 - 4 400)
Samfunnsrettede		
Miljø- og dyrevern	Foreninger for områdevern- og forvaltning og dyrevern	(5 100 - 5 200)
Rettighets- og støttearbeid	Organisasjoner for funksjonshemmede og syke, utsatte og marginaliserte grupper, innvandrere og etniske grupper, forbrukere, samt politiske bevegelser og partier.	(7 100 - 7 300)
Fremme av frivillighet	Interesseorganisasjoner for frivillighet og stiftelser og frivillighetssentraler	(8 100 - 8 200)
Internasjonale aktiviteter	Internasjonale vennskaps- og utvekslingsprogrammer og internasjonalt nødhjelp- og bistandsarbeid	(9 100)
Bolig og økonomi		
Bolig og utvikling	Grendelag, velforeninger, forsamlingshus og borettslag	(6 100 - 6 300)
Nærings- og arbeidsliv	Bransjeorganisasjoner, profesjonsforbund og fagforeninger	(11 000 - 11 300)
Tro og livssyn	Tros- og livssynssamfunn og misjonsorganisasjoner	(10 100)
Andre	Ikke klassifisert andre steder	(12 100)

Tabellen er hentet fra Arnesen et al. (2016, s. 15).

Jeg spør om gruppen *unge voksne*, noe som antyder at enhetene som skal studeres er mennesker i en viss aldersgruppe. Jeg velger å følge omtrent samme aldersinndeling som Frivillighet Norge og TNS Gallup (2017) gjør i *Frivillighetsbarometeret*. De deler inn gruppen i 19-29 år. Jeg vil fremholde at unge voksne i dagens samfunn ofte er i en etableringsfase frem til fylte 30 år, og av denne grunn har jeg valgt aldersinndelingen 18-30 år. De norske Frivillighetsundersøkelsene deler opp aldersgruppene i 16-24 og 25-49 år, noe jeg mener splitter den aktuelle gruppen *unge voksne* i to, og ikke er hensiktsmessig for min studie.

1.4 Studiens betydning

Det empiriske bakteppet, som det er redegjort for i punkt 1.1, viser endringstrekk i den norske frivilligheten preget av frakopling og høyere individuell motivasjon. Det betyr at oppgaven eller aktiviteten tar større plass til fordel for organisasjonstilhørighet. Disse utviklingstrekkene forklares og tolkes av forskere som et resultat av økt individualisering. Unge voksne, sammen med etniske minoriteter, har størst individuell motivasjon for frivillig arbeid (Wollebæk & Sivesind, 2010, s. 86-87). Vi vet dermed at det er noen sammenhenger mellom individualistisk motivasjon og frivillig arbeid blant unge voksne fordi vi har kvantitative data som tilsier det, men vi vet ikke hvorfor det er slik. Unge voksne er den aldersgruppen som mener at organisasjonstilhørighet betyr minst, og det finnes holdepunkter for å kunne si at den individualistiske motivasjonen for frivillig arbeid er et tiltagende fenomen i befolkningen, jf. forskning gjengitt i kapittel 1.1.

Unge voksnes innsats i frivillig arbeid er derfor interessant av flere grunner. For det første er det en samfunnsmessig grunn, fordi unge voksne er de som deltar minst i frivillig arbeid (Frivillighet Norge & TNS Gallup, 2017). Det er påvist at det finnes større potensiale for frivillig innsats blant yngre enn eldre (Wollebæk et al., 2015, s. 43) Generelt kan en si at potensialet er høyt for den ikke-deltakende befolkningen: 74 prosent av de som ikke hadde gjort frivillig arbeid svarte at de kunne tenke seg det, og 61 prosent av de som hadde utført frivillig arbeid kunne tenke seg å gjøre mer (Kraglund & Enjolras, 2017, s. 19). I Frivillighet Norge og TNS Gallup (2018, s. 36) sitt frivillighetsbarometer svarte 63% av respondentene at de ikke var forsøkt rekruttert inn det siste året, og nær halvparten kunne tenke seg å gjøre innsats for en sak eller aktivitet de er opptatt av.

Vitenskapelig er studien interessant da den vil kunne utfylle eksisterende kunnskap fra kvantitative undersøkelser med kvalitative funn. Det finnes kvantitative undersøkelser som beskriver type motivasjonen for denne gruppen, men det etterspørres flere kvalitative undersøkelser for å utdype funnene (eks. Wollebæk et al., 2015, s. 163). Forhåpentligvis vil undersøkelsen gi større forståelse av hva som ligger bak tallene. I beste fall vil beskrivelsene og analysene utvide vår forståelse av hvordan unge voksne skaper mening til veien inn i

frivillig arbeid. Dette kan ha både teoretiske og praktiske implikasjoner for frivillighetsfeltet.

1.5 Oppsummering og oppgavens oppbygging

I dette kapitlet har vi sett hvilket empirisk bakteppe undersøkelsen hviler på og hvorfor studien er interessant. Innenfor norsk frivillighet har et individualistisk motivasjonsgrunnlag større plass enn tidligere, samtidig som det ses en frakopling mellom organisasjon og enkeltfrivillige. Utviklingstrekkene og det teoretiske perspektivet har formet oppgavens formål, problemstilling og forskningsspørsmål. Disse har blitt presentert i kapitlet. Definisjoner brukt i oppgaven har blitt gjengitt og avgrensninger blitt gjort rede for.

I kapittel 2 presenteres teoriene som har vært med å forme undersøkelsen. Noen av funnene i undersøkelsen kan ikke belyses av disse teoriene, og da er andre teorier presentert direkte i funn- eller drøftingsdelen og brukt som en verktøykasse for å forklare de resterende funnene. I kapittel 3 beskrives metoden for hvordan undersøkelsen er utført. Først beskrives valg av forskningsdesign, deretter transkripsjon og hvordan analysen av datamaterialet er gjennomført. Til slutt diskuteres noen etiske avveininger, og studiens styrker og svakheter drøftes gjennom prinsippene for validitet og reliabilitet. I kapittel 4 og 5 presenteres funnene i denne undersøkelsen. Det er delt opp i to kapitler og funnene analyseres og drøftes underveis. Kapittel 6 er en oppsummerende diskusjon med formål å besvare forskningsspørsmålene i undersøkelsen. I kapittel 7 finnes en avsluttende konklusjon på oppgavens problemstilling.

2 Teoretisk perspektiv

Denne undersøkelsen har to hovedteoretiske retninger å støtte seg på. Det er sosialpsykologisk motivasjonsteori og sosiologiske modernitetsteorier. Disse har gitt ulike innfallsvinkler til studiens utforming, og det er kun de teoriene som har preget undersøkelsen som er presenteres i dette kapittelet. Først redegjøres det for begrepet motivasjon og ulike måter det har vært brukt innenfor frivillighetsforskningen. Deretter presenteres altruisme/egoisme-distinksjonen og den funksjonalistiske tilnærmingen til frivillig motivasjon. Til slutt redegjøres det for individualiseringstesen og det refleksive selvet, og deretter teorien som ofte omtales som den kollektive og refleksive frivillige.

2.1 Motivasjon

Et søk på motivasjon i Britannica Academic tilsier at motivasjon (eng. motivation) er avledet av det latinske ordet *motivus* som betyr «a moving cause» (Britannica Academic, 2019b). Det antyder at vi har å gjøre med aktivering av en psykologisk prosess (Britannica Academic, 2019b). Motivasjon har blitt studert som et fysisk, psykologisk og filosofisk fenomen. Det finnes teorier om motivasjon innenfor flere psykologiske tradisjoner, og det er forskjell på om man ser motivasjon som en biologisk, tillært eller kognitiv prosess (Britannica Academic, 2019b). I arbeidssammenheng defineres motivasjon som «en energi som initierer arbeidsrelatert atferd og påvirker atferdens form, retning, intensitet og varighet» (Pinder, 2008, s. 11, min oversettelse fra engelsk). I følge Latham og Pinder (2005, s. 486) er arbeidsmotivasjon en psykologisk prosess som påvirkes av samhandling mellom mennesket og dets omgivelser. Motivasjon er noe som foregår inni et individ, det kan derfor være vanskelig å studere fenomenet (Locke & Latham, 1990, s. 1). Kaufmann og Kaufmann (2015, s. 113) definerer motivasjon som «de biologiske, psykologiske og sosiale faktorene som aktiverer, gir retning til og opprettholder atferd i ulike grader av intensitet for å nå et mål». De skiller mellom fire ulike motivasjonsteoretiske retninger, hvorav kognitive motivasjonsteorier er en av dem (Kaufmann & Kaufmann, 2015).

Selvbestemmelsesteorien er en betydningsfull teori innenfor kognitive motivasjonsteorier hvor det skilles mellom ulike *typer av motivasjon* og ulik grad

av motivasjon (Ryan & Deci, 2000, s. 54). Ryan og Deci (2000) benytter Porter and Lawler (1968) referert i Gagne og Deci (2005, s. 331) sitt begrep hvor motivasjonen deles inn i indre og ytre motivasjon for handlinger. Indre motivasjon er en drivkraft som kommer av at oppgaven eller aktiviteten i seg selv er givende, mens ved ytre motivasjon er det noe utenfor aktiviteten som driver en, slik at konsekvensen av aktiviteten blir selve målet for handlingen (Ryan & Deci, 2000).

Innenfor frivillighetsforskningen har motivasjon blitt studert fra flere forskjellige perspektiver de siste tiårene (Grönlund, 2011, s. 853). De fleste har kategorisert motivasjon i grupper av motiver eller funksjoner, slik som den funksjonalistiske tilnærmingen vi snart skal komme tilbake til (Grönlund, 2011). Vanlige perspektiver er indre versus ytre, og kontinuumet altruisme versus egoisme (Grönlund, 2011, s. 853). Motivasjon for frivillig arbeid har også vært studert fra et rolleperspektiv (Grube & Piliavin, 2000) og fra et livsløpsperspektiv (Omoto, Snyder, & Martino, 2000). Grube og Piliavin (2000) hevder at frivillige kan utvikle en rolleidentitet knyttet til det å være frivillig, mens livsløpsperspektivet handler om at frivillige tillegger arbeidet ulike meninger ut fra hvilken del av livet de er, ved at målene for sosial interaksjon forandrer seg med alderen (Omoto et al., 2000, s. 182).

Denne studien baserer seg på et altruisme/egoisme-distinksjonen, på en funksjonalistisk tilnærming til motivasjon og på sosiologiske modernitetsteorier. Disse teoriene skal vi komme inn på etter en kort introduksjon om motivasjon som målrettet handling, som er opphavet til de sosialpsykologiske teoriene.

2.2 Motivasjon som en målrettet handling

Locke, Shaw, Saari, Latham, og Miller (1981, s. 125) beskriver målsettingsteori som en teori innenfor kognitiv psykologi. Locke et al. (1981, s. 125) hevder at målsettingsteori stammer fra en akademisk tradisjon som bygger på blant annet Kurt Lewin, og en organisasjonsteoretisk tradisjon med røtter tilbake til Frederick Winslow Taylors «Scientific Management» i USA på begynnelsen av 1900-tallet. I målsettingsteorien er mål direkte regulerende for menneskelig atferd (Locke et al., 1981, s. 126). Begge teoriene som presenteres i dette avsnittet bygger på Lewins teori fra 1930-tallet hvor målrettet motivasjon eller intensjon ligger til

grunn for en handling. Batson og Shaw (1991, s. 108) beskriver Lewins teori av fire bestanddeler:

- a) the organism desires some change in his world...., b) a force of some magnitude exists, drawing the organism towards the goal, c) if a barrier prevents direct access to the goal, alternative routes will be sought and d) the force disappear when the goal is reached.

2.2.1 Altruisme/egoisme- distinksjonen

En mye diskutert teoretisk forskjell innenfor frivillig arbeid, er altruisme/egoisme-distinksjonen. Spørsmålet om altruisme eksisterer har vært diskutert i flere århundrer fra Aristoteles og deretter av andre filosofer, biologer og psykologer (Batson & Shaw, 1991, s. 107). Begreper som godhet, veldedighet, medfølelse og vennskap har vært benyttet (Batson & Shaw, 1991, s. 108), mens selve begrepet altruisme stammer fra den franske filosofen Auguste Comte på 1800-tallet, og ble introdusert som en antitese til begrepet egoisme (Britannica Academic, 2019a). Comte referert i Batson og Shaw (1991, s. 108) erkjente at ikke all menneskelig handling var egoistisk eller egennyttig.

Debatten om hvorvidt motivet for en frivillig handling er egoistisk eller altruistisk, har vært aktuell innenfor både psykologisk tradisjon og innenfor litteraturen om frivilliges motivasjon (Clary & Snyder, 1991, s. 141). Debatten har i stor grad dreid seg om hvorvidt en handling kan være oppriktig altruistisk (Clary & Snyder, 1991, s. 141). Gjennom tidene har det blitt brukt begreper som «solidarisk individualisme» (Berking 1996, s. 189 referert i Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 174), «altruistisk individualisme» (Beck 1997, s. 19 referert i Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 174) og «normativ altruisme» (Clary & Miller 1986; Rosenhan 1970 referert i Clary & Snyder, 1991, s. 138). Disse begrepene viser til at teoretikere har satt spørsmålsteget ved om det finnes handlinger som er ekteføyte eller oppriktige altruistiske, uten innslag av egennytte eller egoistiske motiver.

Batson (1994) utvidet distinksjonen altruisme/ egoisme ved hjelp av begrepene kollektivism og prinsiplisme. Han hevder at det kan være fire drivkrefter som ligger til grunn for å handle for fellesskapets beste. Altruisme kan beskrives som et motiv basert på et ultimat mål om at en annen person skal få det bedre, mens egoisme er et motiv med det ultimate mål om å øke eget velbefinnende (Batson &

Shaw, 1991, s. 108). Kollektivism betyr at man handler på vegne av en gruppe eller et kollektiv av mennesker, for eksempel et lokalsamfunn. Prinsipalisme handler om at ens handling er basert på en intensjon om å overholde et prinsipp om rettferdighet (Batson, 1994). Motivasjon er i dette rammeverket en målrettet, psykologisk drivkraft (Batson & Shaw, 1991).

<p>COLLECTIVISM</p> <p>Benefit of the group or collective</p>	<p>EGOISM</p> <p>Self-benefit, can be material, social or self-rewarding</p>	<p>ALTRUISM</p> <p>Benefit one or more others</p>	<p>PRINCIPALISM</p> <p>Upholding a principle of justice</p>
--	---	--	--

Figur 1 Egenlagd visualisering av Batsons (1994) "Why act for the public good?"

2.2.2 Den funksjonalistiske tilnærmingen til motivasjon (VFI)

Clary et al. (1998) bygger blant annet på Smith, Bruner og White (1956) og Katz (1960) i den funksjonalistiske tilnærmingen til motivasjon for frivillig arbeid (Clary et al., 1998, s. 1517). Her er motivasjonen underliggende sosiale og psykologiske motiv som kan dekkes gjennom frivillig arbeid (Snyder, 1993 i Clary et al., 1998). Teorien legger til grunn at alle mennesker har samme, universelle behov, men at ulike handlinger kan utføres for å tilfredsstille disse (Musick & Wilson, 2008, s. 54). En handling kan være lik, men motivasjonsprosessen eller funksjonen bak denne er likevel forskjellig fra individ til individ (Clary et al., 1998, s. 1517). Eksempelvis kan en frivillig motiveres av å møte andre mennesker (sosial), mens en annen motiveres av å hjelpe andre mennesker (verdier). Begge kan likevel utføre samme handling. Teorien forutsetter at det er et samsvar mellom motiver og handling (Clary et al., 1998).

Teorien bygger på seks ulike motiver for å utføre frivillig arbeid. Her følger en kort gjennomgang av de seks funksjonene med engelsk benevnelse i parentes, basert på Clary og Snyder (1991); Clary et al. (1998):

- Verdier (values) handler om at man ønsker å hjelpe andre mennesker eller uttrykke sine verdier.
- Læring (understanding) er et ønske om å lære noe ved å få utføre praktiske oppgaver.
- Arbeidsmarked (career) er motivert av å kunne bruke referanser og bygge CV ved å være frivillig.
- Sosial (social) er et ønske om å utvide sitt nettverk og ha det hyggelig og sosialt med andre mennesker, eller denne motivasjonen kan stamme fra sosiale forventninger fra omgivelsene om å delta i frivillig arbeid (Clary & Snyder, 1991).
- Selvaktelse (enhancement) handler om positiv vekst for eget ego, eller for å opprettholde gode følelser eller styrke dem.
- Selvbeskyttelse (protective) handler om å redusere dårlige selvpersepsjoner av eget ego og dermed beskytte det, eller å ønske å gjøre noe fordi en er i en mer heldig situasjon enn andre. Det kan også stamme fra å øke egen selvfølelse, eller for å komme bort fra personlige problemer.

Bygget på funksjonalistisk tankegang vil en person starte med frivillig arbeid dersom det er samsvar mellom individets motivasjon og mulighetene som tilbys av det organisatoriske miljøet, for eksempel av en organisasjon (Clary & Snyder, 1999, s. 157-158). Dette kalles for «the matching hypothesis» (Clary & Snyder, 1999). Eksempelvis kan en overtalende melding eller en avisannonse som samsvarer med motivene den enkelte har, gjøre sannsynligheten større for at vedkommende blir frivillig (Clary & Snyder, 1999). Et annet eksempel kan være at sannsynligheten er mindre for å starte som frivillig i en organisasjon dersom en person er motivert av å bygge på CV'en, mens annonsen spiller på tilhørighet til organisasjonen (mitt eksempel).

Volunteer Function Inventory (VFI) er et av de mest brukte innenfor frivillig motivasjon (Musick & Wilson, 2008, s. 56) og i norsk sammenheng brukt for å måle motivasjon i *Frivillig innsats-undersøkelsene* i Norge siden 1998, med unntak av den siste dimensjonen selvbeskyttelse, som er tatt ut av de norske undersøkelsene for å tilpasse til en norsk kontekst (Wollebæk et al., 2015, s. 87-88).

Sosialpsykologiske analyser er en sentral del av litteraturen på frivillighetsfeltet, og VFI har vært spesielt betydningsfull (Wollebæk et al., 2015, s. 87). Teorien har blitt kritisert for ikke å være uttømmende (Wilson 2012, s. 101 referert i Wollebæk et al., 2015, s. 88), og for å studere individet uten å ta hensyn til den organisatoriske konteksten (Grube & Piliavin, 2000, s. 1108).

2.3 Individualisering

Sosiologiske moderniseringsteorier og tesen om individualisering bygger på teoretikere som Giddens, Beck og Bauman (Krange, 2004). Disse teoretikerne hevder at vi har forlatt den gamle moderniteten til fordel for en ny modernitet (Aakvaag, 2008, s. 262). De hevder vi har beveget oss vekk fra standardbiografier hvor ens nasjon, klasse og kjønn bestemte ens livsløp og identitet (Aakvaag, 2008, s. 264). Ifølge Beck er resultatet *individualisering*, hvor individet i fravær av industrisamfunnets «tilskrivning», må skape sin egen identitet (Aakvaag, 2008, s. 270). Beck er klar på at individualiseringsprosessen og friheten til å velge, er en strukturell tvang i et deregulert samfunn og at vi derfor er *dømt* til å velge (Aakvaag, 2008, s. 270). Den unge er overlatt til seg selv når valgene skal tas og livsløpet stakes ut (Krange, 2004, s. 14).

Giddens hevder at det moderne samfunnet, som han kaller sen- eller høymodernitet, byr på flere valgmuligheter gjennom en refleksiv modernisering hvor individet i større grad må ta aktive beslutninger (Aakvaag, 2008, s. 271). Selvidentiteten skiller seg fra selvet ved at den forutsetter refleksiv bevissthet (eng. awareness), og at den kontinuerlig må skapes og opprettholdes i de refleksive aktivitetene til individet (Giddens, 1991, s. 52). Dette fører til at selvidentiteten er i stadig utvikling for en følelse av stabil selvidentitet som vil gi mening til individets livshistorie, eller det som av Giddens (1991, s. 54) omtales som den biografiske konstruksjon. I et samfunn uten industrisamfunnets tilskrevne identitet, må fortellingen kontinuerlig revideres i lys av ny informasjon, hendelser og erfaringer som individet opplever (Aakvaag, 2008, s. 277).

Bauman kaller fenomenet for flytende modernitet, som et bilde på at ingenting er fast eller stabilt lenger (Bauman, 2006). Han bruker arketyper shopping om alle de valgmulighetene som finnes. Et individ kan «shoppe» etter ferdigheter, ting

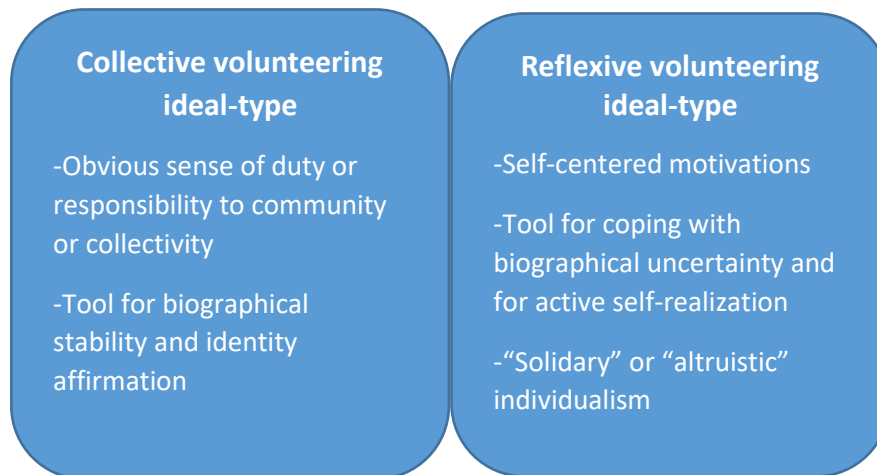
eller for å stilne begjæret, men blir aldri mett uansett hvor stor haugen av ting blir (Bauman, 2006, s. 94-95). Han hevder at individualisering ikke resulterer i en ekte frigjøring for individet (Bauman, 2006).

Det er flere forfattere som er kritiske til hvor mye verden faktisk har endret seg i senmoderniteten, og hvor mye som skiller seg fra tidligere kollektive normer og handlinger (Se feks. Krange, 2004; Øia, 2001). Likevel gir de sosiologiske modernitetsteoriene liv til teorier innenfor frivillig arbeid, og de kaster lys over forklaringer på de endringene vi ser i frivillighetsforskningen (som f.eks. i rapporten til Wollebæk et al., 2015). Vi skal ta en nærmere titt på en av disse teoriene nedenfor.

2.3.1 Den kollektive og refleksive frivillige

Hustinx og Lammertyn (2003) bygger sin teori på blant annet individualiseringstesen og det refleksive selvet når de hevder at endringer i enkeltindividets motivasjonsstruktur kan være en følge av større samfunnsmessige strukturendringer over tid. I følge Hustinx og Lammertyn (2003) må de psykologiske funksjoner som frivillig arbeid kan tilfredsstillende (slik som Clary et al., 1998), også ses i lys av en kontekst bestående av en biografisk konstruksjon. De har utviklet et konseptuelt analytisk rammeverk som kan brukes for å fremskaffe empiri på feltet. Frivilliges motivasjonsbegrunnelser er deler av dette teoretiske rammeverket. Motivasjonsbegrunnelsene kan plasseres et sted mellom to poler med refleksiv i den ene enden og kollektiv i den andre. Type engasjement og intensitet varierer etter idealtypiske kjennetegn (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 174). Kollektiv og refleksiv er idealtyper som kan bli blandet sammen til en passende, personlig «cocktail» for den enkelte frivillige (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 171). Dette omtales som pluralisering av motiver, som betyr at motivasjonsgrunnlaget blir mangfoldig og kan inneholde både egennyttige og uegennyttige motivasjoner (Hackett & Mutz 2002, s. 44 referert i Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 174).

Nowadays, willingness to participate in volunteering seems to be more dependent on personal interests and needs than on service ethic and a sense of obligation to the community. Motivated by a search of self-realization, volunteers demand great freedom of choice and clearly limited assignments with tangible outcomes. (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 168).

Figur 2 Kollektiv og reflekseve idealtyper for frivillighet. Figuren er klippet ut av deler av rammeverket i Hustinx og Lammertyn (2003, s. 181-182).

Den kollektive idealtypen kjennetegnes ved en sterk pliktfølelse overfor lokalsamfunnet eller et mer abstrakt kollektiv, slik som for eksempel en religion (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 173). Ofte bunner motivasjonen i godhet eller altruisme, og egne motiver er underordnet kollektivets interesser (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 173). Videre skriver Hustinx og Lammertyn (2003, s. 173) at gjennom å være dedikert til lokalsamfunnet eller annet kollektiv, vil det skape stabilitet i den biografiske konstruksjonen og en følelse av å tilhøre et felleskap. Dette gir seg utslag i at den kollektive frivillige idealtypen er stabil, og derfor ofte blir trofast til «sin» organisasjon, som er strukturert og basert på medlemskap. På grunn av den stabiliteten som finnes i en type lukket nettverk som den kollektive frivillige er en del av, vil innsatsen være preget av en spesifikk symbolsk mening. Dette fungerer ved at vedkommende identifiserer seg med organisasjonens verdier og mål, med gruppen og blir en integrert del av et stabilt felleskap (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 175-176).

Den reflekseve idealtypen på sin side, er mer opptatt av å «shoppe» frivillige oppgaver etter som hva som passer for en selv (Hustinx & Lammertyn, 2003).

Denne idealtypen vil oftere enn den kollektive frivillige idealtypen, ha flere forskjellige motiver bak handlingene sine. Hustinx og Lammertyn (2003) hevder at idealtypene påvirker retningen og intensiteten av engasjementet. Dette betyr at den refleksive frivillige foretrekker ad hoc- og aktivitetsbasert frivillige oppgaver og engasjerer seg tidsavgrenset (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 175). Den refleksive frivillige forholder seg og engasjerer seg mer for aktivitetens egen skyld, enn for å være i et fellesskap med andre. Det vil si at den refleksive frivillige kan ses på som en individuell aktør i frivillig arbeid (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 172).

2.4 Oppsummering

I dette kapittelet har det blitt presentert tre ulike teorier som kan belyse motivasjonen for frivillig arbeid. Altruisme/egoisme-distinksjonen og den funksjonalistiske tilnærmingen bygger på kognitive sosialpsykologiske teorier. Her etterfølger handlingen en intensjon eller et mål. En overordnet samfunnsdiagnostisk tese om individualisering og teorien om det refleksive selvet, er presentert som en inngang til teorien om den refleksive og kollektive frivillige. Den sosiologiske tilnærmingen ser motivasjonen i en større kontekst som en del av den enkeltfrivilliges biografiske konstruksjon, og inkluderer organisasjonstilknytning. Dermed kan dette være en fruktbar teori å bruke til å drøfte idealtypiske kjennetegn ved den kollektive og refleksive frivillige opp mot hverandre, og se disse i lys av de endringstrekkene vi ser i den norske frivilligheten.

3 Metode

Formålet med studien er å forstå og forklare hvordan og hvorfor unge voksne begynner med frivillig arbeid i samfunnsrettede organisasjoner. I denne studien vil jeg undersøke de sosiale normene og individuelle intensjonene bak handlingen «å bli frivillig». Problemstillingen som undersøkes er «Hva motiverer unge voksne til å bli frivillig i samfunnsrettede organisasjoner?». Kapitlet vil gjøre rede for hvordan problemstillingen er besvart. Først beskrives og forklares det overordnede perspektivet denne undersøkelsen har på hvordan verden er og hvordan kunnskap dannes (ontologisk og epistemologisk perspektiv), for deretter å forklare forskningsdesignet og hvorfor intervjuer er egnet for å svare på problemstillingen. Etter dette redegjøres det for hvordan utvalget er gjort og den praktiske rekrutteringen av informanter. De fire undersøkelseslinjene forklares samtidig med intervjuguiden. Deretter beskrives gjennomføring av intervjuene, transkribering og hvordan data er analysert. Til slutt diskuteres validitet og reliabilitet, forskerens forforståelse og det pekes på styrker og svakheter ved undersøkelsen.

3.1 Forskningsdesign

Samfunnsontologi handler om hva virkeligheten er og hvordan den ser ut (Johannessen, Christoffersen, & Tuftes, 2016, s. 41). Består samfunnet av en rekke enkeltindivider som handler og samhandler eller består det av en selvstendig realitet? Denne debatten henviser til vitenskapsteoretiske diskusjoner hvor ståsted kan være enten metodologisk individualisme eller metodologisk kollektivism (Johannessen et al., 2016, s. 41). Innenfor metodologisk individualisme er ens tanker at samfunnet ikke utgjør noen selvstendig enhet. Det motsatte er metodologisk kollektivism hvor «overindividuelle sosiale strukturer styrer aktørenes handlinger» Aakvaag (2008, s. 30). I denne undersøkelsen ser jeg på samfunnet som bestående av individer som handlende aktører, innenfor samfunnsstrukturer som er til dels styrende.

Epistemologiske teorier eller epistemologi handler om måten vi fremskaffer kunnskap om samfunnet på (Johannessen et al., 2016, s. 41). Det sosialkonstruktivistiske perspektivet skiller seg fra positivismen som mener at

sannhet er noe som finnes «der ute», og som kan studeres objektivt (Merriam & Tisdell, 2016, s. 9). I et sosialkonstruktivistisk perspektiv er atferd som noe som skjer på et gitt tidspunkt innenfor en gitt kontekst. Tolkningen av en hendelse vil variere ut fra hvem du prater med og i hvilken kontekst. Virkeligheten er kontekstavhengig (Merriam & Tisdell, 2016, s. 12). Kunnskap dannes også konstruktivt, det vil si at forskeren er med i meningsdannelsen. Det finnes ikke *en* observerbar sannhet (Merriam & Tisdell, 2016, s. 9).

3.1.1 Kvalitativ metode

I denne studien benyttes kvalitativ metodologi. Til forskjell fra kvantitativ metode, bidrar kvalitativ forskning til kunnskap med rike beskrivelser, nyanser, tolkninger og forståelse for et fenomen (Merriam & Tisdell, 2016, s. 15-19). Nyeng 2004 referert i Johannessen et al. (2016, s. 34) hevder at den sosiale virkeligheten er myk, og at den dermed må studeres med myke data. Myke data er data innhentet gjennom kvalitative metoder. At virkeligheten er myk betyr at den er relativt diffus og kan være vanskelig å studere (Johannessen et al., 2016, s. 33). «Folks motiver for å handle som de gjør, er mentale tilstander som ikke er direkte observerbare» (Johannessen et al., 2016, s. 33). Denne diffuse virkeligheten kan undersøkes ved myke data, f.eks. samtalepregede intervjuer (Johannessen et al., 2016, s. 33). «Qualitative researchers are interested in understanding how people interpret their experiences, how they construct their worlds, and what meaning they attribute to their experiences» (Merriam & Tisdell, 2016, s. 6). Jeg undersøker unge voksnes egne beskrivelser og opplevelser av motivasjon som fenomen, og hvordan unge voksne forstår og erfarer, tolker og opplever sin vei inn i frivillig arbeid. Data finnes på hva unge voksne oftere enn resten av befolkningen motiveres av. Som beskrevet i innledningskapittelet, er kvalitativ forskning etterspurt på feltet. Kvalitativ design er velegnet for å skaffe ny kunnskap, og designen er fleksibel med tanke på å kunne tilpasse problemstilling underveis som ny innsikt skrider frem (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010, s. 10). For å undersøke problemstillingen, velger jeg å benytte en tversnittundersøkelse og kvalitativ metode. Det er en velegnet design for å utdype og forklare funn fra kvantitative data (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010, s. 9). For å svare på problemstillingen er kvalitativ metode mest egnet, da

kvantitativ metode er mer egnet til å måle utbredelse av et fenomen ved hjelp av tall og statistiske teknikker Braun and Clarke (2013) referert i Merriam og Tisdell (2016, s. 6). Fra et naturvitenskapelig perspektiv er en svakhet ved en slik design det samme som dets styrker, nemlig at fleksibiliteten kan sies å true forskningens validitet og reliabilitet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010, s. 10).

3.1.2 Utvalg og rekruttering av informanter

I kvalitativ forskning velges informanter ut fra at de har god kjennskap til tema og av ulike grunner kan gi meningsfull informasjon, såkalt «purposeful sampling» (Patton, 2002). «The logic and power of purposeful sampling lie in selecting *information-rich cases* for study in depth» (Patton, 2002, s. 230). Det betyr at enhetene som skal analyseres ofte velges ut fra noen kriterier (Flick, 2015, s. 104-105; Merriam & Tisdell, 2016, s. 95-97). Mine kriterier for inklusjon i studien er 1) mellom 18 og 30 år og 2) aktiv i en samfunnsrettet, frivillig organisasjon. Det er ikke organisasjonen i seg selv som er viktig for meg, men om organisasjonen har en betydning for motivasjonen og veien inn i frivillig arbeid.

I utgangspunktet ønsket jeg å intervju unge voksne som hadde startet med frivillig innsats de siste seks månedene og som var mellom 18 og 25 år. Kriteriet om nylig å ha blitt frivillig hadde jeg med fordi jeg tenkte at det ville være større sjanse for at de husket hva som initierte motivasjonen. Det viste seg å være vanskelig å rekruttere informanter gjennom organisasjoner når potensielle informanter måtte spørres av organisasjonen og deretter selv ta kontakt med meg. Det endte med at jeg prøvde flere organisasjoner uten at informanter meldte seg. Jeg valgte derfor å gå bort fra kriteriet om å ha startet de siste seks månedene, og utvide aldersgruppen fra 18-25 år til 18 til 30 år. Utvidelse av aldersgruppen ble gjort av både praktiske grunner og fordi jeg vil hevde at en er ung voksen opptil fylte 30 år, slik beskrevet nærmere i kapittel 1.3. I inklusjonsprosessen ble kriteriet om at informantene skulle være i en samfunnsrettet organisasjon lagt til. Dette var for å undersøke en homogen gruppe innenfor frivilligheten. Uten dette kriteriet kunne undersøkelsen blitt «alt og ingenting». Slik jeg beskrev i innledningskapittelet, er det er stor forskjell på motivasjonen innenfor ulike typer frivillig arbeid. Jeg valgte å rekruttere informanter innenfor samfunnsrettede organisasjoner.

For å rekruttere informanter, tok jeg kontakt med frivillige samfunnsrettede organisasjoner hvor det finnes mennesker som oppfyller kriteriene. Jeg tok hensyn til tilbakemeldingene fra Norsk senter for forskningsdata (NSD) og ba organisasjonene sende ut informasjonsskriv og en tekst til aktuelle kandidater. Slik hadde også organisasjonen godkjent deltagelsen fra informantene. En av organisasjonene som ønsket å hjelpe til med rekruttering, ga meg tilbakemelding om to informanter som ønsket å delta i undersøkelsen selv om jeg skrev eksplisitt at informantene skulle ta direkte kontakt med meg. En tok kontakt direkte. I tilfellet hvor informantene meldte seg via organisasjonen, snakket jeg med informantene og forsikret meg om de syntes det var greit at organisasjonen visste om deres deltagelse. Når informantene hadde takket ja til å delta, sendte jeg ut informasjonsskrivet på e-post og forsikret meg om at de oppfylte inklusjonskriteriene. I tre tilfeller ble informanter rekruttert direkte av meg. Den første ved at informantens navn og nummer var oppgitt på et nyhetsbrev jeg følger. Den andre via en bekjent. Den tredje ved at jeg leste en avisartikkel og tok kontakt direkte med informanten. Én ble rekruttert via snøball-metoden hvor en informant anbefalte meg å ta kontakt med vedkommende. «Snowball, chain or network sampling....involves locating a few key participants....you ask each one to refer you to other participants” (Merriam & Tisdell, 2016, s. 98). Den organisasjonen vedkommende kom fra var på siden av avgrensningen jeg hadde satt for organisasjoner, men jeg valgte likevel å intervju vedkommende. Det viste seg at informanten kom med beskrivelser som passet godt med det øvrige datamaterialet, og jeg så ingen grunn til å ekskludere dataene. Hadde ressursene vært tilstede, kunne det vært interessant å inkludere aktivitetsrettede organisasjoner.

Det ble rekruttert syv stk. informanter fra det sentrale Østlandet. Fire fra Røde Kors Ungdom, en fra Changemaker, en fra 4H og en fra Sanitetsforeningen. Utvalget bestod av fire kvinner og tre menn mellom 20 og 30 år. Alle informantene jobbet i en eller annen form direkte mot andre mennesker, og fem hadde eller har hatt styreverv i organisasjonen. To av informantene viste seg å være frivillig flere steder. Fire av informantene var yrkesaktive, to var studenter og en var mellom studier og jobb.

3.1.3 Semistrukturerte intervjuer

Metoden brukt i undersøkelsen er en-til-en intervjuer. Dette er valgt fordi det er unge voksnes erfaringer og opplevelser om veien inn og motivasjon for frivillig arbeid, som undersøkes. Intervjuer er en god metode når handlinger skal undersøkes (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010, s. 7). Fordelen med intervjuene er at de kan brukes når deltagerne ikke kan bli observert direkte, man kan undersøke hendelser som allerede har funnet sted og det gir forskeren kontroll over spørsmålene (Creswell, 2014, s. 191). I følge Creswell (2014, s. 191) er det flere måter å gjennomføre intervjuene på, for eksempel ved hjelp av en-til-en-intervjuer, telefonintervjuer, fokusgrupper og e-post- eller internettintervjuer.

Intervjuer kan være høy-strukturerte, semistrukturerte eller ustrukturerte (Merriam & Tisdell, 2016, s. 109-111). Jeg har valgt semistrukturerte intervjuer på bakgrunn av min problemstilling og formålet med undersøkelsen. Et høy-strukturert intervju vil være lettere å generalisere og sammenligne, mens åpne tilnærminger vil gi mer rom for informantenes erfaringer og perspektiver (Hesse-Biber & Leavy, 2011, s. 102). Med semistrukturerte intervjuer vil informasjon både dreies rundt noen overordnede temaer innenfor et felt og «...allows the conversation to flow more naturally, making room for the conversation to go in unexpected directions» (Hesse-Biber & Leavy, 2011, s. 102). Problemstillingen og formålet med undersøkelsen er nettopp å undersøke unge voksnes erfaringer og opplevelser, og dette ble ivare tatt åpne spørsmål og en naturlig samtale, samtidig som jeg sikret at temaene og undersøkelseslinjene ble gjennomgått gjennom den semistrukturerte intervjuguiden som nå presenteres.

3.1.4 Intervjuguiden

Intervjuguiden ble brukt som et viktig instrument i undersøkelsen, og den er basert på fire undersøkelseslinjer (Weiss 1994, s. 46-48 i Hesse-Biber & Leavy, 2011, s. 104). Jeg vil nå beskrive hvorfor de fire undersøkelseslinjene er valgt.

Den første undersøkelseslinjen er *organisasjon og oppgaver*. Først og fremst er denne undersøkelseslinjen tatt med da det er en del av oppgavens problemstilling å finne ut av hva som gjør at informantene blir frivillig i samfunnsrettede organisasjoner. Derav forskningsspørsmålet som omhandler hvilken betydning

organisasjon og oppgaver har for informantenes vei inn i frivillig arbeid. Det finnes også en empirisk nysgjerrighet i denne undersøkelseslinjen, jf. punkt 1.1 som viser utviklingstrekket frakopling som økende i norsk frivillighet. Til slutt vil jeg nevne en metodologisk og faglig forankret begrunnelse hvor individets handlinger ikke kan ses uten å se konteksten det opererer innenfor (omgivelser). Dette er både en viktig del av den organisasjonsteoretiske fagtradisjonen som ser organisasjoner bestående av individer som handler innenfor en kontekst, og noe den funksjonalistiske tilnærmingen til motivasjon, beskrevet i punkt 2.2.2, har blitt kritisert for å mangle. Teorien om den kollektive og refleksive frivillige ser også organisasjonstilknytningen som en viktig forskjell mellom de to idealtypene.

Den andre undersøkelseslinjen handler om *prosess fra ikke-frivillig til frivillig*. Formålet med undersøkelsen er forstå og forklare hvordan og hvorfor unge voksne begynner med frivillig arbeid i samfunnsrettede organisasjoner. Et av forskningsspørsmålene er hvilke vurderinger som ligger til grunn for valget om å bli frivillig, og spørsmålene om prosessen handler om vurderinger informantene gjorde seg. Det teoretiske perspektivet som oppgaven tok utgangspunkt i, forstår mennesket som et refleksivt handlende vesen, jf. kapittel 2. Denne viser også tilbake på problemstillingen og definisjonen som er brukt i oppgaven hvorav denne kan linkes tilbake til de psykologiske faktorene.

Den tredje undersøkelseslinjen er *motivasjon*, og peker tilbake på problemstillingen, det teoretiske grunnlaget for oppgaven og forskningsspørsmålet om begrunnelser for veien inn i frivillig arbeid.

Den siste undersøkelseslinjen handler om *sosialt nettverk*. Denne undersøkelseslinjen er med både som et metodologisk og faglig standpunkt, hvor jeg i punkt 3.1 har redegjort for at jeg ser individet som handlende aktør, preget av samfunnsmessige strukturer og sosiale interaksjoner. Den er også forankret i definisjonen av motivasjon, hvorav de sosiale faktorene er av betydning for initiert atferd. Det er også etterspurt mer forskning på feltet, da det er vanskelig å finne ut sammenhengene fra de kvantitative undersøkelsene som foreligger (uten paneldata), jf. punkt. 1.1, og kvalitative undersøkelser kan være med å utdype vår forståelse for hvilken betydning sosiale nettverk har for veien inn i frivillig arbeid.

Hele intervjuguiden finnes som vedlegg 1 bakerst i oppgaven. Intervjuguiden ble utarbeidet med hensikt å besvare forskningsspørsmålene, men også å «...allow the words of the respondent, and his and her experiences and perspectives, to shine through» (Hesse-Biber & Leavy, 2011, s. 102). David Karp referert i Hesse-Biber og Leavy (2011, s. 104) beskriver intervjuguiden som sentral for utfallet av undersøkelsen og et viktig analytisk steg i skriveprosessen. I møte med de første informantene ble denne vesentlig mer brukt enn med de siste, da situasjonen føltes mer naturlig i de senere intervjuene. Intervjuguiden ble ikke fulgt slavisk, men var en oversikt over tema som jeg ønsket å gå gjennom, og med forslag til spørsmål. Guiden kan ses på som en sjekklister man kan bruke for å se mot slutten av intervjuet om man har vært igjennom alle spørsmålene eller områdene som en vil undersøke (Karp referert i Hesse-Biber & Leavy, 2011, s. 105).

Intervjuguiden ble endret etter at jeg hadde sendt den inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Først fordi NSD påpekte at tredjepartopplysninger (foreldrenes utdanning) kun skulle innhentes dersom det var nødvendig for formålet med prosjektet. Jeg valgte derfor å ta ut punktet om foreldrenes utdanning fordi dette ikke var essensielt for problemstilling og formål. Etter det ble intervjuguiden endret da kriteriene for utvalget ble forandret. Dette resulterte i en annen vinkling i intervjuguiden, hvor også motivasjon for nåværende oppgaver og for å fortsette med frivillig arbeid ble tatt med. Dette var fordi jeg først trodde at jeg ville trenge mer data. Etter datainnsamlingen fant jeg ut at dataene for veien inn i frivillig arbeid var gode nok, og at jeg slik sett kunne holde meg til den opprinnelige problemstillingen. NSD skriver på sine hjemmesider at mindre endringer, som for eksempel endring av tittel, ubetydelig endring i antall informanter eller ubetydelig endringer av utvalget eller utforming av spørsmål ikke skal meldes inn (Norsk senter for forskningsdata, 2019).

Intervjuguiden ble pilottestet tre ganger. Først på en person i riktig aldersgruppe for å teste ut ord og uttrykk. Deretter ble den testet på en medstudent, og til slutt prøvd ut på en person som var frivillig og i riktig aldersgruppe, men ikke innenfor samfunnsrettede organisasjoner. Intervjuguiden ble tilpasset underveis. For eksempel oppdaget jeg at to av spørsmålene minnet om forskningsspørsmål og var ledende. Det var «hvilken betydning har organisasjonen for at du ble frivillig?» og «hvilken mening gir frivillig innsats til ditt liv?». De ble fjernet etter de første

intervjuene, og jeg har tatt dette med i betraktningen i forhold til analysen. Spesielt et spørsmål viste seg å være vanskelig å forstå for personen som først besvarte spørsmålet, og ble følgelig gjort om etter intervjuet. Første spørsmål i intervjuguiden var «kan du fortelle om deg selv?». Spørsmålet ble stilt innledningsvis og åpent, slik at de kunne fortelle fritt om seg selv. Det eneste som da kan ha preget deres svar, er informasjonsskrivet de hadde fått i forkant. Spørsmålet «Hva gir dette deg?» var med vilje ledende fordi jeg ville høre om de hadde reflektert forhold til dette. Fordi det kunne virke ledende på svar i etterkant, ble det plassert langt bak i spørsmålsrekken. Jeg stilte noen tolknings spørsmål til informantene underveis som for eksempel «forstår jeg deg riktig nå, hvis jeg sier at det frivillige arbeidet er en stor del av ditt liv?». Det å kunne sjekke ut underveis om man har forstått informanten rett, gjør at tolkningen i ettertid blir i tråd med det informanten mente med utsagnet. Det vil uansett skje tolkninger i etterkant som ikke alle kan sjekkes ut direkte mot informantene. Informantene kunne få intervjuguiden på forhånd. Ingen av informantene etterspurte denne.

3.1.5 Gjennomføring av intervjuene

Datainnsamlingen består av syv semistrukturerte intervjuer. Intervjuene tok mellom 40 og 67 minutter, i snitt 57 minutter per informant. Seks av intervjuene ble gjennomført på et nøytralt sted, slik som et møterom på et bibliotek. Det siste ble, av praktiske årsaker og etter informantens eget ønske, gjennomført hjemme hos henne. Før hvert intervju småpratet vi. Jeg fortalte om min motivasjon for tema gjennom jobben på frivilligsentral og som frivillig selv. Informasjonsskrivet ble gjennomgått før intervjuet startet med tanke på et *informert samtykke* (min oversettelse fra eng. Hesse-Biber & Leavy, 2011, s. 100). Det ble spesielt lagt vekt på at det er frivillig å delta, at man når som helst og uten grunn kunne trekke sitt samtykke og at personopplysninger anonymiseres i den publiserte rapporten. I følge Hesse-Biber og Leavy (2011, s. 100) holder det ikke å sende ut et informasjonsskriv på forhånd, og få det signert tilbake. I forkant av intervjuet ble det derfor åpnet for spørsmål. Før intervjuet startet ble informantene bedt om å gi så dype og detaljerte beskrivelser som mulig. De ble fortalt at ingen svar var verken riktig eller gale, og at jeg var ute etter deres opplevelser og erfaringer. Det var viktig at informantene skulle være avslappet og komfortable i situasjonen.

I gjennomføring av intervjuene, var jeg inspirert av Elton Mayo (1933, s. 65) referert i Kvale og Brinkmann (2017, s. 64) sin intervjumetode. Viktige komponenter er at man skal rette sin hele og fulle oppmerksomhet mot intervjupersonen. Intervjueren skal lytte, ikke snakke. Forskeren skal ikke argumentere eller gi råd. Lytt spesielt til hva vedkommende ønsker å si, hva han ikke ønsker å si og hva han ikke kan si uten hjelp. I de første intervjuene etterstrebet jeg en nøytral rolle, og var særlig bevisst i forhold til hvordan jeg opptrådte i settingen. Jeg forsøkte å ikke lede informantene i måten de ga svarene på. Etter hvert som jeg ble mer komfortabel i rollen som forsker og intervjuer, turte jeg å by mer på meg selv gjennom tolkninger og spørsmål utenfor intervjuguiden.

3.2 Transkripsjon

Å *transkribere* betyr å skifte fra en form til en annen (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 205), i dette tilfellet å gjøre om muntlig tekst fra båndopptaker til skriftlig tekst. Kvale og Brinkmann (2017, s. 204) omtaler prosessen som en fortolkningsprosess da dette omhandler å gjøre om på språket som kan skape noen praktiske og prinsipielle problemer. I dette avsnittet beskriver jeg prosessen og valgene som fulgte. Det var et mål å transkribere samme dag som intervjuene fant sted eller senest før neste intervju. Jeg transkriberte 5,5 av de 7 intervjuene selv, og fikk hjelp til å transkribere de siste 1,5 intervjuene. Det første jeg tok stilling til var at jeg ønsket å bruke informantenes egne ord i transkripsjonen. Forskningsdesignet tilsier at de unges ord og stemmer må høres, og derfor var det viktig for meg å skrive slik de snakket og med de ordene de brukte. Jeg valgte direkte avskrift, men gjorde om ord som ellers ville være uforståelig. I begynnelsen ble korte, middels og lengre pauser inkludert i transkripsjonene. Etter hvert noterte jeg det kun dersom jeg mente det hadde en betydning, for eksempel hvis informanten tilsynelatende hadde problemer med å svare på et spørsmål eller måtte tenke seg om. Da skrev jeg dette i parentes, og min tolkning av hvorfor det ble en lengre pause. Jeg skrev notater underveis i intervjuene, og fokuserte særlig på kroppsspråk som gestikulering, underliggende toner, uttrykk for følelser, mulige

tolkninger og eventuelle teorier. Jeg noterte meg visse ord som jeg ønsket å undersøke med oppfølgingsspørsmål. Etterpå skrev jeg inn dette i parentes i transkripsjonene, slik at det skulle være enklere å hente tilbake en stemning, tolkninger og tanker rundt dette i analysen. Jeg transkriberte alt av lydmateriale fra jeg sa «nå starter vi intervjuet» til jeg hadde stilt spørsmål om de visste om noen flere informanter. Navn på aktuelle informanter ønsket jeg ikke å ha på bånd. Dersom det var setninger som selv etter gjentatte avspillinger ikke var mulig å tyde, ble disse markert i teksten med rødt. Jeg ville ikke at feil ord skulle påvirke analysen eller bli brukt i sitater i presentasjon av funn. Samlet transkribert materiale utgjorde 95 sider, fordelt på 9,5-17,5 per intervju og med et snitt på 13,5 side per informant.

3.3 Analyse av data

Analysearbeidet pågikk allerede før intervjuene var ferdig. Kvalitativ forskning skiller seg fra kvantitativ ved at man blant annet analyserer mens man innhenter data (Merriam & Tisdell, 2016, s. 195). Derimot blir analyseprosessen mer intensiv etter man har innhentet alle data (Merriam & Tisdell, 2016, s. 195). Min analyseprosess startet allerede underveis i intervjuene, hvor jeg blant annet stilte informantene spørsmål som «forstår jeg deg rett når jeg hører at du er engasjert i forskjellige organisasjoner av forskjellige grunner?» eller «tolker jeg deg riktig når jeg forstår at denne innsatsen du legger ned betyr en god del i ditt liv?». Jeg skrev umiddelbart ned en beskrivelse og foreløpig analyse av hvert intervju rett etter å ha transkribert. Ting jeg noterte var hvordan intervjuet opplevdes, var det noe vedkommende ønsket å prate mer om enn noe annet, ikke ønsket å prate om? Ved hjelp av notatene fra intervjuene kunne jeg inkludere det som ble sagt mellom linjene, tolkninger av kroppsspråk og lignende. I transkriberingen gjorde jeg meg tanker som resulterte i at spørsmålene ble endret eller stilt på en annen måte til neste informant. Etter å ha gjennomført intervjuet skrev jeg en foreløpig analyse og mens jeg transkriberte noterte jeg *memos*. Saldaña (2015, s. 44) bruker samlebetegnelsen “analytical memos” som han definerer som “...are sites of conversation with ourselves about our data” (Clarke 2005, s. 202 i Saldaña, 2015, s. 44). For meg handlet det om å få skrevet ned viktige anelser om hva dette kunne handle om og i noen tilfeller hvilke teorier jeg koblet det opp mot.

Etter datainnsamling leste jeg gjentatte ganger gjennom transkripsjonene og hørte på lydopptakene. De transkripsjonene jeg ikke selv hadde transkribert, ble lest og hørt igjennom flere ganger og jeg rettet opp dersom tolkningen av disse var annerledes enn slik jeg selv ville transkribert. Dette ga meg et bilde av hva informantene fortalte om i forhold til problemstillingen. Mitt fokus var på begrunnelsene, altså hvorfor de hadde blitt frivillig og på hvilken måte de hadde kommet inn i frivillig arbeid. I dette første steget forsøkte jeg å innta et fugleperspektiv, se helheten i de fire første transkripsjonene og lydopptakene. Det er anbefalt av Malterud (2012) for å få et overblikk. Temaene som kom frem, var basert på det informantene var opptatt av, og det jeg oppdaget var hovedgrunnene til at de engasjerte seg og hvilken mening de tilla prosessen. I følge Giorgi i Malterud (2012, s. 796) er det på dette steget i analysen viktig å være åpen til sinns, å være «atheoretical». Man bør likevel ha «en tolkende posisjon basert på problemstilling og faglig disiplin» (Malterud, 2012, s. 796). Jeg forsøkte å syntetisere materiale gjennom å spørre meg hva dette handlet og tok først for meg fire av de syv intervjuene, etter Malterud (2012) sin anbefaling på ca. 40 siders transkripsjon. Etter å ha sett kategoriene opp mot de tre siste intervjuene, dannet jeg meg syv foreløpige kategorier eller temaer av denne første gjennomlesningen, Disse var;

1. flytte fokus eller endring av perspektiv, som betydde at de fikk tankene over på noe annet og distanserte seg fra egne personlige problemer.
2. alternativ til fritidsaktivitet. Et sted å bruke fritiden sin på og dekke egne, sosiale behov.
3. læring/mestring. Et sted for å bruke egen kompetanse, erfaring og kunnskap.
4. ingen forkunnskaper eller «come as you are» handlet om å kunne delta simpelthen ved å ville bidra.
5. tilhørighet betydde for informantene at de ønsket å delta i et fellesskap
6. å bidra i samfunnet
7. idealist eller som en del av egen identitet

Deretter kodet jeg data i det Saldaña (2015) kaller for første kodesløyfe og Merriam og Tisdell (2016) for åpen koding. Saldaña (2015, s. 4) definerer en kode i kvalitative studier som «...a word or a short phrase that symbolically assigns a

summative, salient, essence-capturing, and/or evocative attribute for a portion of language-based or visual data”. Videre beskriver Saldaña (2015, s. 5) at koding er tolkende, og at kodene vil bli forskjellig ut fra hvem som koder. Det ble brukt *in vivo* koding som betyr at man koder basert på ord og uttrykk informantene selv brukte (Saldaña, 2015, s. 105). Dette begrunnes i forskningsdesignen. Nedenfor ses et utdrag fra åpen koding av ett av intervjuene.

Informant: Jeg har alltid tenkt på det før, jeg har alltid vært veldig gira på å delta og hjelpe til, hvor enn det skulle trenges. Men den eneste grunnen til at jeg tror jeg ikke meldte meg inn noen steder før, var fordi jeg ville..., hvis jeg først skulle være frivillig et sted, og på en måte, for eksempel bære den logoen da, og bære det at jeg er sammen med denne gjengen her, eh..., det viktigste for meg der, var jo det at det samsvarte med verdiene mine også. Fordi at, ofte...så er man, ja, frivillig er en ting, men den organisasjonen du skal være frivillig for, det har også mye å si for på en måte, hva du kan gjøre, hvordan du vil bli sett på etter på også, da, i rund forstand, på en helhetlig måte da, for å si det sånn da...

Så for meg så var det jo virkelig det at [redacted] var religionsnøytrale, de var politisk uavhengige, hva er det det heter a...partipolitisk uavhengige, og at, ehh, de ikke brydde seg om ditt kjønn, din legning. Og da tenkte jeg «Vet du hva, dette er en sånn accepting, en veldig aksepterende organisasjon», da. Som var egentlig grunnen til at jeg helte veldig, og tok den jump'en og meldte meg inn der.

Figur 3 Utdrag åpen koding

Kodene ble deretter sammenstilt per informant i et eget skjema hvor jeg lagde «grupper» av koder og forsøkte å heve abstraksjonsnivået. Gruppene kalles ofte for temaer eller kategorier (Merriam & Tisdell, 2016, s. 204), men de var ennå ikke på et høyt nok abstraksjonsnivå til å kalles kategorier. Deretter gjennomgikk jeg kodene en etter en og stadig endret kategoriene seg, mens abstraksjonsnivået gikk fra å ha funnet *begrunnelser til å finne mening med en handling*. På dette stadiet i kodingen tok jeg for meg de tre informantene jeg ikke tok utgangspunkt i den første, overordnede kodingsrunden. Jeg satt opp koder og gikk igjennom materialet mitt en gang til for å beslutte hva som var meningsdannede enheter i datamaterialet. Jeg tok heller med for mye enn for lite.

Sosialt/tilhørighet

Venner som var i det

Positivt arbeidsmiljø – betydning for om jeg fortsetter

Stifte bekjentskaper

Nettverk

Møte mye folk

Hadde venner som var med

Frivillig arbeid som et alternativ

For å ha noe å gjøre på fritiden

Et alternativ til jobb, dersom man ikke orker å jobbe

Har noe å bruke tida di på

Erfaring/kompetanseLærer noe nytt

Lærer om samarbeid mellom ulike deler av organisasjonen

Figur 4 Utdrag fra analytisk koding

Deretter satte jeg meningsenhetene inn i ett skjema per informant:

Meningsenhet	Åpen kode	Kategorier	Hvor	Meningskondensering
Nei, altså, mine besteforeldre starta den 4H-klubben, blant annet da, var med å starte den 4H-klubben som var her på 50-tallet (1er). Som er her i bygda. De starta den for sine barn, da. Også bestefar har vært aktivt medlem i brigdeklubben, og i vellet og han har sitti i kommunestyret. Og min farmor har vært, hun er æresmedlem i	Besteforeldre starta 4H-klubb i bygda, æresmedlem, aktivt medlem, sitti sine perioder der		Jente 3, 41-49	Beskriver hele familien som aktive i frivilligheten. Som om det er en norm. Noe man bare blir med på, uten å stille spørsmål. Og det er jevt. Jevt å være med i dette. Du blir æresmedlem, du får bidratt, du stiller opp for lokalsamfunnet. Det er en status i frivillig arbeid.

Figur 5 Egenlagd skjema med meningsenhet, åpen kode, kategori og meningskondensering

Skjema er egenlagd og består av kolonner med meningsenhet (utdrag fra transkripsjonen), åpen koding, foreløpige kategorier og meningskondensering. Dette er inspirert av Giorgi og fenomenologisk analyse hvor forskeren fortetter meningsinnholdet for å skape mening (Malterud, 2012, s. 799).

Etter første sløyfe kom jeg frem til en overordnet kategori som i resultatdelen presenteres som kategori 4. Denne var veldig tydelig for meg. Jeg fikk også flere ideer om at det kunne være andre kategorier, men jeg manglet informasjon og tolkninger av materiale som kunne svare på problemstillingen. Jeg merket meg spesielt at ved å kode *in vivo*, ble meningsinnholdet fragmentert og oppstykket. Det som gjorde det utfordrende for meg å syntetisere ved hjelp av kodene, var spesielt at det manglet en helhet eller sammenheng i historiene om hvordan informantene kom inn i frivillig arbeid og hvilke tanker de gjorde seg om prosessen. Motivasjonsbegrunnelsene ble «en smørje», fordi det som fikk dem inn i frivillig arbeid var forskjellig fra det som gjorde at de fortsatte. Derfor valgte jeg å ta for meg forskningsspørsmålene, og avgrense til hva som initierte den frivillige innsatsen. I denne prosessen jobbet jeg mer deduktivt ved å dele opp og analysere de fire forskningsspørsmålene hver for seg. Jeg brukte skjema i figur 5 og sammenstilte alle informantenes meningsenheter under hvert forskningsspørsmål. På den måten skaffet jeg oversikt nok til å lese hele meningsenheten til informantene under hvert forskningsspørsmål. Dette ga meg et større og klarere bilde av deres opplevelser og erfaringer. Etter at jeg kodet, syntetiserte jeg disse kodene på tvers av alle informantene. Deretter sjekket jeg om delene stemte overens med helheten, og forsøkte å se sammenhenger *mellom* disse. Det som kunne se ut som prosess handlet om motivasjon, og omvendt. Informantenes motivasjon for å fortsette ble nå utelatt. Dette fordi det ikke er en del av min problemstilling, og jeg fant ut at dataene for forskningsspørsmålene om veien inn i frivillig arbeid var gode nok.

Etter første sløyfe, hvor jeg jobbet induktivt med dataene, jobbet jeg parallelt med å skaffe teorier, forklaringer på det jeg ikke forstod eller så sammenhenger i. Istedenfor å holde meg til de teoriene jeg hadde bygget undersøkelsen og intervjuguiden på, lette jeg nå etter svar også i andre teorier og empiriske undersøkelser. Samtidig fant jeg andre teorier og mekanismer som kunne svare på

ett forskningsspørsmål, og deretter lette jeg videre i datamaterialet etter hvordan dette kunne gi mening til materialet og informantenes erfaringer.

Gjennom hele prosessen skrev og leste jeg inn memos, og jeg brukte disse i analysen for å hekte data og funn sammen (Merriam & Tisdell, 2016, s. 200). Jeg forholdt meg tro til informantenes ord og begreper helt inn i siste fase av analysen, men til slutt måtte jeg bruke teorier for å drive analysen videre og for å tolke funnene.

3.4 Etske overveielser

Etikk handler om prinsipper, regler og retningslinjer i forhold til om handlingene vi foretar oss er riktige eller gale (Johannessen et al., 2016, s. 83). Etske problemstillinger oppstår når man gjennom datainnsamling direkte berører andre mennesker, for eksempel gjennom intervjuer (Johannessen et al., 2016, s. 84). I tolkning og fremstilling av informantenes sitater, har jeg etterstrebet å gjøre det tydelig hva som er sitat og hva som er tolkningen av meningsinnholdet, slik det anbefales av Norsk senter for forskningsdata (Fangen, 2015). Johannessen et al. (2016, s. 85-86) gjengir i sitt sammendrag av retningslinjene forfattet av Per Nerdrum (1998) tre viktige hensyn som en forsker må tenke igjennom: Informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv, herunder konfidensialitet, og forskerens ansvar for å unngå skade. Jeg presenterer de fortløpende.

Når en skal forske er hovedregel at det skal innhentes samtykke til å være med i en undersøkelse. Samtykket skal være informert og uttrykkelig (Norsk Senter for Forskningsdata, 2017). Jeg hadde et bevisst forhold til at jeg skulle tilpasse språket i informasjonsskrivet mottakeren, se vedlegg 3 for utforming. I informasjonsskrivet tydeliggjøres formålet med studien og hva som er problemstillingen. Jeg gjennomgikk informasjonsskrivet før hvert intervju slik at informanten kunne stille spørsmål. I informasjonsskrivet ble det lagt vekt på frivillig deltagelse og at man når som helst kan trekke sitt samtykke uten grunn. I den publiserte rapporten ble personopplysninger anonymisert. Forskerens plikt til å respektere privatlivet til informantene handler om at de selv skal kunne bestemme hvilken informasjon som kommer ut. Informasjon de deler skal

behandles konfidensielt som taushetsbelagte opplysninger. Data skal behandles med varsomhet, og oppbevares på en sikker måte. For å unngå at personer blir gjenkjent har jeg aidentifisert personopplysningene i den publiserte utgaven. Koblingsnøkkelen med pseudonymer med direkte personopplysninger har blitt holdt atskilt fra datamaterialet og i den publiserte oppgaven har jeg ikke oppgitt indirekte personopplysninger som kan gjøre at noen kan identifisere informantene. Dette gjør at det kun er koblingsnøkkelen med «Gutt 1» osv. som kan identifisere enkeltpersoner, slik det blir krevd av Norsk senter for forskningsdata (2018).

Prinsippet om å unngå skade er særlig relevant for medisinsk forskning, men gjelder selvsagt også for samfunnsforskere. Et prinsipp som ofte omtales er at forskningen skal gjøre mer nytte enn skade. Dette prinsippet kan likevel etterfølges av en konkret vurdering av om ulike etiske dilemmaer som kan oppstå, for som Johannessen et al. (2016, s. 87) påpeker, handler det om konkrete avveininger som forskere fortløpende må gjøre. På bakgrunn av dette vil jeg i det følgende drøfte to etiske dilemmaer som jeg opplevde underveis, og beskrive hvordan jeg håndterte disse, nemlig konfidensialitet og sensitive personopplysninger.

Da jeg skulle rekruttere informanter var det på et tidspunkt vanskelig å finne et nøytralt sted å møtes. Jeg spurte en av organisasjonene som var villige til å rekruttere informanter til min undersøkelse, om vi kunne låne et rom. Uten et reflektert forhold til brudd på konfidensialitetsprinsippet, ville dette kunne få et utfall i at vedkommende som jobbet i organisasjonen ville ha sett hvem som deltok i studien og kunne ha gjenkjent visse trekk i den publiserte oppgaven. Etter å ha reflektert over dette, fant jeg ut at jeg heller ville bruke et nøytralt sted slik at ingen kunne vite hva rommet ble brukt til.

Et annet etisk dilemma jeg kom opp i, var at to av informantene kom inn på sensitive personopplysninger uten at de var spurt om dette. NSD var tydelige på jeg ikke kunne samle inn denne type data. Der og da løste jeg dilemma med å la informantene fortelle sin versjon av historiene, men jeg stilte ikke oppfølgingsspørsmål om akkurat denne siden av historien, selv om det i ett av tilfellene kunne være av interesse for problemstillingen. Det kan ha gjort at jeg gikk glipp av viktig informasjon rundt valget om å bli frivillig. Jeg mener likevel

at det var viktigere å skjerme vedkommende sin historie og ikke «grave» for mye, enn å få samlet inn denne type informasjon. I etterkant valgte jeg å utelate denne informasjonen fra transkripsjonen. Lydopptakene var dermed særdeles viktige å holde innelåst til de ble slettet, da stemmen på båndet er personidentifiserende. En annen side av saken, er at man, ifølge Johannessen et al. (2016, s. 86) må kjenne sin rolle som forsker, og ikke hjelper. I mitt tilfelle handlet ikke undersøkelsens spørsmål om sensitive opplysninger, men de var et spontant utsagn fra to av informantene og ble håndtert som sensitive opplysninger.

3.5 Styrker og svakheter ved undersøkelsen

Styrker og svakheter handler ofte om begrepene reliabilitet og validitet.

Johannessen et al. (2016, s. 231-232) hevder at begrepet reliabilitet er mindre hensiktsmessig innenfor kvalitativ tradisjon, men at man kan styrke sin reliabilitet ved å være åpen og detaljert i fremstillingen av fremgangsmåten i undersøkelsen. I kvalitativ forskning snakker man om intern og ekstern validitet (Merriam & Tisdell, 2016). Intern validitet betyr at resultatene er gyldige innenfor det utvalget og fenomenet man har studert. Et spørsmål man må stille seg er om man måler det man tenker å måle. Validitet handler i følge Merriam og Tisdell (2016, s. 238-241) om å skape troverdig bidrag til forskningen. Gjennom blant annet triangulering (flere typer data), å sjekke egne tolkninger med informantene og å kommentere på egne bias og antakelser, kan en forsker skaffe seg mer troverdighet eller intern validitet (Merriam & Tisdell, 2016, s. 265).

Troverdigheten i undersøkelsen handler om etikk, ved at man som forsker gjennomfører undersøkelsen og presenterer data på en etisk forsvarlig måte (Merriam & Tisdell, 2016, s. 260-264). Ekstern validitet betyr at resultatene er overførbare også til andre utvalg. Det er ikke meningen at forskningen skal være generaliserbar til hele befolkningen slik målet er i kvantitativ forskning, men overførbarhet er ikke begrenset til kvantitative undersøkelser av den grunn (Johannessen et al., 2016, s. 233). Man snakker gjerne om overføring av kunnskap heller enn generalisering.

Nedenfor vil jeg diskutere tre styrker og svakheter ved min undersøkelse, nemlig sosialt ønskelige svar, utvalg av informanter og forskerens forforståelse.

En av svakhetene ved å studere fenomener ved hjelp av intervjuer, er at forskerens tilstedeværelse kan skape såkalte «bias responses» (Creswell, 2014, s. 191). Ønskelige normer i samfunnet vil kunne gjøre at vedkommende svarer mer altruistisk enn det motivene egentlig var (Wollebæk et al., 2015, s. 89). Dette handler om at man gir sosialt ønskelige svar (Fisher, 1993). Ikke alle personer er like gode på å formulere seg og reflekterte over sin situasjon, dessuten er informasjonen allerede fortolket av de som blir intervjuet (Creswell, 2014, s. 191). Det positive er at man kan innhente historisk informasjon ved å intervjuer, og en kan også studere fenomener som ellers ikke lar seg studere (Creswell, 2014, s. 191), som f.eks. motivasjon. Likevel er det en styrke at informantene gjennom intervjuer kan fortelle og ordlegge seg fritt i forhold til sine opplevelser og erfaringer knyttet til å komme inn i frivillig arbeid, heller enn å fremstilles for forhåndsdefinerte svaralternativer basert på hypoteser, slik man gjør i kvantitative undersøkelser.

Utvalget i kvalitativ forskning baserer seg på at deltagerne har svært god innsikt i fenomenet som studeres, det Patton, 2002, s. 230 kaller for «information-rich cases». Det er en klar styrke å få beskrivelser av opplevelser og erfaringer (Patton, 2002). En svakhet som derimot kan påvirke resultatene, er at informantene må svare på en prosess som skjedde i fortid, i et retrospektivt perspektiv. Derfor vil jeg heller stå inne for at det er slik de tolker og legger mening til veien inn i frivillig arbeid på intervjutidspunktet, enn slik det egentlig skjedde. Nå skal det sies at dette likevel kan være en styrke, fordi man i det sosialkonstruktivistiske paradigmet ikke er opptatt av å finne «sannheten», men heller ser kunnskap som noe som produseres i en gitt kontekst, jf. punkt 3.1.

I kvalitative undersøkelser bruker forskeren seg selv som instrument, noe som kan innebære både en styrke og en svakhet (Merriam & Tisdell, 2016, s. 15-19). Merriam og Tisdell (2016, s. 15-19) anbefaler at forskeren redegjør for sitt ståsted, sin forforståelse, for det teoretiske rammeverket og de analysemetoder som er brukt i undersøkelsen. Likevel vil min forforståelse gjennom personlig historie og familie- og fagbakgrunn, erfaringer fra arbeidet med frivillige og min egen erfaring med å ha blitt frivillig i ung voksenalder, sannsynligvis påvirke tolkning og analyse. Spørsmålene er formet ut fra faglig ståsted, teorier, interesse og fokus og disse har betydning for de svarene som gis og de funnene som studien

genererer. Konteksten (tid, sted og rom, dag) vil også ha innvirkning, jf. d. En av informantene sa rett ut at svarene nok ville vært annerledes om jeg hadde spurt ham en annen dag. Endelig vil min forforståelse og mine erfaringer styre tolkninger i analysedelen og hvordan funnene presenteres og drøftes.

Jeg har forsøkt å styrke validiteten i studien ved å ha åpne spørsmål og ved å benytte kodeteknikken *in vivo coding*, som jeg har redegjort for tidligere. Å bruke informantenes egne ord hjalp meg til å jobbe induktivt. Spørsmålenes oppbygging vil alltid hvile på teoretiske retninger, men åpne spørsmål vil gi rom for informantenes egne refleksjoner. Ved bruk av åpne spørsmål til informantene vil deres opplevelser og erfaringer være det som preger dataene. Jeg har vært svært bevisst på å stille meg selv spørsmålet om jeg virkelig analyserer informantenes svar i henhold til deres mening. Det å ha vært en del av miljøet, kan ha gitt en positiv innsikt og mer nyanserte data.

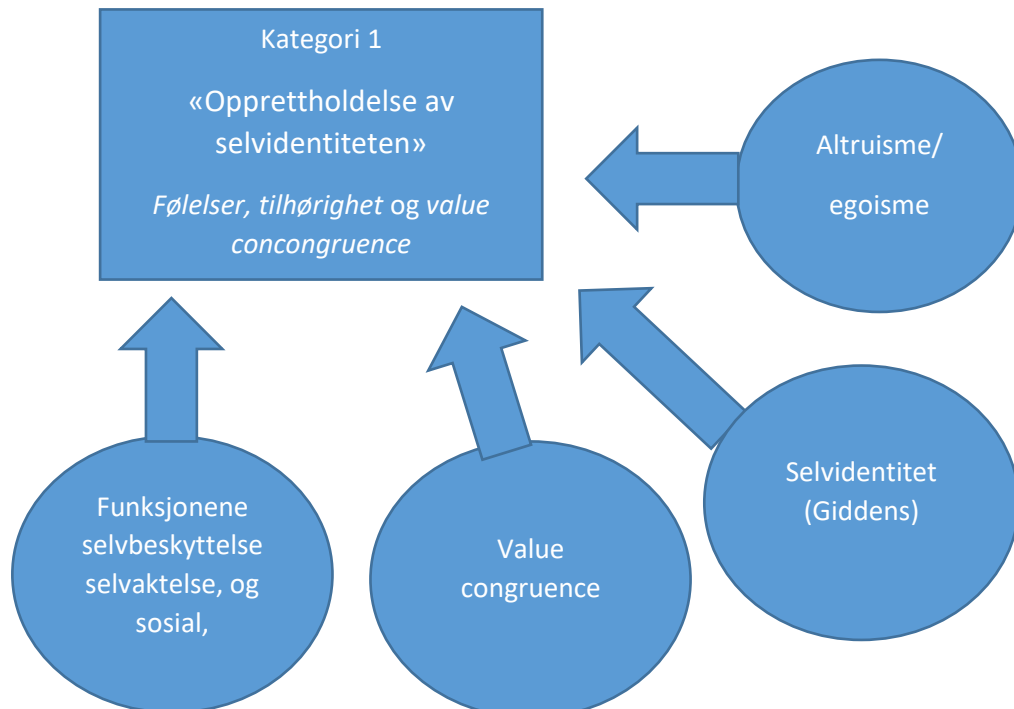
Noe av det vanskelige med å studere frivillighet som fenomen fra mitt ståsted, er at jeg er en del av samme gruppe. Jeg kom selv inn som frivillig i denne perioden av mitt liv, har jobbet med frivillighet og det er ikke lenge siden jeg selv var i samme aldersgruppen. Jeg stiller ikke spørsmål ved normer, koder, symboler og ord eller begreper i like stor grad som en forsker *utenfra* ville gjort. Underveis har jeg merket meg at jeg heller ikke setter spørsmålstegn ved «sannheten/myten» om at «frivillighet er bra for alle» og hvilken plass den har i samfunnet, og slik sett kan min forforståelse prege funnene. Disse skal vi nå se nærmere på.

4 Presentasjon av funn del 1

I dette kapittelet presenteres to av fire kategorier som til sammen utgjør funnene i denne undersøkelsen. De to siste kategoriene presenteres i kapittel 5. Analyse og drøfting gjøres fortløpende etter hver kategori ved hjelp av teorier for å belyse hva dette kan handle om. En oppsummerende diskusjon av funnene gjøres i kapittel 6. Kategori 1 kalles for «Opprettholdelse av selvidentiteten» med underkategoriene *følelser, tilhørighet* og *organisasjonens verdier stemmer overens med egne*. Kategori 2 kalles for «Å bidra i samfunnet».

4.1 Kategori 1: Opprettholdelse av selvidentiteten

I denne kategorien inngår underkategoriene *følelser, å føle tilhørighet til et fellesskap* og *organisasjonens verdier stemmer overens med egne*. Teoriene som brukes til å forstå funnene i denne kategorien er den funksjonalistiske tilnærmingen, altruisme/egoisme-distinksjonen, value congruence og teorien om selvidentitet, som også har gitt navn til kategorien.

Figur 6 Illustrasjon av kategori 1 med teoretiske lyskastere

4.1.1 Følelser

I datamaterialet finner jeg at følelser har en betydning for at informantene valgte å engasjere seg i frivillig arbeid. Seks av syv informanter (gutt 1, gutt 2, jente 1, jente 2, jente 3 og jente 4) begrunnet inngangen med *følelser*. Det var enten en del av vurderingen eller det utslagsgivende for deres vei inn i frivillig arbeid.

Følelsene kan deles opp i to ulike undergrupper, nemlig positive og negative. De positive følelsene handlet om at det er lystbetont å bidra med egne ferdigheter, at det gir behagelige følelse å hjelpe andre og at frivillig arbeid er en måte å få brukt sitt engasjement. De negative følelsene handlet om å være frivillig for å komme bort fra egne, negative følelser. Først beskrives de positive og en tolkning av disse, deretter de negative.

Gutt 1 beskriver det å bidra som frivillig som «en behagelig følelse» (gutt 1, 159-160). Jente 3 beskriver en måte å få brukt engasjementet sitt på noe hun «sjølv brenner for» (22-23), at hun er «glad i å dra lasset og gjøre det bedre for folk» (81-83) og «...jeg er veldig glad i å organisere da, jeg er veldig glad i å trekke litt i tråder...» (Jente 3, 87-89). Gutt 2 beskriver det som «en slags følelse, at man har hjulpet noen og at det du gjør faktisk betyr noe for andre» (gutt 2, 163-165). Jeg tolker disse begrunnelsene som et engasjement for oppgavene og at å gi til andre gir en god følelse tilbake.

Det som i denne kategorien er kalt positive følelser kan forstås i lys av Clary et al. (1998) sin funksjon selvaktelse. Det betyr at man er med i frivillig arbeid for å styrke sitt ego i forhold til egne ferdigheter (Clary et al., 1998, s. 1518). Deler av det som er kalt positive følelser, vil også kunne forklares som en del av funksjonen verdier hvor man får mulighet til å engasjere seg i noe som betyr noe for en, slik jente 3 kaller for «noe jeg brenner for sjølv».

De negative følelsene ble beskrevet som at det er «trist å se andre fryse og ha det fælt» (jente 3, 64-70). Jente 1 følte en urettferdighet i verden og derfor mye sinne:

Jeg hadde veldig mye sånn store kriser...jeg liksom kunne se på nyhetene en dag og bare falle helt sånn, jeg ble bare helt knust av hvor mye urettferdighet som finns i verden, og ble så indignert da, sint mye. Og kanskje særlig over hvor lite jeg følte at vennene mine og folk rundt meg, brydde seg. (Jente 1, 32-36).

På spørsmål om hva det gir henne, skvetter hun til og virker overrasket over spørsmålet før hun svarer: «Det gir meg jo en følelse av at jeg bidrar da, det lissom, hjelper jo litt på den dårlige samvittigheten jeg sikkert fortsatt har litt i meg» (jente 1, 589-590).

Jente 2 (136-142) beskriver frivillig arbeid har vært en måte å komme seg bort fra det som er «kjipt til tider». Hun utdyper: «Også holder jeg meg aktiv. Jeg har noe å drive med. Holder hodet aktivt og. Jeg har noe å tenke på og drive med som gjør at jeg får mindre tid til å for eksempel å sitte og gruble» (jente 2, 233-235).

Jeg tolker informantene som oppgir disse negative følelsene, at frivillig arbeid fungerer som en slags *selvbeskyttelse* mot egne følelser. Dette stemmer godt overens med Clary et al. (1998) sin funksjon med samme navn. De beskriver funksjonen som en måte å komme unna egne, ubehagelige følelser eller at det å hjelpe andre kan bedre skyldfølelsen fordi man føler seg mer heldige enn andre (Clary et al., 1998, s. 1518). Det kan være at noen av informantene er med i frivillig arbeid for å beskytte seg selv mot disse vonde følelsene, for eksempel slik som når jente 1 beskriver et stort sinne over at verden er så urettferdig og at vennene ikke bryr seg. Slik kan det fungere som en selvbeskyttelse. Denne funksjonen kan også fungere som en måte å komme seg bort fra egne personlige problemer på, slik jente 2 beskriver ved at hun kommer seg bort fra grublingen.

I datamaterialet var det flere funn som tydet på at informantene hadde en gevinst av frivillig arbeid som går utenfor formålene til denne oppgaven, som er *å forstå og forklare hvordan og hvorfor unge voksne begynner med frivillig arbeid i samfunnsrettede organisasjoner*. Når jeg likevel presenterer disse funnene som jeg mener handler om å flytte fokus fra seg selv til noe utenfor seg selv, gjør jeg dette for å understøtte tolkningen av at funnene kan handle om en slik selvbeskyttelsesfunksjon. Informantene beskriver:

Alles hverdag er jo hektisk nå for tiden,...å bare kunne slippe å tenke på at jeg skal søke jobber, ha prøve neste uke,...også kan vi bare slappe av vi og, i den stunden vi er der, fordi vi trenger bare å være oss selv der. Når vi er frivillige så er vi oss selv. (Jente 4, 419-423).

Jente 1 forteller at frivillig arbeid kan være en måte å få en pause fra livet og jefokusset på:

...ja, det føles fint å gjøre noe som ikke handler om *meg*, det tar lissom fokus bort, det er kanskje litt det jeg sa i sta, om perspektiv da, det tar litt fokus bort fra et liv som er sentrert rundt meg da... jeg bruker så mye tid på sånn, jeg er liksom *generasjon perfektjon*, det er mye sånn karakterer skal være perfekte og, man skal ha alle mulige sosiale medier, og det er jo en analyse andre har kommet med tusen ganger, men det blir mye sånn jeg-fokus da, at du hele tiden skal se på deg selv, og tenke på deg selv, og hvordan jeg kan bli best mulig, og sånn. Og da er det lissom deilig å ta fokuset helt bort fra seg selv, selv om det er litt stress å tenke på hvordan man skal redde verden og sånn, og det er egentlig en altfor stor oppgave for en 20-åring som ikke vet noen ting, så er det jo, ja, det føles bra. Og ikke hele tiden tenke på, hva slags rolle jeg spiller i mitt eget liv, og hva som er meningen med det da. (Jente 1, 591-607).

Fem av informantene (gutt 1, gutt 3, jente 1, jente 2 og jente 4) forteller om å gjøre noe meningsfylt, noe som gir mening i en større sammenheng, og hvordan dette kan ta fokus vekk fra sitt eget liv.

Du får jo litt, en ting er «karma points», en annen ting er jo at den emosjonelle banken din, *den*, fyller seg jo opp, da, du føler at du får litt sånn, emosjonell release når du bistår folk, jeg får i hvert fall det. Jeg kjenner jeg kan være superstressa for noe på jobben, også, er det no' frivillig aktivitet, eller frivillig møter på jobb, etter jobben, på kveldstid, og når jeg er ferdig med det da, så kjenner jeg jo at stresset er borte og at jeg har fått fokusert på noe som ikke har vært jobb, eller jeg har fått fokusert på noe annet da, som ikke er meg selv. Og da har jeg fått slappe av igjen, da får jeg lissom, senka skuldrene og tatt livet med ro. Gutt 1, 364-372.

4.1.2 Tilhørighet

Informantene beskriver frivillig arbeid som en måte å være en del av et fellesskap eller føle tilhørighet på. Seks av syv informanter (gutt 2, gutt 3, jente 1, jente 2, jente 3 og jente 4) begrunnet sin inntreden med en eller annen form for sosial begrunnelse. De forteller om at de hadde et ønske eller behov for å bli kjent med nye folk, være i et fellesskap eller rett og slett som en fritidsaktivitet. En informant beskriver det som en god inngangsbillett til å bli kjent med folk i bygda igjen.

For gutt 2 er det sosiale hans fremste begrunnelse for å bli med i frivillig arbeid. Han forteller at vennene er med i organisasjonen, og at de og foreldrene har oppfordret han i en god stund før han bestemmer seg for å prøve. Han sier at det

virker som om det er et hyggelig fellesskap. Å være med i organisasjonen er en måte å treffe vennene sine i en annen setting.

Gutt 3 (167-169) forteller i en bisetning at han ble spurt om å sitte i fylkesstyret for den organisasjonen han har deltatt i siden han var liten. Han tenkte at det var fint å komme tilbake igjen. På spørsmål om hva som ville være fint og hvorfor, forteller han «fordi jeg har veldig mange positive minner med tiden før pausen, holdt jeg på å si...» (gutt 3, 173-174). Jeg tolker det dithen at han ønsker å være en del av fellesskapet i organisasjonen igjen, spesielt i lys av uttalelsene som fulgte. I det første sitatet under forteller han om å bli med igjen i organisasjonen etter en pause hvor han flyttet utenbys:

Før pausen så var mitt sosiale liv og mitt frivillige liv veldig sammengrodd. Mens etter så har det med ført til at på en måte [organisasjonen] er en arena, det er på en måte «jobbmøter», mens den sosiale omgangskretsen er en annen arena. Gutt 3, 521-524.

Han forteller om det han omtaler som ulike sosiale sfærer i hans liv:

Det er morsomt å eksperimentere, da, og få sfærene sammen, det er artig. Det blir nesten kollisjon jeg er litt usikker jeg bruker absorpsjon så det er litt morsommere, men uansett så er det litt sånn jeg tror alle har det. Trur at de på en måte har noen venner som er fra den siden, klassisk da så har du kanskje kollegaer, ikke sant og [noen] barndomsvenner. Og de sfærene har de fleste, ikke sant. Så er det jo veldig forskjellig hvordan man interagerer og hvordan man snakker i barndomsvennekretsen og kollega- kretsen naturligvis. Gutt 3, 547-553.

Jente 1 forteller om at hun ønsket et fellesskap med folk som brydde seg og hadde de samme verdiene som henne (jente 1, 39-40), ikke ulikt det jente 4 beskriver når hun forteller om å møte likesinnede med samme mål om å hjelpe andre mennesker (jente 4, 22-23).

Jente 2 og jente 4 beskriver begge et behov for å glemme seg selv og å få nye venner, og er med i frivillig arbeid for å oppnå dette. Jente 4 kjenner seg igjen i ensomheten (44-50), og ønsker å hjelpe andre så de ikke trenger å føle på det samme. Hun forteller at: «...og på den måten så føler jo du også at du egentlig hjelper deg selv litt og, personlig ikke sant» (jente 4, 409-413).

Jente 3 beskriver det som «en veldig fin måte å lure seg inn igjen i varmen. Så litt egoistiske grunner er det jo, at jeg får...en god arena å treffe folk på» (jente 3, 186-188). Hun fortalte at hun ikke kjente så mange bygda lenger og at det hun omtaler for egoistisk motivasjon kun gjaldt for ett eller to av de mange vervene eller oppgavene som hun hadde.

Den delen av underkategorien tilhørighet som handler om at man ønsker et bredere nettverk eller å ha det hyggelig sammen med andre som en fritidsaktivitet, kan forstås i lys av Clary et al. (1998) sin begrunnelse sosial. Resten av meningsinnholdet, det vil si den delen som handler om at man ønsker å føle en tilhørighet, kan ikke forklares med denne funksjonen. Dette fordi funksjonen sosial handler om å utvide sitt nettverk eller stammer fra sosiale forventninger Clary og Snyder (1991); (Clary et al., 1998). Dette kan bedre forstås som et grunnleggende behov for å føle tilhørighet, slik for eksempel hevder at er et universelt behov for alle mennesker og at individet vil forsøke å tilfredsstille dette behovet gjennom det sosiale miljøet de er en del av (Gagne & Deci, 2005, s. 337).

4.1.3 Value congruence

Denne underkategorien handler om at informantene forteller om frivillig arbeid som en måte å uttrykke egne verdier på. Organisasjonen er en måte å gjøre noe som de ser på som viktig. To av informantene vurderer nøye hvilken organisasjon de skal være med i, og i vurderingen er det hvorvidt organisasjonens verdier stemmer overens med egne, som er utslagsgivende. Gutt 1 forklarer:

Jeg har blitt veldig flink til få all mulig informasjon om en ting før jeg beslutter no', så jeg så den avisartikkelen om [organisasjonen], googla [organisasjonen] deretter, for å lese om hva dem stod forog fant jo da ut, etter litt googling, at [organisasjonen] virka jo som en organisasjon, som jeg kunne passa i....dem hadde ikke noe politisk fokus, dem hadde ikke et religiøst fokus, og de to tingene var store, det var veldig store trekkpunkter for meg da. (Gutt 1, 175-186).

Jente 4 beskriver også en kognitiv prosess hvor det er viktig for henne hvilken organisasjon hun er frivillig for:

Jeg har alltid tenkt på det før, jeg har alltid vært veldig gira på å delta og hjelpe til, hvor enn det skulle trenges. Men den eneste grunnen til at jeg tror jeg *ikke* meldte meg inn noen steder før, var fordi jeg ville, hvis jeg først skulle være frivillig et sted, og på en måte, for eksempel bære den logoen da...det viktigste for meg der, var jo det at det samsvarte med verdiene mine *også*....ja, frivillig er *en* ting, men den organisasjonen du skal være frivillig *for*, det har også mye å si for....hvordan du vil bli sett på etterpå. (Jente 4, 54-62).

Hun forklarer videre at det at organisasjonen var nøytrale med tanke på religion og politikk, og at de ikke brydde seg om kjønn eller legning, gjorde at hun trakk konklusjonen om at de var en aksepterende organisasjon som hun kunne se seg selv som en del av (jente 4, 63-67).

Også jente 2 forklarer at hun vurderte organisasjonen før hun ble med ved å gå inn på den elektroniske portalen over ledige verv og oppgaver, frivillig.no og at hun sammenlignet oppgaver. Hun forteller at hun ikke hadde noe ønske om at denne skulle være midlertidig eller aktivitetsbasert, men noe hun kunne bruke mye tid på (jente 2, 57-61). Det ser ut som organisasjonen ble valgt fordi de oppgavene eller opplegget innenfor organisasjonen passet hennes ønsker og behov best, ikke fordi det var spesielle verdier som stemte overens med hennes.

Datagrunnlaget i denne undersøkelsen viser at de informantene som hadde vokst opp med en spesiell organisasjon ikke snakker eksplisitt om verdiene til organisasjonen, slik det gjøres for de som i voksen alder bestemte seg for å bidra frivillig. På spørsmål om han kunne du gjort det samme i en annen organisasjon, svarer gutt 3 følgende: «... jøss visste ikke at jeg skulle reklamere så mye for [organisasjonen]. Sannsynligvis noen aspekter, men ikke alle» (gutt 3, 138-140). Dette funnet tolkes og drøftes videre i kategori 4.

Et begrep som kan være med å forklare underkategorien og som også har gitt navn til kategorien, er *value congruence*. Begrepet handler om at det finnes en overensstemmelse mellom egne verdier og organisasjonens (Grube & Piliavin, 2000, s. 1110). Når jente 4 forklarer at hun har tenkt på å skulle hjelpe hele livet, men at det er viktig for henne hvilken organisasjons logo hun bærer, forstår jeg dette som et sterkt symbol for egen selvidentitet. Hun uttrykker egne verdier gjennom organisasjonsdeltagelse. Gutt 1 forteller at han vurderer organisasjonen før han beslutter om det er riktig organisasjon for han å delta i, en som han passa

i. Dette hevder jeg handler om at organisasjonen kan fungere som et uttrykk for egen identitet. Denne underkategorien kan handle om at det er en måte å tilfredsstille et behov, altså en verdibegrunnelse, som Clary og Snyder (1991, s. 125) beskriver som en å leve ut sine verdier, overbevisninger og personlige disposisjoner for på den måten å opprettholde en forestilling av selvet.

En annen måte å forstå underkategorien «value congruence» på, er at organisasjonen tilfredsstiller motivasjonen som den potensielle frivillige har, slik Clary og Snyder (1999) hevder i «the matching hypothesis». Informantene har her behov for å få både selvaktelse og selvbeskyttelse (jf. tolkning under punkt 4.1.1 og 4.1.2) og dette kan de få gjennom frivillig arbeid. Gutt 2 blir frivillig fordi han ønsker å ha noe å gjøre på fritiden og han tror at han vil få det sosiale fellesskapet som han er på utkikk etter. Jente 4 føler på en ensomhet og kjenner seg igjen i den avisannonsen som forklarte hva organisasjonen jobber for. Jente 2 trenger tid vekk fra grublingen, og velger organisasjonen i håp om å få dette behovet oppfylt.

4.1.4 Drøfting av kategori 1

Datamaterialet i kategori 1 handler om følelser, om tilhørighet og om at organisasjonens verdier stemmer overens med egne. Disse dataene tolker jeg som at frivillig arbeid kan være en måte å hankses med egen instabilitet i eget liv, eller som tidligere nevnt en måte å beskytte og/eller styrke eget ego på. Jeg skal nå begrunne hvorfor og utvide forståelsesrammen gjennom Giddens (1991) sin teori om det refleksive selvet.

Flere av informantene forteller at det frivillige arbeidet er viktig for dem, og at det preger deres hverdagsliv. Gutt 1 forteller at han arbeider frivillig mellom 10 og 30 timer hver uke. Han beskriver frivillig arbeid som «en fin sånn, rett linje som jeg skal gå på....det er en smørbrøddliste av ting, som jeg vet ligger der fremme som jeg skal håndtere» (gutt 1, 654-662). Denne rette linjen kan være en måte å beskytte seg mot ontologisk usikkerhet på, slik Giddens (1991) beskriver selvidentitetens funksjon. Det kan bli en del av selvfortellingen ved at fremtiden flettes inn i en selvbiografisk historie som gir følelsen av ontologisk trygghet gjennom det som Giddens (1990, s. 92) kaller for «being-in the world». Gutt 1 forteller videre om at frivillig arbeid har blitt av betydning fordi det handler om

«menneskene jeg kjenner, alle helgeplanene som er lagt og all jobben som skal gjøres» gutt 1, 660-661.

For jente 4 at det viktigste er å finne et fellesskap med likesinnede, og slik jeg forstår henne handler det om å finne en tilhørighet samtidig som hun kan bære logoen (symbolikk). Her ser vi tydelig at informantene velger en organisasjon fordi de føler at de kan «passe inn» i denne, basert på verdiene som organisasjonen har, men også hvem de selv mener at de er eller ønsker å være. Jeg forstår de som opptatt av organisasjonens verdier, og at de velger denne organisasjonen fordi det passer til deres bilde av seg selv, eller sin selvidentitet. De inkorporerer denne i egen biografiske historie, slik at selvbiografien fletter fortid, nåtid og fremtid sammen til et hele, gjerne i lys av moralske ideer om hvem man ønsker å være, og at man slik finner og er seg selv på ferden gjennom livsløpet (Giddens referert i Aakvaag, 2008, s. 277-278). Jente 2 følte at hun kastet bort mye tid, og ønsket noe som ga mening (Jente 2, 81-84).

Hun fortalte at hun hadde hatt et ønske i noen år før hun skjønnte at frivillige organisasjoner var et fint sted å starte:

Det var noe jeg på en måte drømt om i mange år, uten at jeg har klart å sette ord på det. Jeg tror jeg liksom så for meg at jeg hadde lyst til å bli en sånn person som...først og fremst bare var en del av lokalmiljøet. Jeg vil gjøre ting, ikke sitte hjemme å tenke....Når jeg blir gammel kommer jeg ikke til å si at jeg i hvert fall var glad for at jeg ble hjemme. (Jente 2, 36-40).

Med dette forstår jeg at hun ønsker å se på seg selv som en person som hjelper andre, som er en del av lokalmiljøet. Dette kan være en del av egen selvidentitet ved at det flettes inn som en del av hennes biografiske historie.

Jente 1 beskriver seg selv som «en person som er opptatt av at verden *ikke* er sånn som den burde være, og en stor del av sånn jeg identifiserer meg, handler om å prøve å gjøre noe med *det*» (jente 1, 7-9). For henne består det i å redde verden. Hun forteller: «Det er litt heftige ting ass, og det er lissom hvordan jeg forholder meg til disse store, uhåndterlige tingene. Og hvor kjip verden er da», (jente 1, 346-347). Jente 1 har tidligere fortalt om Norges våpeneksport til Saudi- Arabia (95), om president Donald Trump som nekter innbyggere fra muslimske land inngang i USA (115) og om hvordan hun føler at hun må fikse verden (178). For

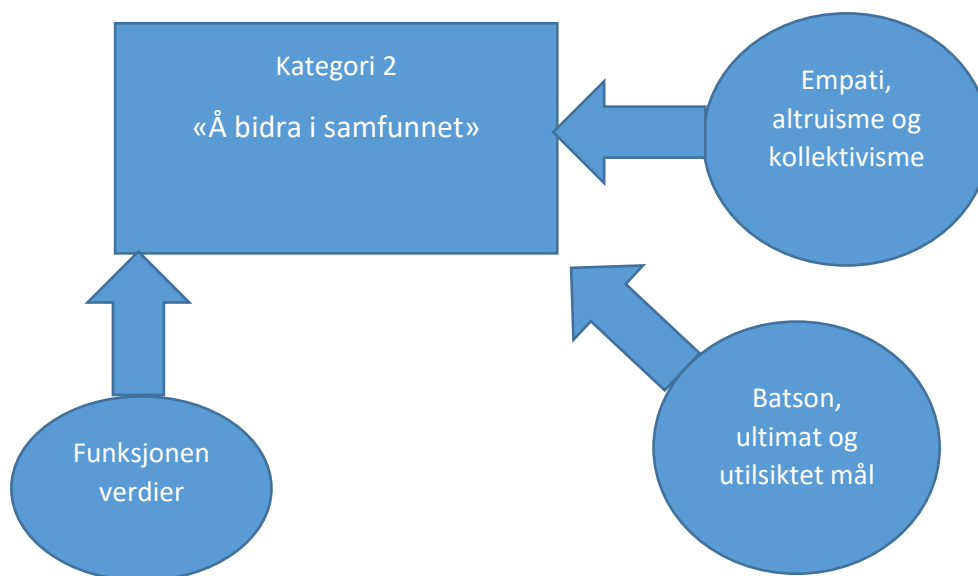
meg er det tydelig at hun snakker om det Giddens (1991) kaller for ontologisk usikkerhet, og at ved å bidra i verden så får hun skapt en slags indre ro. Hun fortsetter:

Jeg kan'ke, jeg kan ikke bare gi opp, det føles ut som at jeg gir opp på verden da....troen på at det kommer, kan gå bra...For hvis jeg, som bare har vært idealist alltid, og oppdratt til å være idealist ikke gjør noe....Det er helt uaktuelt at samfunnet skal fortsette å fungere sånn som det er nå. (Jente 1, 317-325).

Jeg mener at frivillig arbeid kan være en måte å bearbeide sin selvidentitet. Blant annet sa jente 2 at hun ønsket å skape en mening med livet selv. Dette kan ses på som et refleksivt utsagt, og deltagelsen i frivillig arbeid kan bidra til en mer stabil selvidentitet. Selvidentiteten må kontinuerlig skapes og opprettholdes av individet (Giddens, 1991, s. 52) for følelsen av stabil selvidentitet vil gi mening til egen livshistorie eller det Giddens (1991, s. 54) kaller for narrativ. Flere av informantene som hadde tatt et bevisst valg om å bli frivillig, ønsket seg en forandring i livet. Dette kan forstås som at de tar et valg basert på mål og intensjoner om å bedre sin egen tilværelse, slik som når Lewin referert i Batson og Shaw (1991, s. 108) hevder at motivasjon består av et ønske om å forandre noe i sin verden, ved at en slags drivkraft eksisterer og drar vedkommende mot et mål. Det kan godt være at frivillig arbeid bare er ett av flere alternativ for å nå dette målet eller for å få sitt behov tilfredsstilt. Denne forandringen i livet hevder Hustinx og Lammertyn (2003, s. 173) består av en reorientering for å skape en sammenheng i sin livsbiografi.

4.2 Kategori 2: Å bidra i samfunnet

Denne kategorien handler om «Å bidra i samfunnet». Teksten deles opp i begrunnelsene å *hjelp andre* og å *gi tilbake til samfunnet*. De presenteres i den rekkefølgen og belyses ved hjelp av tre forskjellige teorier, som er:

Figur 7 Illustrasjon av kategori 2 med teoretiske lyskastere

Flere av informantene nevner å hjelpe andre som «hovedgrunnen» eller «grunn nummer en» til at de ble med i frivillig arbeid. Mer spesifikt bruker noen av informantene ord som å hjelpe andre som har det vanskeligere enn seg selv, og å hjelpe de som har «behov for bistand» (gutt 1, 356-358).

Jente 2 beskriver det som:

Jeg har bare lyst til å bidra, rett og slett. Være med på ting, egentlig. Få ting til å skje. Være der for folk som kanskje trenger det. Hvis jeg på noen som helst måte kan...hjelp noen på rett spor, eller hjelpe noen sånn at de ikke havner utpå eller blir syke, hvis noe så enkelt som å være sammen med dem og se dem..., hvis det kan hjelpe så er det absolutt noe jeg vil» (jente 2, 42-43).

Jente 3 sier at det handler om å «stille opp for folk så de skal ha det bedre med seg selv og verden, berike eller gagne andre» (jente 3, 73-79). Hun mener at ønsket om å hjelpe andre begynte da hun etter ungdomsårene sluttet å bare være opptatt av seg selv og at hun bidrar til et godt formål. (Jente 3, 86-89).

Gutt 1 forklarer: «Altså det er folk der ute som har det mye verre enn det jeg har. Det hadde vært fint å kunne hjelpe dem litt» (gutt 1, 433- 440).

«Men jeg synes det er noe i det, assa, å bare gjøre det, helt for, ikke for seg selv i det hele tatt, det er en viktig del av hvorfor det føles bra, liksom....personlig» (jente 1, 617-618).

Jente 4 beskriver det som «å gi tilbake, det å hjelpe andre i nød eller som på en måte trenger deg da», og at veltedighet er en del av hennes religion. (Jente 4, 12-13/220-225). Hun fortalte at hun hadde tid og ville gi noe uten å donere masse penger (jente 4, 477-478). Også jente 2 beskrev at hun tidligere hadde gitt til frivillige organisasjoner, men at hun nå ønsket å gi av sin tid istedenfor penger. Jente 2 forteller at hun mener det er to forskjellige ting. Jeg tolker de som at man har et ansvar for å bidra i samfunnet, og at det kan gjøres enten ved å gi penger eller ved å gi av sin tid til frivillig arbeid.

Å hjelpe andre kan være en del av det som i den funksjonalistiske tilnærmingen kalles for verdier (Clary et al., 1998). I følge Clary og Snyder (1991, s. 142) kan denne funksjonen verdien bestå i at man virkelig bryr seg om andre og vil vise hjelpeatferd (Clary & Snyder, 1991, s. 125). Noen av informantene beskrev det jeg oppfattet som grunnleggende verdier i deres liv, hvor det å hjelpe andre var av en slik verdi. Jente 4 beskrev det som en del av sin religion og at familien alltid hadde gitt i barndommen. Dette stemmer overens med at frivillig arbeid kan fylle en funksjon hvor man ønsker å hjelpe andre for å uttrykke sine verdier. Denne delen av verdi-funksjonen er den som ligner på begrepet altruisme og som har blitt sammenkoblet i litteraturen (Clary & Snyder, 1991, s. 141). I følge Batson og Shaw (1991, s. 108) kjennetegnes altruisme av en motivasjon hvor det ultimate målet er å bedre en annens tilværelse eller velbefinnende. Flere av informantene beskrev det jeg oppfattet som altruistiske motiver for sine handlinger.

Flere av informantene ønsket å hjelpe de som har mindre ressurser enn seg selv. Dette kan stamme fra en verdibegrunnelse myntet på empatiske følelser for andre

mennesker. Batson (1994, s. 606) hevder at altruistisk motivasjon ofte stammer fra empati, som han betegner bestående av sympati, medfølelse og ømhet (Batson, 1994, s. 606). Dette ligner på det informantene beskriver når de sier at de ønsker å hjelpe andre som har det verre enn dem selv. De forklarer at de kan sette seg inn i deres situasjon, og ønsker å bidra. Andre teoretikere bruker lignende begreper om samme fenomen, for eksempel Staub (1978, 1984) «prosocial orientation as a personal goal» og Schwartz (1977) «moral obligation as a personal norm» (Clary & Snyder, 1991, s. 125).

Jente 1 forteller om sin motivasjon for frivillig arbeid:

Det er et kriterie for meg nesten, at jeg skal være med i en frivillig organisasjon. Jeg skal bruke mitt privilegie som en straight, hvit sis-kvinne liksom, til å gjøre noe for de som har mindre privilegier enn meg, det er liksom bare *gitt* da. (Jente 1, 77-79).

Hun forteller flere historier om hvordan det å være født inn i den rikere del av verden og har bodd deler av livet i u-land har påvirket hennes syn på verden og hvor urettferdig den er. Som en konsekvens av dette kan hun ikke la være å gjøre frivillig arbeid, det hun betegner som *å fikse* verden. Jeg forstår dette som et prinsipp eller en slags indre styrt plikt for henne, men også utledet av følelsen av hvor urettferdig verden er. Dette kan forstås som å opprettholde et prinsipp om rettferdighet (Batson, 1994), om empatiske følelser eller handle om at hun ønsker å gjøre noe for å komme vekk fra sin dårlige samvittighet. I Clary og Snyder (1991) sin teori vil dette være en del av den egoistiske delen av verdibegrunnelsen, men det kan også, som vi har sett tidligere, dreie seg om en selvbeskyttelsesfunksjon hvor en prøver å slippe unna negative følelser.

Gutt 3 at han har et ansvar for å gi tilbake, fordi han fikk ta del i en organisasjon som han mener har gitt ham mye i barndommen (gutt 3, 186-191). Det blir derfor en slags plikt i at han selv skal bidra til at andre får oppleve det han gjorde. Han utdyper med å si at han har fått en type opplæring som han ellers ikke ville ha fått, og at det har gitt han mange gode minner og opplevelser. På bakgrunn av dette hevder han å gi tilbake er «motivasjon nummer en» (gutt 3, 186-191).

Jente 3 sier at motivasjonen for frivillighetsarbeidet er gi tilbake til den organisasjonen hun har fått fra da hun var liten. Hun håper å få andre unge med i

organisasjonen (jente 3, 131-133), og sier at hun «tar tak der behovet er» (jente 3, 158-159). Dette må i hennes tilfelle, ikke ses isolert fra hennes oppvekst i en bygd hvor aktivitetene var drevet primært av frivillige.

De siste to sitatene retter sin motivasjon mot en gruppe eller et fellesskap, som Batson (1994) omtaler som kollektivistisk motivasjon. Kollektivism handler om at handlingen gir fordel til en gruppe eller et kollektiv, og skiller seg fra altruisme ved at man hjelper en hel gruppe eller et mer abstrakt kollektiv. I dette tilfellet er organisasjonen et slikt kollektiv, som man opplever seg selv som en del av. De begrunner sin deltagelse med et overordnet samfunnsansvar eller et ansvar for en organisasjon som står deres hjerte nært. De ønsker å gi andre muligheten til å oppleve det samme som de gjorde gjennom organisasjonen. Funnet kan også ses i lys av det Hustinx og Lammertyn (2003, s. 173) omtaler som at den kollektive idealtipe som er opptatt av organisasjonen og hvor egne motiv er underordnet fellesskapets eller organisasjonens. Også jente 1 som ønsker å gjøre noe med den urettferdige verden, kan ses i lys av kollektivistiske motivasjonsbegrunnelser, som ofte er styrt av en plikt overfor et lokalsamfunn eller et større abstrakt fellesskap.

Når informantene forteller at de ønsker å hjelpe andre, handler det enten om å hjelpe enkeltmennesker de ikke kjenner, eller å gi tilbake til en organisasjon. Å hjelpe andre ble tolket som en altruistisk verdimotivasjon for frivillig arbeid i form av å hjelpe noen en ikke kjenner. Å gi tilbake til samfunnet handler om å gi tilbake til den organisasjonen som har gitt informantene har opplevd å få noe fra da de var små, eller å gjøre verden til et bedre sted. Noen beskriver også frivillig arbeid som en måte å bidra i samfunnet på, uten å gi penger. Jeg tolker det som at de ønsker å bruke frivillig innsats til å gi tilbake til samfunnet, derav også navnet på kategorien.

4.2.3 Drøfting av kategori 2

Hos 6 av 7 (gutt 1, gutt 3, jente 1, jente 2, jente 3 og jente 4) opplevdes å hjelpe andre eller å gi tilbake til samfunnet som den begrunnelsen som gjorde at de begynte med frivillig arbeid. Flere av informantene snakket om hovedgrunnen eller grunn nummer én til at de ble frivillig. De forklarte at hovedgrunnen bunnet i et ønske om å hjelpe andre mennesker eller å kunne bidra til at for eksempel

ungdom fikk et tilbud i nærmiljøet. Batson (1994, s. 604) skiller mellom at handlingen kan være ment å dekke det ultimate målet, et instrumentelt mål (for å nå et annet mål) eller utilsiktet mål. Det er kun det ultimate målet som definerer det egentlige motivet. Ethvert motiv har et unikt ultimatum mål. I dette rammeverket vil jeg hevde at informantenes «hovedgrunn» stammer fra det som kan kalles det ultimate målet. Informantene formidler tydelig at de har et ultimatum mål om å hjelpe andre mennesker som sin hovedmotivasjon for frivillig arbeid. Batson (1994) hevder at altruistisk og egoistisk motiv er ulike drivkrefter og at disse kan oppstå samtidig, da som to ulike ultimate mål. De fleste informantene er forteller om deres hovedmotivasjon som å bidra i samfunnet, men også at de oppnår noe for egen del. Det kan være at det oppstår en utilsiktet positiv effekt for deres egen del. For noen av informantene forstår jeg det ultimate målet som å være med for egen del. Så langt kan dette rammeverket brukes til å forklare forskjellene i informantenes motiver. Videre hevder Batson (1994) at dersom man er både altruistisk og egoistisk motivert, og de ulike ultimate målene drar i forskjellige retninger, vil det oppstå konflikt. Dette gjelder ikke dersom en person sitt ultimate mål er altruistisk, og at det gir en utilsiktet konsekvens i at det gagnar en selv. Omvendt kan man også ha et egoistisk motiv som det ultimate målet, men at dette gir et utilsiktet mål om å hjelpe andre mennesker. En av informantene forklarer at han primært startet med frivillig arbeid for å være med venner. Dette kan minne om det som Batson (1994) kaller for egoisme. Det ultimate målet er å tilfredsstille egne behov, i dette tilfelle et sosialt behov for en fritidsaktivitet. Informanten beskriver dette som det jeg tolker som en hovedgrunn til at han ble med i frivillig arbeid. Han er likevel ikke *bare* motivert av egoistiske grunner. Bieffekten av innsatsen han gjør bidrar også til at andre mennesker får det bedre. Jeg vil ikke påstå at han formidlet dette som en utilsiktet hensikt. Han var fullt klar over hva som var organisasjonens mål med aktiviteten, og å hjelpe andre mennesker er derfor ikke utilsiktet. Dette er grunnen til at jeg vil hevde at det heller dreier seg om en bieffekt eller flere selvstendige, mangfoldige begrunnelser enn at det er ett ultimatum mål. Den primære grunnen til at vedkommende ønsket å starte opp med frivillig arbeid, kan ha vært få et fellesskap eller en alternativ fritidsaktivitet sammen med venner. Av denne handlingen kommer en gunstig bieffekt; å hjelpe andre mennesker slik at de får det bedre. Det kan også være slik at han hadde to

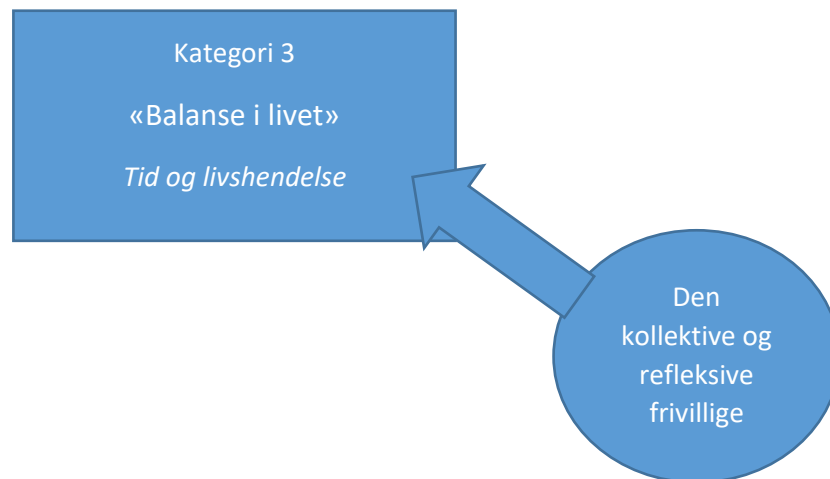
ulike mål for handlingen, men at den ene synes å være den viktigste begrunnelsen for å delta i frivillig arbeid.

5 Presentasjon av funn del 2

I dette kapittelet presenteres de to siste kategoriene med funn. Analyse gjøres fortløpende etter hver underkategori ved hjelp av teorier for å belyse hvordan dette kan forstås. Det drøftes etter hver kategori. En oppsummerende diskusjon av funnene gjøres i kapittel 6. Kategori 3 kalles for «Balanse i livet» og består av underkategoriene *tid* og *livshendelse*, mens kategori 4 kalles for «Inn med morsmelka eller et selvstendig valg».

5.1 Kategori 3: Balanse i livet

Denne kategorien handler om livssituasjonen til informantene, og om å skape en balanse mellom livets sfærer. Underkategoriene her er *tid* og *livshendelse*. Balanse i livet inngår i større eller mindre grad som en del av vurderingen når informantene skal velge om de blir frivillige eller ikke. Balanse i livet vurderes opp mot begrunnelsene de hadde for å starte, det kan være kategori 1 (opprettelse av selvidentiteten) og/eller kategori 2 (å bidra i samfunnet). Denne kategorien ses i lys av teorien om den kollektive og refleksive frivillige.

Figur 8 illustrasjon av kategori 3 med teoretisk lyskaster

5.1.1 Tid

Alle informantene hadde et forhold til egen *tid* når de snakket om frivillig arbeid. To fikk en endring i livssituasjon som gjorde at fikk mer fritid (gutt 1, jente 4), og en ønsket seg mindre tid til å gruble. Alle nevnte tidsaspektet når de forklarer hvordan de vurderte om de skulle bli med i frivillig organisasjoner for første gang, eller hvordan de tenkte rundt nye verv på intervjuetidspunktet.

Jente 3 beskriver en vurdering av tid på denne måten når hun henviser til sist hun påtok seg en frivillig oppgave:

Det tok jo et nano-sekund! Det var veldig, å ja, det er en kjempegod idé, det gjør vi! Jeg har ikke sånn veldig god impuls kontroll på sånt egentlig. Det er jo tidsbruk selvfølgelig, jeg har jo begrensning med tid. Så jeg må jo se an litt sånn, men jeg er litt dårlig på det. Jeg liker jo å bruke tida mi på frivillige ting, da, men det hender det fyller seg litt vel opp, det kan jo hende noen blir litt [peker inn mot stuen], samboer og sånn kan jo lure litt på om jeg har lyst til å være her i det hele tatt innimellom...., men så lenge det er ledig i kalenderen min, så er det greit. (Jente 3, 235-242).

Det later som om følelsene styrer hennes valget mer enn tid eller kalenderen. Den frivillige innsatsen går til og med utover gårdsdriften, men det er godtatt av familien. På bakgrunn av det forteller hun at hun kunne ha tenkt seg å ha hatt mer reserverasjoner i forhold til tid. Hun beskriver kommentarer fra faren som sier «så er det ut å fly igjen», som hun gjengir på en humoristisk og spøkefull måte.

Jente 4 forteller om en endring i livssituasjonen. Hun forklarer:

Det var jo en slags usikkerhet om jeg kom til å komme inn på mastergrad med en gang eller ikke, så derfor tenkte jeg at det beste man kan gjøre er å bruke tiden sin, det å tilegne seg litt erfaring, det å bli kjent med nye folk, og i tillegg gjøre noe som er godt, da, for andre. (Jente 4, 8-11).

Gutt 2 er opptatt av tid. Det er selve premisset for å delta fordi det skal kunne balanseres med livets arenaer forøvrig. Han forteller:

Mange bruker veldig mye tid på skolen, og kanskje i tillegg har en deltidsjobb, og da er det jo ofte for mange vanskelig å ha tida, eller overskuddet og energien da, til å da holde på med noe annet ellers. Men for de som har det så er det et veldig fint alternativ å holde på frivillig,

spesielt hvis du ikke har en jobb, eller noe å bruke tida di på. (Gutt 2, 263-267).

I starten av intervjuet, uttrykte jente 1 følgende om å delta i frivillig arbeid, hun sier hun ikke noen gang tenkte hun ikke skulle gjøre det:

... i mitt liv så føler jeg at jeg prøver å bruke tid, eller jeg prøver å velge veldig aktivt hva jeg bruker tid på. Det er et kriterie for meg nesten, at jeg skal være med i en frivillig organisasjon. Jente 1, 75-79.

Hun sier med dette at hun ikke noen gang tenkte hun ikke skulle gjøre det.

Slik jeg tolker jente 1 så tenker hun ikke over *om* hun har tid til frivillig arbeid, men om hun har tid til andre ting. Hun hopper over prosessen med at frivillig arbeid er et alternativ blant flere fritidssysler. Det er så inkorporert at hun ikke engang stiller seg spørsmål rundt tid. Hun omtaler at det å se organisasjonen som familien sin (jente 1, 26), sammen med at hun så verden i et rettferdighetsperspektiv, resulterte i at hun ble med. Etter hvert har hun funnet en studieretning som oppfyller å bruke sitt privilegium til å gjøre verden til et bedre sted. Først etter dette kunne hun vurdere å ikke stille til gjenvalg i et verv, og de samme kognitive vurderingsprosessene som flere av de andre informantene er inne på, nevnes:

Det er en vanskelig balanse å finne noe som passer til deg, i et mylder av forskjellige oppgaver en kan ta på seg. Og balansere egne forventninger til seg selv, og likevel ha nok tid til å både gjøre det bra på skolen og, slappe av, og liksom ikke bli helt stressa av hvor mye det er å gjøre da. Det er jo en ekstraoppgave. (Jente 1, 569-575).

Gutt 3 forteller om at han jobber mye og ikke har all verdens tid, men at han likevel prøver å «presse inn litt tid til frivillighet». Så uttaler han at «det kommer nok inn på tredje plass inn i livet mitt, etter jobb og andre sosiale arenaer da» (gutt 3, 297-299).

Det kan synes som at informantene prøver å skape en balanse mellom livets ulike arenaer. «Ja, det er skole, også er det familie og venner etterpå. Også er det jo frivilligheten» (gutt 2, 435-436).

Disse arenaene ble omtalt som skole, studier, jobb, sosialt nettverk og frivillig arbeid. Tre av informantene rangerte frivilligheten etter skole/studier og familie/venner. Slik jeg forstår dette er det en rangering i forhold til hvilken plass den har i deres liv og prioriteringer. Det er helt tydelig at de beskriver frivillig arbeid som *en egen sfære eller arena* i livet. Denne sfæren eller arenaen kan fungere til å dekke behov som ikke blir dekket gjennom studier, jobb eller vennegjengen.

Det er mange som vil ha noe å holde på med ved siden av skolen, studiene for å ha en slags avkobling da....Det går jo på det at har, det at man sitter, når man studerer, så sitter man veldig mye og leser. Og fokuserer på skole, og det å ha noe annet å holde på med etterpå da, som gjør at du får friska opp huet litt. (Gutt 2, 250-258).

Gutt 1 omtaler hvordan omgangskretsen/familien ser på hans deltagelse i organisasjonen: «For dem er jo klar over at, det er en egen del som jeg holder på med.» Gutt 1, 541-542. Videre forteller han: «...jeg føler jeg er der hvor jeg skal være. Tidsmessig, arbeidsmessig, min betalende jobbmessig, jeg føler jeg har en fin balanse. Så jeg er ganske happy akkurat nå, jeg må si det» (gutt 1, 519-522).

Noen av informantene ser på frivillig arbeid som at de har noe å gjøre, «istedenfor å forvitte», som gutt 1 (30-39) sier eller som en fritidsaktivitet ved siden av skolen. Dette forstår jeg som om frivillig arbeid kan være en aktivitet på lik linje med å drive med for eksempel idrett.

Gutt 1 viser her hvordan en ytre hendelse (slutte å pendle) påvirket en refleksjon eller vurdering om hva han skulle bruke tiden sin på, der han til slutt kommer frem til at det beste vil være å bruke tiden på å bistå andre:

Jeg bare husker jeg tenkte på det, innså at jeg hadde mer tid til overs, lurte på hva jeg skulle bruke den tiden på. Sku' jeg begynne å game eller, PC-spill, Playstation-spill, sånne ting. Nei, kanskje prøve å få inn noen flere timer på treningssenteret i uka, det bør jeg jo få til, husker jeg at jeg tenkte, også fant jeg lissom frivillig organisasjon, og da tenkte «ja, det hadde jo vært no', og bare bistå noen andre». (Gutt 1, 433- 440).

Gutt 2 forteller at han gjorde en vurdering på om han kunne bli med i frivillig arbeid:

Det var vel det om jeg skulle klare å få det til å gå sammen med skole. Jeg gikk jo fortsatt på videregående da, og det at jeg skulle ha tid til både frivilligheten og fortsette å ikke miste fokus på skolen. Det var det mye gikk i. (Gutt 2, 29-31).

Disse vurderingene om mulighetene nevnes stadig i en indre dialog eller gjennom intervjuet, samtidig som informantene nevner at begrunnelsen for å delta er fordi de ønsker å hjelpe andre mennesker. En forteller også om en rettferdiggjøring av all den tiden han bruker på frivillig arbeid når han sier:

Det ble veldig sånn derre «up hills struggles», og da måtte jeg ta litt rettferdiggjøring for meg selv «hvorfor gjør du dette? Hvorfor gidder du å bruke tiden din på det her, når ikke de dukker opp, og hva får du igjen for det? Nei du, sa jo den andre skulder'n,...du prøver å hjelpe andre mennesker da – det er jo andre som har behov for den bstanden du prøver å få til her». Og det er en rettferdiggjøring jeg fint lever med. (Gutt 1, 352-358).

Jente 1 erfarte at det frivillige arbeidet kunne bli for mye ansvar for henne personlig. Hun forteller om at organisasjonen har forventninger til hennes innsats, og at dette momentet måtte tas med i beregningen.

5.1.2 Livshendelse

Informantene fortalte om helt ulike hendelser som gjorde at de ble frivillige. Det er felles for alle at det er en eller flere konkrete hendelser som hadde vært utslagsgivende for at de hadde blitt frivillige. Den eneste som ikke forteller om en slik hendelse er gutt 2.

En informant sluttet å pendle, og hadde derfor mer tid til overs. En annen informant ble gammel nok til å melde seg inn i organisasjonen og hadde samtidig flyttet til et nytt sted. To av informantene flyttet tilbake til hjemtraktene etter studieopphold utenbys, mens en informant var ferdig med sine studier. Den siste informanten hadde kommet frem til en indre erkjennelse om at hun måtte gjøre noe med det ønsket hun hadde om å bidra.

Felles for flere av informantene var at denne livshendelsen utløste eller forsterket en følelse eller et ønske om å bidra. Jente 1 beskriver en flytting slik: «Jeg tror det forsterket den følelsen som allerede eksisterte i meg» (jente 1, 146-149), og henviser til et sinne fordi andre ikke brydde seg om den samme urettferdigheten i verden.

Gutt 3 forklarer at han var tilbake i byen da noen fra organisasjonen ringte og spurte om han ville sitte i fylkesstyret i den organisasjonen han tidligere var en del av.

Jente 3 forteller at det å ha vært ansatt i en frivillig organisasjon, åpnet opp mulighetene for henne, og at hun flyttet tilbake til bygda. Jente 4 forteller at hun var ferdig med bachelorgraden: «Nå er jeg ferdig med bacheloroppgaven, nå vil jeg gjøre det, nå er tida for å gjøre noe som helst annet enn å bare være student» (jente 4, 101-102).

Jente 2 beskriver en indre prosess, hvor hun hadde lyst til å endre noe fordi hun hadde en "kjiip" periode – «Nå gjør jeg det!» (jente 2, 81-84). Hun hadde kommet frem til en erkjennelse om at dersom man vil gjøre en innsats, nytter det ikke å bare tenke at man vil. Man må gjøre noe med det også.

5.1.3 Drøfting av kategori 3

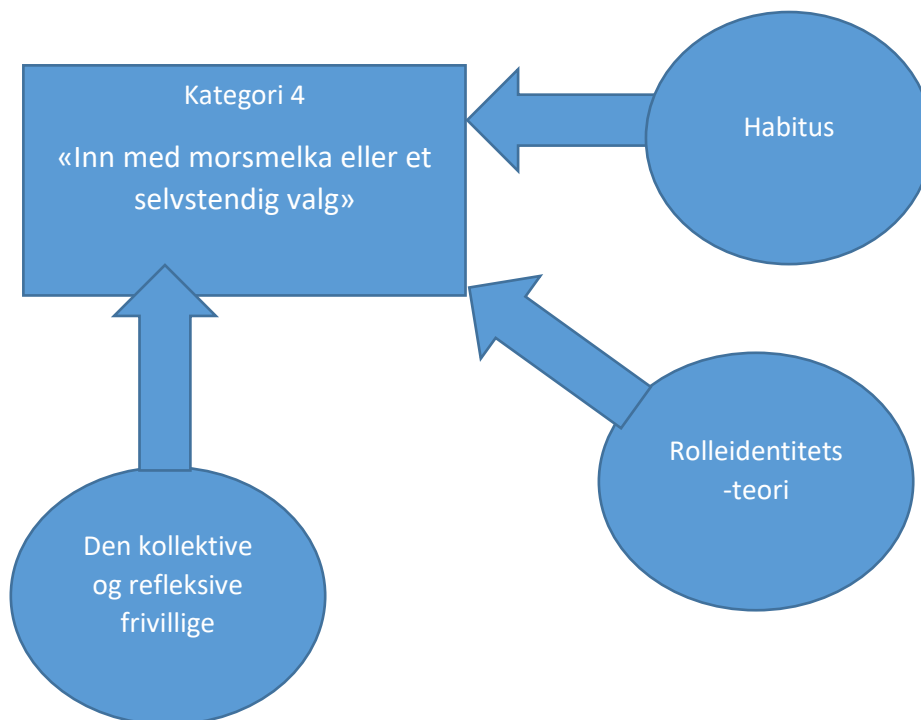
I denne kategorien kommer det tydelig frem en forskjell blant informantene som handler om at de enten vurderer egen livssituasjon som en forutsetning for frivillig arbeid, eller som underordnet å bidra i samfunnet. Et av kjennetegnene ved en kollektivt motivert frivillig, er en sterk pliktfølelse overfor lokalsamfunnet eller et mer abstrakt kollektiv, og dermed er egne motiver underordnet fellesskapets. (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 173). De informantene som lar samfunnets eller organisasjonens mål og behov komme foran egne, heller derfor over mot den kollektivt motiverte polen. Eksempler på dette er jente 3 som lar det frivillige arbeidet påvirke familie og andre viktige gjøremål, slik som når hun forteller at det har gått ut over gårdsdriften. Samtidig forteller hun om deltagelse i forskjellige organisasjoner, og at motivene er ulike ut fra oppgavene hun tar på seg eller organisasjonen hun bidrar for. Dette stemmer bedre overens med den refleksive idealtypen, som er opptatt av å «shoppe» oppgaver etter hva som passer

en selv (Hustinx & Lammertyn, 2003). Det er også det Hustinx og Lammertyn (2003, s. 171) mener handler om å blande sammen til en passende, personlig «cocktail» for den enkelte frivillig, og at personlige interesser går foran en pliktfølelse overfor (lokal)samfunnet (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 168). Det betyr at samme person kan sies å både være motivert av kollektivet og refleksive, og at idealtypene er vanskelige å klassifisere enkelte frivillige etter.

Funnene i denne kategorien tyder på at informantene i større eller mindre grad er opptatt av å få frivillig arbeid til å passe inn i egen livssituasjon. De beskriver tid som viktig parameter for å muliggjøre innsatsen. Dette stemmer overens med tidligere forskning som viser at tid og tidsklemmebegrunnelser er den vanligste barrieren respondenter oppgir i *Frivillig innsats undersøkelsene* i 2009 og 2014 (Wollebæk et al., 2015, s. 75, 82). Videre forteller informantene at tiden brukes til å balansere det frivillige arbeidet opp mot andre sfærer eller arenaer i livet, slik som studier, venner og jobb. Også i de kvantitative undersøkelsene oppgir unge voksne opptatthet med andre aktiviteter som en årsak til hvorfor de ikke starter med frivillig arbeid (Wollebæk et al., 2015, s. 158). Endringer i livssituasjon, blant annet endring i jobbsituasjon, hjemmesituasjon, flytting og barn, er den vanligste årsaken til at folk slutter med frivillig arbeid (Wollebæk et al., 2015, s. 144). Basert på funnene i denne kategorien, kan det altså tyde på at livssituasjonen også kan være en viktig inngangsport til å starte med frivillig arbeid.

5.2 Kategori 4: Inn med morsmelka eller et selvstendig valg?

Informantene fortalte om to ulike, overordnede inngangsporter til frivillig arbeid som blir presentert i denne kategorien. Kategorien har fått navnet «inn med morsmelka eller et selvstendig valg». Inn med morsmelka handler om at informantene har vært med en av foreldrene i en frivillig organisasjon i barndommen, eller at de er oppvokst på et sted med sterk frivillighetskultur. Et selvstendig valg handler om at informantene selv har vurdert frivillig arbeid opp mot egen livssituasjon og verdier, for så å ta et valg om å bli frivillig og hvilken organisasjon de skal bli med i. De to forskjellene fremstilles etter hverandre, for deretter å drøftes sammen til slutt.

Figur 9 Illustrasjon av kategori 4 med teoretiske lyskastere

5.2.1 Inn med morsmelka

Tre av informantene (gutt 3, jente 1 og jente 3) forteller om en barndom preget av at foreldrene tok de med i frivillig arbeid.

Jente 1 forteller:

Det er litt sånn rar historie faktisk, fordi jeg begynte i [organisasjonen], det er fortsatt der jeg er med da. [Organisasjonen] er liksom mitt sted. Og det er egentlig litt sånn, jeg er litt arvelig belasta. Fordi moren min var med i det første styret i [organisasjonen]. (Jente 1, 19-22).

Mens hun sier at organisasjonens er «mitt sted» tar hun seg til hjertet, noe jeg tolker som at hun har sterke følelser for organisasjonen. Et annet sted sier hun «det er jo mine folk da», (jente 1, 345) når hun omtaler de andre i organisasjonen, og forteller at det er de hun også fester med. Jeg tolker det som at jente 1 har en sterk organisasjonstilhørighet.

Jente 3 forteller om å være oppvokst i en frivillighetskultur

Det var vel sånn kanskje jeg havna litt inn på det frivillige da, for den bygda jeg er oppvokst i her, den er egentlig, det er sånn frivilligkultur som er ganske, *ekstrem*. Jeg tror nesten alle som jeg kjenner her, som jeg er oppvokst med, har vært frivillig på et eller annet tidspunkt....Det er sånn som sitter i vegga i det huset jeg er oppvokst i, som besteforeldra mine [også] har bodd. Frivillighet har liksom alltid vært, det er bare noe man *gjør* da, på en måte, det er veldig naturlig, for familiene våre. (Jente 3, 10-18).

Hun forteller også om at hun og moren gjør frivillig arbeid sammen, som en hyggelig familieaktivitet, og at foreldre og besteforeldre har og har hatt verv og oppgaver i flere ulike frivillige organisasjoner.

Gutt 3 fortalte at han hadde blitt spurt over telefonen av en organisasjon han tidligere hadde gjort en innsats for. Samtidig svarer han følgende på spørsmålet om han husker når det startet:

Det gjør jeg ikke, faktisk fordi jeg var vel såpass liten at jeg strengt tatt ikke kan ha erindringer om det, men jeg hadde, eller har, fremdeles en far som er veldig aktiv i organisasjonen som tok meg med på...en avslutning....der foreldre og familie samles. Jeg var jo med da, fra jeg var, vet ikke, en halvmeter stor cirka. Og fikk det litt inn der, Og da jeg ble

gammel nok til å bli med, 10 år, det husker jeg forsåvidt da, så ble jeg rett og slett bare med, jeg tror ikke jeg oppdaget det på egenhånd, det ville vært å lyve. (Gutt 3, 35-43).

De tre informantene har et stort nettverk av venner og familie som er eller har vært frivillige. Jente 1 forteller om hennes omgangskrets hvor de spør hverandre «Hva har du gjort for verden siden sist?», mens jente 3 forteller at alle i bygda har vært frivillig. Gutt 3 spør meg om det finnes noen som ikke har vært frivillige noen gang, før han fortsetter: «Prøver på en måte å komme på venner jeg har som aldri har vært innom noe sånt i en eller annen form, og da tror jeg svaret er nei, faktisk» (gutt 3, 587-589).

Jeg tolker utsagnene presentert hittil i kapittelet som at informantene er vokst opp i, eller med frivillig arbeid. Foreldrene har tatt med seg barna i frivillige organisasjoner siden de var små. Frivilligheten har vært en del av deres oppvekst fra barndom til tidlig voksenalder. Informantene bruker ord som «naturlig», «jeg må» og «det føles som en gitt ting for meg da, at jeg skal være med» (jente 1, 315) når de ble spurt om hvordan og hvorfor de kom inn i frivillig arbeid. Jente 1 skvatt til da jeg spurte om «Hva gir dette deg?». Hun brukte tid på å svare. Det var som om dette var underordnet hva det ga verden. Jente 3 forteller at hun har forskjellige motivasjoner for ulike oppgaver, verv og organisasjoner. I en spesifikk organisasjon er motivasjonen å gi tilbake, mens noen andre oppgaver i bygda har hun tatt på seg fordi det er en god inngangsbillett til å bli kjent med andre, slik beskrevet i punkt 4.1.2.

5.2.2 Et selvstendig valg

De andre informantene (gutt 1, gutt2, jente 2 og jente 4) forteller om en prosess basert på refleksjoner i forkant av et valg om å bli frivillig. De tok selv stilling til å bli frivillig i tidlig voksen alder, og hadde liten eller ingen erfaring med frivillig arbeid fra barndommen. Felles for tre av de fire informantene i denne kategorien, var at de hadde sett en annonse om denne organisasjonen rett før de valgte å bli frivillige. Den fjerde informanten ble med etter oppfordring fra familie og venner, men også han reflekterte over valget en stund før han bestemte seg for å bli frivillig.

Gutt 1 beskriver hvordan han en dag sluttet å pendle og hadde fritid til overs. Han overveier alternative fritidsaktiviteter som trening eller «gaming», eller om han skal begynne med frivillig arbeid. Etter denne beslutningen er tatt, vurderer han hvilken organisasjon han skal gjøre frivillig arbeid for. Det han vurderer da, er verdiene til organisasjonen, om den er politisk og religiøs nøytral, slik beskrevet i punkt 4.1.3. Han forteller:

...ble tilbudt den jobben jeg har i dag da, og innså jo da at jeg plutselig hadde mye mer tid, som gikk utenfor pendlinga, og det jeg brukte på å pendle før, det hadde jeg nå bare fritid i. Og istedenfor å sitte hjemme å forvitte, som jeg liker å kalle det, så googlet jeg vel faktisk frivillige organisasjoner i [hjembyen], og akkurat da var det noen nyhetsartikler om organisasjonen, som gjorde at jeg meldte meg inn der. (Gutt 1, 30-39).

Også jente 4 beskriver en lignende prosess: «Det var faktisk dagen jeg leverte bacheloroppgaven min, så sendte jeg en mail og spurte om jeg kunne være frivillig, for jeg hadde lest om [organisasjonen] via Facebook og de hadde vært i avisen i byen» (jente 4, 27-30). Tidligere har vi sett at hun alltid har hatt et ønske om å hjelpe, så det å bli ferdig med studiet virker som det utslagsgivende for at hun meldte seg akkurat da.

Jente 2 beskriver en prosess som har modnet over tid, og hvor det at hun kjente en person innenfor gjorde at hun søkte opp organisasjonen på frivillig.no:

Også begynte vi å snakke om det for et år siden, at jeg hadde lyst til å gjøre noe sånt. Kanskje jeg hadde sett det på Facebook, han kameraten min [navn], som jeg kjente fra før. Så at han var med i [organisasjonen], også til slutt, så bare ble det sånn. At jeg søkte det opp. Ja, jeg skjønnte at jeg hadde lyst til det og jeg hadde mulighet til det, på en måte. (Jente 2, 48-52).

Gutt 2 beskriver en annen inngangsport: «Det var noe jeg egentlig har tenkt på veldig *lenge*, og jeg hadde flere venner som var med *i* det... etter hvert så valgte jeg å bli med selv og. For å ha noe å gjøre på fritida» (gutt 2, 15-18).

Informantene beskrevet i dette underkapittelet, er klare på hvorfor de startet som frivillige, hvorfor de havnet i frivilligheten, og de hadde tenkt nøye igjennom hva som gjorde at de ble med i en frivillig organisasjon.

5.2.3 Drøfting av kategori 4

En måte å forstå «inn med morsmelka på» er ved hjelp av rolleidentitetsteori. Jente 1 beskriver organisasjonen for «familien sin», og seg selv som idealist (jente 1, 320). Hos jente 3 «sitter det i vegga i huset» og hele familien har vært med og drevet bygda i mange år. Gutt 3 er praktisk talt vokst opp i organisasjonen som faren tok han med inn i fra han var «en halvmetre stor». Disse funnene kan tolkes i lys av at de har utviklet det Grube og Piliavin (2000) kaller for en rolleidentitet som frivillig. For to av de tre informantene virker det som om denne identiteten er knyttet opp mot en organisasjon, noe som tyder på at de har utviklet en spesifikk rolleidentitet (Grube & Piliavin, 2000). Denne type rolleidentitet knytter seg til en enkelt organisasjon, i motsetning til den generelle som knytter sin identitet til rollen som frivillig. Jente 3 har utviklet en generell rolleidentitet som frivillig, i det hun driver med frivillig arbeid for flere organisasjoner og oppgaver knyttet til arrangementer i bygda. Likevel beskriver hun seg sterkt knyttet til to organisasjoner. Jente 1 og gutt 3, har derimot utviklet en identitet sterkt knyttet opp mot en spesifikk, frivillig organisasjon. Jeg tolker de dithen at denne organisasjonen er inkorporert som en del av deres identitet, og at det er en viktig del av hvem de er.

En annen måte å forstå dette funnet på, er ved hjelp av Bourdieu (1996) sin habitusmekanisme. I følge Bourdieu (1996, s. 133) er habitus de mentale strukturene i overensstemmelse med den verden de opererer innenfor, og dermed helt selvfølgelig. Frivillig arbeid kan, etter min tolkning, bli det som i Bourdieu referert i Aakvaag (2008, s. 154-157), kalles for et sosialt felt. Her blir spilleregler forstått gjennom mentale strukturer, en habitus. Habitus er de kroppsliggjorte forventningene som vårt sosiale miljø stiller til oss og de koder og regler som vi må kjenne til for å delta i ulike sosiale miljøer (Aakvaag, 2008, s. 161).

Bourdieu stiller spørsmål om det virkelig er slik at menneskelig handling alltid har et formål, en målsetting, det resultat som foreligger ved handlingens sluttspunkt? (Bourdieu, 1996, s. 136). En alternativ hypotese, er altså at de sosiale aktørene har kroppsliggjort praktiske skjemaer som fungerer som «instrumenter for virkelighetskonstruksjon, som prinsipper for syn på den verdenen de beveger seg i og for inndeling av denne verdenen» (Bourdieu, 1996, s. 136). Med dette som

utgangspunkt trenger ikke de sosiale aktørene å stille seg målene for sin virksomhet som formål. Sosiale aktører har strategier, som ytterst sjelden har en intensjon som utgangspunkt (Bourdieu, 1996, s. 136-138). Habitus er «iboende tendenser i kroppen, i inkorporert form» og strukturerer både persepsjon av, og handling i denne verdenen (Bourdieu, 1996, s. 137).

Når jeg nå introduserer habitusmekanismen som en alternativ forklaring, ønsker jeg å ta frem et eksempel og et sitat som kan illustrere hvorfor: «Jeg tror jeg har en tendens til å rekke opp hånda på veldig mye sånt, det bare faller seg naturlig. Jeg vet ikke» (jente 3, 73-74).

Aakvaag (2008, s. 160) hevder at habitus gjennom kroppsliggjøring kan fungere som en instinktiv forståelse av hva vi må gjøre i en situasjon. Dermed trenger vi ikke vurdere alle situasjoner like nøye. Når jente 3 rekker opp hånda og forklarer at det faller seg naturlig, kan dette være hennes habitus som er kroppsliggjort og som reagerer nærmest instinktivt. Som vi har sett tidligere i punkt 5.1.1, beskriver jente 3 at det tok «et nano-sekund» da hun meldte seg som frivillig sist etter at hun ble presentert for oppgaven.

Gutt 3 forteller at han «må» bidra, men ved nærmere ettertanke sier han jo at det må han selvfølgelig ikke. Dersom det er en del av hans habitus, kan dette være inkorporerte og kroppsliggjorte strategier eller strukturerende persepsjoner av den verden han beveger seg i. Det er derfor ikke noe å stille spørsmål ved, det er slik «man bare gjør».

Jente 3 forteller også at «det sitter i vegga i huset» der hun bor, i et hus hun har arvet av slekta. Dette leder oss inn på et annet kjennetegn ved habitus, som av Aakvaag (2008, s. 160) betegnes som «*kjernen i en persons identitet*», og som gjør at handlinger og væremåte er relativt stabile gjennom livsløpet og på tvers av situasjoner. Når jente 1 beskriver seg selv som at hun alltid har vært en «idealist», er det grunn til å kunne tolke dette som et stabilt kjennetegn og kanskje som en del av hennes habitus.

Wollebæk et al. (2015, s. 13) hevder at en rekke studier har funnet erfaringer fra oppveksten viktige for frivillig arbeid, og nevner eksempler som eget engasjement, foreldre som var aktive i organisasjoner eller å ha vokst opp et sted preget av sterk dugnadskultur. Funnet stemmer også overens med norske

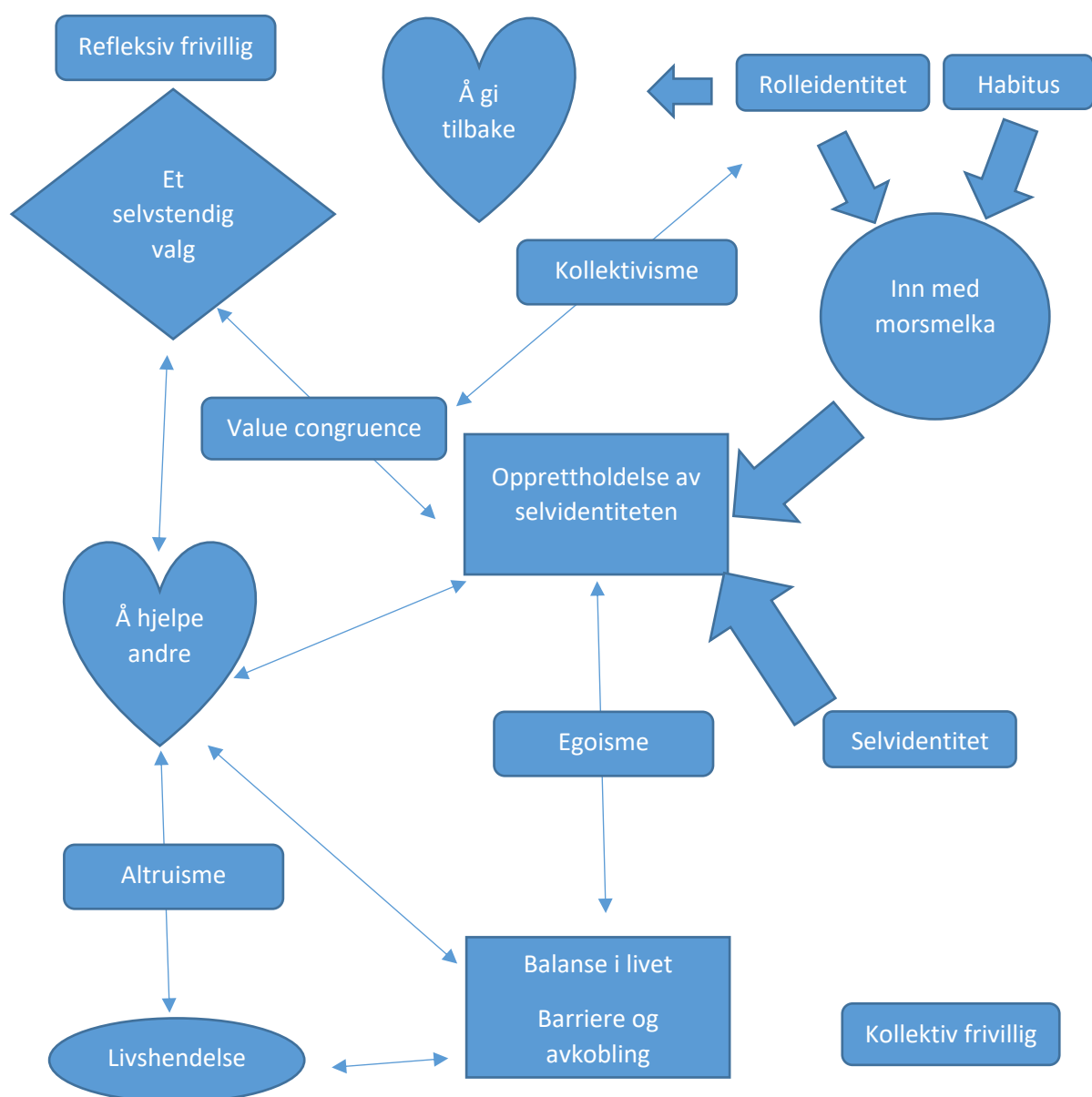
kvantitative undersøkelser som viser at erfaringer fra frivillighet i oppveksten har betydning for deltagelse som voksen (Wollebæk et al., 2015, s. 64-66): Egen erfaring og foreldrenes erfaring korrelerte signifikant med frivillig arbeid som voksen. Det ser ut som om det er en svak sammenheng mellom verdiorienterte organisasjoner (helse, sosial, utdanning og religion og livssyn), foreldrenes aktivitet da barna var små og deres egen frivillige innsats når de ble eldre. I de verdiorienterte organisasjonene har barnas egen erfaring fra de var små mindre betydning enn foreldrenes, noe Wollebæk et al. (2015, s. 65) hevder kan handle om en verdioverføringsmekanisme (relativt svak sammenheng). Denne verdioverføringsmekanismen har vært studert ved hjelp av to ulike typer sosiologiske teorier, nemlig sosialisering og statusoverføringsmekanismen som hevder at foreldre overfører en slags sosial kapital til barna gjennom sosioøkonomiske ressurser (Mustillo, Wilson, & Lynch, 2004). Mustillo et al. (2004) fant i sin studie at den sosioøkonomiske statusen opererte gjennom morens egen deltagelse i frivillig arbeid og jentenes høyere utdanning (Mustillo et al., 2004, s. 538). Den sosioøkonomiske statusen hadde ikke i seg selv noe å si for å begynne som frivillig. De forklarer funnet med imitasjon og sosial rolleteori, men hevdet at en vel så viktig forklaring kunne være at mødre tok med seg døtre inn i frivillig arbeid, og at å starte med frivillig arbeid slik kunne fungere gjennom sosial nettverksteori. Det hadde vært spennende å drøfte dette funnet videre, men det blir for omfattende for denne oppgaven.

Undersøkelsene presentert over står i sterk kontrast til Giddens (1991) og teorien om det refleksive selvet, som hevder at individet kontinuerlig bearbeider informasjon og hvor selvidentiteten må forandres i lys av ny informasjon for å tilpasse seg til en stadig skiftende verden. En sentral dimensjon ved habitus er kontinuitet (Krange, 2004, s. 38), selv om Bourdieu ser individet som fritt til å kunne ta valg på egne vegne (Aakvaag, 2008). Individualiseringen, derimot, består av å orientere seg i et stadig skiftende landskap, som Bauman (2006) omtaler som en flytende modernitet. Denne moderniteten kjennetegnes av mange valgmuligheter, hvor man kan «shoppe» etter ferdigheter eller ting (Bauman, 2006, s. 94-95).

Selv om habitusmekanismen ser ut til å stå i sterk kontrast til teorien om det refleksive selvet som Hustinx og Lammertyn (2003) sin teori er bygget på, virker denne teorien til å romme begge disse perspektivene for veien inn i frivillig arbeid som ble funnet i denne undersøkelsen. Tre av informantene (gutt 3, jente 1 og jente 3) er nærmere kollektive idealtypen enn den refleksive. Det er helt tydelig at de ønsker å gi tilbake til det lokalsamfunnet som de vokste opp i, gjerne gjennom organisasjoner som dem selv eller foreldre/besteforeldre var eller fortsatt er, aktive i. Deres begrunnelse for motivasjon er rettet mot lokalsamfunnet, samfunnet eller verden. Slik jeg tolker disse informantene, bygger deres motivasjon mer på plikt enn på lyst, men at dette er kroppsliggjort gjennom en habitusmekanisme og at det ikke stilles spørsmål ved deltagelsen på samme måte som de informantene som har tatt et selvstendig valg. De fire siste (gutt 1, gutt 2, jente 2 og jente 4) informantene later til å være nærmere den refleksive idealtypen, ved at deres livssituasjon har større plass og ved at de er drevet av mer pluralistiske motiver, bestående av egne behov. Dette er selvsagt en sannhet med modifikasjoner, i det hele tatt er dette teoretiske splittelser for å forklare ulikheter i motivasjonsstrukturen. Det kan likevel være et nyttig redskap for å drøfte ulikheter opp mot hverandre, og som vi har sett rommer teorien både en form for kontinuitet og valgmuligheter innenfor typer av frivillige og deres motivasjonsstruktur.

6 Diskusjon

Det er for meg tydelig at det finnes sammenhenger på tvers av funnene i denne undersøkelsen. Prosessen inn i frivillig arbeid og de begrunnelser og vurderinger som unge voksne gir for å bli med i samfunnsrettede organisasjoner, er komplekse. I et forsøk på å forklare sammenhengende, har jeg laget en visuell modell for hvordan jeg mener funnene henger sammen, og kan fremstilles:

Figur 10 Illustrasjon over sammenheng i funn med noen teoretiske lyskastere

I figuren over er motivasjonen for å bidra i samfunnet tegnet inn i hjerter. Hjerter er brukt av symbolske grunner som en gjenspeiling av altruistiske verdier og følelser, og fordi flere av informantene oppgir det som hovedbegrunnelsen for å starte med frivillig arbeid.

Store rektangulære bokser viser til funksjonene eller meningen som frivillig arbeid ble forklart å ha av informantene.

Små rektangulære bokser er teoretiske lyskastere som er brukt for å forklare og se sammenhenger mellom funnene. I ene ytterpunkt er idealtypen refleksiv plassert, mens i motsatt diagonalt er den kollektive plassert.

De tykke pilene viser hvordan teorien er brukt til å forklare funnene, mens de tynne pilene viser hvordan funnene henger sammen eller påvirker andre deler av funnene.

Først og fremst var det ett funn som jeg hevder er overordnet de andre. Det er kategorien «Inn med morsmelka eller et selvstendig valg», og disse er derfor presentert med sirkler i figuren og har gitt navn til oppgaven. Det er et tydelig skille i hvordan informantene kom inn i frivillig arbeid, og dette er beskrevet i kategori 4. Dette skillet har preget andre tre kategoriene.

Kategori 1 handler om en «Opprettholdelse en selvidentiteten» gjennom frivillig arbeid, noe som passer for de fleste av informantene i denne undersøkelsen. Både de som er oppvokst med frivillig arbeid og de som har tatt et selvstendig valg forteller om hvordan følelser og tilhørighet kan hjelpe de å opprettholde en stabil livshistorie. Det som skiller informantene fra hverandre, er hvorvidt denne selvidentiteten er noe som er relativt stabilt hos den enkelte, og som har blitt forklart med en habitusmekanisme, rolleidentitet, og den kollektive type frivillig, i punkt 5.2.3. Et annet skille mellom informantene er hvorvidt de velger organisasjonen eller ikke. For fem av informantene er organisasjonen av stor betydning, men for de som er vokst opp i organisasjonen er det ikke en vurdering av hvilken organisasjon de skal være med i, snarere er dette en forutsetning for det frivillige arbeidet noe som er forklart med en rolleidentitet som frivillig. To av de som har tatt et selvstendig valg har vurdert organisasjonens verdier opp mot sine

egne. Her er det et skille mellom informantene om dette var et bevisst valg eller hvorvidt det var selvsagt hvilken organisasjon de skulle være frivillig for. Dette bildet er selvsagt ikke helt klart. En av informantene som helt tydelig har en oppvekst preget av frivillighet, har ikke utviklet en slik spesifikk rolleidentitet, og har dermed ikke knyttet seg i like stor grad til en spesifikk organisasjon. Hun har likevel knyttet det frivillige arbeidet som en del av egen identitet, slik jeg forstår henne, det som omtales som en generell rolleidentitet. To av informantene ser ut til å velge organisasjonen fordi de kjenner folk som er med der, ikke fordi de har valgt ut eller hatt en tilknytning til organisasjonen fra barndommen av.

I kategori 2 som handler om «Å bidra i samfunnet» beskriver de som har tatt et selvstendig valg nesten utelukkende om altruistiske begrunnelser for å hjelpe andre, og dette er bygget på empatiske følelser eller et ønske om å uttrykke egne verdier. De som er vokst opp i frivillig arbeid oppgir, enten som eneste begrunnelse innenfor dette feltet eller i tillegg til, en begrunnelse om å gi tilbake til samfunnet, det jeg har tolket inn i rammen av kollektivistiske begrunnelser eller for å opprettholde et moralsk prinsipp. Dette er knyttet til plikt og til dårlig samvittighet, og i min tolkning av det og sett opp mot «inn med morsmelka» vil jeg hevde at dette handler om verdier som er mer inkorporert i disse individene, og det er her Bourdieus habitusmekanisme kan bidra til å forklare dette funnet som et alternativ til teorien om det refleksive selvet. Se forøvrig denne diskusjonen under punkt 5.2.3.

I kategori 3 «Balanse i livet» finnes det likheter og forskjeller i materialet. Alle informantene nevner tid, og flere har et mål om å opprettholde en balanse i livet sitt. De fleste informantene beskriver også en ytre hendelse når de beskriver hvordan de kom inn i frivillig arbeid. Nå er det viktig å huske på at de informantene som har fått dette «inn med morsmelka» også beskriver situasjoner i ettertid hvor de har kommet inn i frivillig arbeid, ikke bare denne ene slik de som har tatt et selvstendig valg gjør. Der de ble bedt om å beskrive hvordan de kom inn i frivillig arbeid, og de svarte at de hadde vært med siden de var små, ba jeg de ta utgangspunkt i en situasjon senere i livet når de faktisk ble frivillige som de kunne huske. Balanse i livet er et likhetstrekk blant alle informantene, men det kan se ut som om den enten er overordnet eller underordnet fellesskapets

interesser. Dette har jeg i oppsummeringen av funnet prøvd å tydeliggjøre ved bruk av teorier om refleksive og kollektive idealtyper av frivillige i punkt 5.1.3.

Det er altså sammenhenger mellom alle funnene i denne undersøkelsen som i det overordnede bildet knytter seg til to idealtypiske kjennetegn ved frivillige, nemlig kollektive og refleksive typer. Den kollektive idealtypen av frivillige setter kollektivets eller organisasjonens behov foran egne, og den refleksive frivillige setter egne behov og verdier foran organisasjonens eller samfunnets, (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 173) og derav ligner mest på den individualistisk motiverte frivillige. Dette betyr ikke at det ikke finnes forskjellige motiver for å delta i frivillig arbeid. Alle informantene har innslag av noe egennytte, men for de som er nærmere den kollektivistisk motiverte frivillige vil jeg hevde at de egennyttige motivene er underordnet fellesskapet eller organisasjonens mål. Jeg skal forsøke å tydeligere denne tolkningen gjennom å svare på forskningsspørsmålene og deretter konkludere ved å svare på undersøkelsens utgangspunkt og problemstilling.

6.1 Besvarelse av forskningsspørsmål

Diskusjonen i avsnittet tar utgangspunkt i funnene i kategoriene og sammenhengene mellom disse, med hensikt å besvare forskningsspørsmålene i undersøkelsen som er:

- Hvordan begrunner unge voksne sin motivasjon for frivillig arbeid?
- Hvilke vurderinger ligger til grunn for valget om å bli frivillig?
- Hvilken betydning har organisasjonen og oppgavene for å starte med frivillig arbeid?
- Hvilken betydning har sosialt nettverk for å starte med frivillig arbeid?

6.1.1 Hvordan begrunner unge voksne sin vei inn i frivillig arbeid?

Begrunnelsene for hvorfor informantene deltar i frivillig arbeid er todelt. De oppgir begrunnelser hvor målet er å bedre eget liv og begrunnelser hvor målet er å bidra i samfunnet. Disse funnene er analysert ved hjelp av henholdsvis altruisme/egoisme-distinksjonen, funksjonene selvbeskyttelse, selvaktelse,

verdier, sosiale begrunnelser, samt i en oppsummerende drøfting om selvidentitet. Målet for denne delen er å se dette i en større sammenheng og å drøfte teoriene opp mot hverandre.

Flere av informantene nevnte å gi tilbake til samfunnet, dvs. enten å hjelpe andre eller å gi tilbake til en spesifikk organisasjon eller samfunnet som helhet, som hovedgrunnen til å delta, jf. punkt 4.2.3. Dette stemmer godt overens med Burns, Reid, Toncar, Fawcett, og Anderson (2006) som fant at altruisme var en del av hver motivasjonsbegrunnelse til unge voksne, og at den korrelerte med alle av Clary et al. (1998) sine funksjoner, dog svakere med karriere og selvaktelse enn de andre. Finkelstein (2010) undersøkte individualisme og kollektivism opp mot motivasjon (VFI) og frivillig rolleteori. Hun fant at kollektivism var sterkere relatert til altruistisk motivasjon enn det individualisme var. Dessuten var kollektivism assosiert med utvikling av rolleidentitet som frivillig, mens individualisme var mer assosiert med karriere og arbeidsmarkedsbegrunnelser. Norske undersøkelser har funnet at saksorientert motivasjon (som ligner mest på funksjonen verdi), fortsatt er den mest brukte begrunnelsen for å arbeide frivillig (Wollebæk & Sivesind, 2010, s. 84).

Alle informantene nevner at de selv har hatt nytte av, og får gode følelser av å være frivillig. I undersøkelsen kom det tydelig frem at informantene ikke utelukkende var med fordi de var motivert for å hjelpe andre. De ønsket å bøte på egen ensomhet, et større sosialt nettverk eller en beskyttelse eller forsterkning av egne følelser. Hos de to siste informantene opplevdes det som at deres eget behov for aktiviteter var hovedgrunnen til at de startet, selv om de også nevnte en verdi eller et ønske om å hjelpe andre mennesker som en motivasjon. Egne behov var en viktig grunn til å engasjere seg. Det kan dermed se ut som at uansett om de gikk inn i dette for å hjelpe andre eller seg selv, hadde de bieffekter av å være frivillig som gagnet dem selv. Å styrke eller dempe egne følelser og å føle tilhørighet til et fellesskap er begrunnelser for frivillig arbeid som preges av å bedre eget liv eller eget velbefinnende, og således kjennetegnes av det som Batson (1994) ville hevde er egoistisk motivasjon. Disse begrunnelsene plasseres i rammeverket til Clary et al. (1998) selvbeskyttelse når det gjelder å hankses med egne negative følelser, selvaktelse når det handler om å styrke eget ego for å føle seg bedre med seg selv, og sosial når en ønsket å utvide sitt nettverk eller være

med venner. I tillegg har tilhørighet blitt plassert inn i selvbestemmelsesteoriens behov for tilhørighet, da denne ikke ser ut til å finnes i motivene eller de funksjonene i den funksjonalistiske tilnærmingen, slik vi skal komme nærmere inn på i neste avsnitt.

Hvis vi tar for oss teorien til Clary og Snyder (1991, 1998) som hevder at motivasjon for frivillig arbeid innebærer funksjoner for den enkeltes oppfyllelse av behov, så stemmer dette relativt godt. De mest brukte begrunnelsene blant informantene for å komme inn i frivillig arbeid, er selvbeskyttelse, verdier, selvaktelse og sosial. Den formen for sosial som noen av informantene nevnte, nemlig å føle en tilhørighet i et fellesskap dekkes dog ikke av funksjonene til Clary og Snyder (1991); Clary et al. (1998). Det er bemerkningsverdig mindre av arbeidsmarkedsbegrunnelser og læring. Alle informantene fortalte at de hadde et ønske om å hjelpe andre mennesker eller å gi tilbake til samfunnet. Flere av informantene forklarer dette som den primære årsaken til at de ble med som frivillig i en samfunnsrettet organisasjon. Det som er tydelig i materialet, er at store deler av begrunnelsene som unge voksne gir for å være frivillige, er verdiorienterte (ikke ulikt det Wollebæk og Sivesind (2010) finner blant norske frivillige sett under ett). I funksjonene til Clary et al. (1998) består halvparten av den ene funksjonen, verdier, om en slik altruistisk motivasjon. Dessuten ser det ikke ut til at funksjonene inneholder en funksjon som kan belyse funnet *å gi tilbake til samfunnet* som var en viktig del av kategori 2, «Å bidra i samfunnet». Dette kan være fordi Clary et al. (1998) sin funksjonalistiske tilnærming ikke rommer den organisatoriske konteksten frivillig arbeid ofte hører til, slik teorien har blitt kritisert for.

Et annet viktig funn i datamaterialet, er at det er kun en av informantene som nevner arbeidsmarkedsbegrunnelser og ingen av informantene forteller om å lære eller utvide sin forståelse som inngangen til frivillig arbeid. Norske undersøkelser har funnet at disse begrunnelsene er utbredt blant unge og økende generelt som et motiv for frivillig innsats, jf. punkt 1.1. I Clary et al. (1998) er disse to begrunnelsene med som motiver som kan oppfylle en viktig funksjon gjennom frivillig arbeid, slik vi har sett i teorikapittelet. Dette kan forklares med at deltagerne i denne studien er rekruttert fra samfunnsrettede organisasjoner. Innenfor helse- og sosialsektoren som ligner mest på samfunnsrettede, ser vi at

verdibegrunnelser er viktigere enn for eksempel innenfor idrett og kultur (Wollebæk et al., 2015, s. 89). Det kan også være metodisk spørsmål, som diskutert i metodekapittelet under forskerens tilstedeværelse som «response bias» og sosialt ønskelige svar, jf. punkt 3.5. En tredje mulig forklaring på at informantene i denne studien ikke oppgir arbeidsmarkedsbegrunnelser eller læring som motiver for å starte med frivillig arbeid, kan være avgrensning av problemstillingen. I denne oppgaven er problemstillingen avgrenset til hva som motiverer for å starte opp. I de fleste undersøkelser er motivasjonen ikke atskilt på denne måten, og man studerer motivasjonen for å starte og motivasjonen som ett og samme fenomen. Når disse er atskilt, finner man at motivasjonen for å fortsette kan være annerledes enn for å starte med aktiviteten, selv hos samme person (Wollebæk et al., 2015). Norske undersøkelser finner også at det er forskjell i motiver for å starte med frivillig arbeid og for å fortsette (Wollebæk et al., 2015). En slik analyse av de to forskjellige stegene i prosessen, kunne nyansert bildet ytterligere, men er for omfattende for denne oppgaven. Det må derimot nevnes som en mulig grunn til at studien ikke finner funksjonene arbeidsmarkedsbegrunnelser og læring som en del av dette datamaterialet.

Funnene presentert i kategori 1 viser til det som Wollebæk og Sivesind (2010) omtaler som ekspressive begrunnelser. Disse begrunnelsene handler om måter å beskytte eget ego og om å utvikle seg selv (Wollebæk & Sivesind, 2010). Utsagn som at man føler seg betydningsfull, blir mer fornøyd med seg selv eller har blitt oppfordret eller har venner som arbeider som frivillig, inngår i denne indeksen (Wollebæk & Sivesind, 2010, s. 84). Ekspressive begrunnelser finnes i datamaterialet i denne studien, og det er presentert i kategori 1, «Opprettholdelse av selvidentiteten» som en av to viktige begrunnelser for å starte opp med frivillig arbeid. Informantene fortalte at frivillig arbeid var en måte å beskytte og styrke eget ego, å føle tilhørighet og fellesskap, og en måte å uttrykke verdier og selvidentitet gjennom den organisasjonen man var med i. Dermed ser de ekspressive begrunnelsene ut til å være tilstede i datamaterialet, mens de instrumentelle, som arbeidsmarked og læring, var fraværende som begrunnelser for å starte opp med frivillig arbeid.

Funnene i denne studien stemmer overens med den funksjonalistiske tilnærming hvor samme handling kan bety forskjellige ting for forskjellige personer. To av

informantene var engasjert i frivillig arbeid flere steder. De fortalte at de hadde ulik motivasjon for det de gjorde, både ut fra hvilken organisasjon det var de utførte arbeidsoppgaver for, og selve oppgavene. Dette forteller oss at motivasjon for frivillig arbeid ikke bare er basert på hvem som svarer, men også den konteksten en person svarer ut fra. Uten å gå nærmere inn i denne diskusjonen, viser det et tydelig bilde av at konteksten er av betydning for funnene, og jeg minner om at informantene er med i, og har begrunnet sin motivasjon for veien inn i *samfunnsrettede organisasjoner*. Organisasjonstilknytning nyanserer bildet av en kompleks virkelighet hvor motiver ikke bare kan bety forskjellige ting for forskjellige personer, men også ut fra hvilken kontekst det frivillige arbeidet gjøres innenfor. Dette perspektivet vil en ikke kunne fange opp uten å sette deltagelsen inn i en organisasjonskontekst.

Det er helt tydelig ut fra datamaterialet som foreligger, at unge voksne både har en uegennyttig og en egennyttig motivasjon for å delta i frivillig samfunnsrettede organisasjoner. Selv om informantene har flere ulike motiver for å utføre frivillig arbeid, ser det ut som om motivene ikke drar i ulike retninger. Det kan se ut som at samme handling kan tilfredsstille både egoistiske og altruistiske motiver, evt. kollektivistiske eller prinsipielle motiver. Slik jeg tolker informantene, er det positivt at man kan delta i en aktivitet, der hovedgrunnen er å hjelpe andre mennesker, men som man også får noe igjen for selv. Dette stemmer mer overens med en pluralisering av motiver hvor en handling begrunnes i flere forskjellige mål eller meninger for den enkelte (Hustinx & Lammertyn, 2003). En kan dermed snakke om en mer additiv motivasjon, hvor funksjonene eller motivene for handlingen styrker hverandre (Hustinx & Lammertyn, 2003, s. 174). Funnene i denne studien stemmer overens med en pluralisering av motivasjon hvor den ene motivasjonsbegrunnelsen ikke utelukker den andre. Det kan derimot se ut som om noen av informantene har en klar formening om hva som er deres primære mål for deltagelsen, jf. drøfting tidligere i dette avsnittet. Funnet om at det foreligger både uegennyttige og egennyttige motiver bak frivillig arbeid, støttes også av norske undersøkelser hvor de fleste oppgir både uegennyttige og egennyttige begrunnelser for å delta (Wollebæk et al., 2015, s. 91-92). Disse endringene tolkes i lys av individuelle motiver og en pluralisering av motiver, der også egennyttige

motiver eller selvrealisering i bred forstand har fått en større plass (Wollebæk et al., 2015, s. 92-93).

Teorien om idealtypene den kollektive refleksive frivillige (Hustinx & Lammertyn, 2003) har vært brukt i utformingen og for å belyse og drøfte funnene i denne undersøkelsen. Idealtyper er teoretisk interessante, men det er vanskelig å plassere mennesker innenfor slike typer. For eksempel har en av informantene både tatt det jeg omtaler som *et selvstendig valg* som er nærmere den refleksive idealtypen, samtidig som hun omtaler sin deltagelse motivert av religionen sin, noe som av Hustinx og Lammertyn (2003) ses på som et større, abstrakt fellesskap som kjennetegner den kollektivistiske idealtypen. Et annet eksempel på hvordan denne inndelingen i kollektive og refleksive idealtyper er teoretisk, er gutt 2 sin historie om veien inn i frivillig arbeid. Han er drevet av sosiale forventninger fra venner og familie om å delta (plikt kjennetegner en kollektiv idealtipe), samtidig som han er den som er aller klarest på at egen livssituasjon er en forutsetning for å delta i frivillig arbeid (egne behov overordnet organisasjonens er et kjennetegn på reflektiv idealtipe). Også jente 3 driver med frivillig arbeid for flere organisasjoner og oppgaver knyttet til arrangementer i bygda, og beskriver sin motivasjon som pluralistisk og mangfoldig, basert på organisasjon og type oppgaver hun bidrar med. Likevel vil jeg hevde at teorien har bidratt til å nyansere og forklare funnene i denne undersøkelsen ved idealtypiske kjennetegn på to forskjellige typer av frivillige.

6.1.2 Hvilke vurderinger ligger til grunn for valget om å bli frivillig?

Først og fremst må det understrekes at det i datamaterialet ble funnet to ulike innganger til frivillig arbeid som beskrevet i kategori 4. De informantene som har vokst opp med frivillig arbeid ser ut til å foreta mindre kognitive vurderinger, men beskriver det å være med i frivillig arbeid som en naturlig aktivitet i deres liv. De nevner likevel noen vurderinger, når de på intervjuetidspunktet forklarte hvordan de vurderte om de skulle ta et nytt verv eller påta seg en ny oppgave.

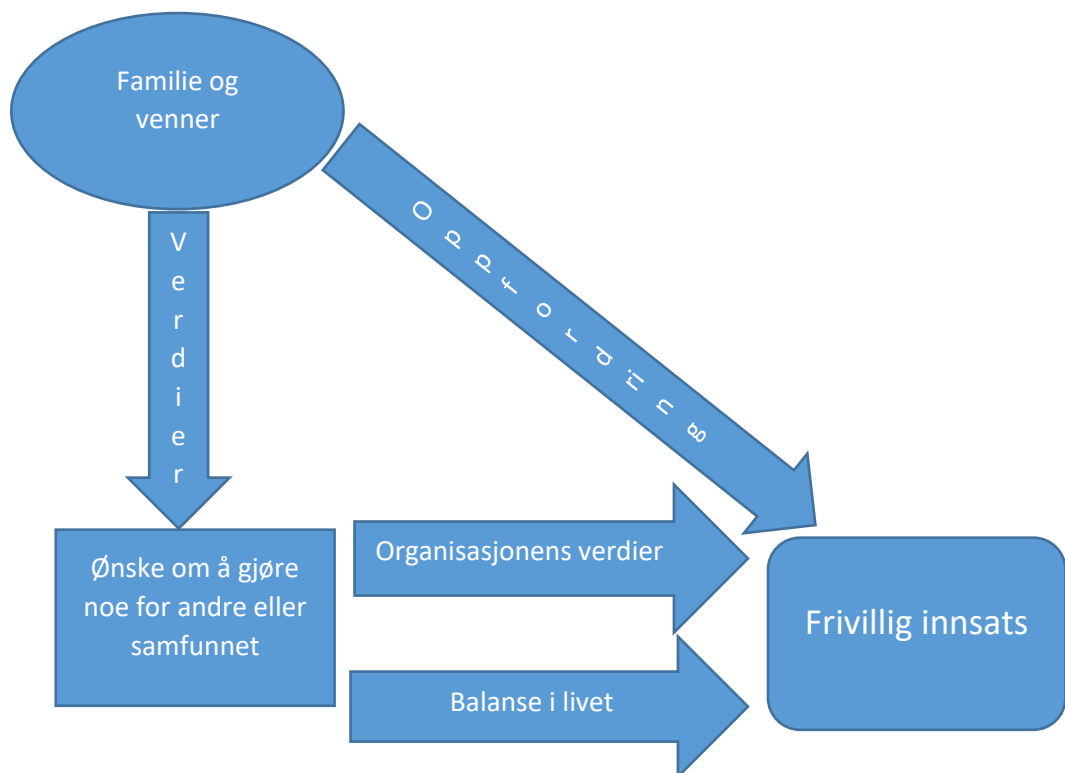
Fellestrekkene for alle informantene er at en ytre hendelse (en indre for en informant) er den utløsende årsaken til at de starter å reflektere i mer eller mindre grad, over hvorvidt de skal bli frivillige eller ikke. Tid og balanse mellom livets

sfærer som jobb, skole og familie/venner nevnes som en vurdering, som for noen av informantene muliggjør eller er en forutsetning for frivillig arbeid.

Vurderingene som blir gjort i forkant av valget om å bli frivillig, handler om to prosesser. For de informantene som tok et selvstendig valg basert på refleksjoner, syntes prosessen å dreie seg om to ulike deler:

- Vedkommende vurderte om han/hun skulle være frivillig. Her ble ønsket om å bidra (begrunnelser) og opprettholdelse av selvidentitet vurdert opp mot egen livssituasjon for å skape en balanse i livet.
- Vedkommende vurderte om organisasjonens verdier stemte overens med sine egne.

Proessen kan forenkles og fremstilles slik:

Figur 11 Illustrasjon av vurderingsprosessen fra ikke frivillig til frivillig

Ut ifra funnene i denne undersøkelsen, kan det se ut som om en ytre livshendelse forandrer livssituasjonen, og dermed har betydning for veien inn i frivillig arbeid. Lyst og verdier er viktige i vurderingsprosessen for om man skal bli frivillig, men til syvende og sist må det være en livssituasjon som *muliggjør* innsatsen ved at det

skapes en balanse mellom livets ulike sfærer. Det er forskjeller på informantene i hvilken grad de vurderer livssituasjonen som avgjørende for å delta i frivillig arbeid eller ikke. For noen synes livssituasjonen som en forutsetning for å delta i frivillig arbeid, mens den for andre er underordnet organisasjonens behov eller ønsket om å bidra i samfunnet. Denne forskjellen er belyst og drøftet ved hjelp av teorien om den kollektive og den refleksive frivillige under punkt 5.1.3.

Livssituasjonen vurderes opp mot begrunnelsene for frivillig arbeid, og hvilken betydning de har i vedkommendes liv. For noen er handler begrunnelsen om nesten utelukkende å hjelpe andre mennesker eller for å gi tilbake til en organisasjon som man føler en tilknytning til. For andre handler det om at frivillig arbeid kan fylle et tomrom eller en funksjon for den enkelte, noe en savner i sitt liv. To informanter forteller om en reorientering i livet hvor de ønsker å finne mening med tilværelsen som en inngangsport til frivillig arbeid. Dette har jeg forklart og drøftet i kategori 1 som en «oppretholdelse av selvidentiteten».

Vurderingsprosessen har noen fellestrekk blant informantene, bestående av noen komponenter som synes å være tilstede i større eller mindre grad og i ulik rekkefølge. For eksempel ser alle ut til å ta en vurdering av balansen i livet opp mot begrunnelser for å bidra i samfunnet. Alle informantenes vurderinger inneholder enten organisasjonen ved at den er selvvalgt ut fra egne verdier, som beskrevet i punkt 4.1.3, eller ved at den er en naturlig del av ens habitus eller egen rolleidentitet, som forklart i punkt 5.2.3.

6.1.3 Hvilken betydning har organisasjonen og oppgavene for å starte med frivillig arbeid?

I funnene er det tydelig at organisasjonen har en betydning for informantene og deres engasjement for at de starter. 5 av 7 informanter forklarer at organisasjonen de utfører arbeid for er viktigere enn oppgavene. Informantene som har vokst opp med frivillig arbeid knytter det til egen identitet gjennom frivillig rolleidentitet, slik forklart i punkt 5.2.3. To av informantene som tok et selvstendig valg vurderer om organisasjonens verdier stemmer overens med egne, forklart i punkt 4.1.3, og for disse er det avgjørende for deltagelsen, mens for en tredje synes

oppgavene som viktigere enn organisasjonen. For en av informantene er sosialt nettverk utslagsgivende for hvilken organisasjon han blir frivillig for.

Blar vi tilbake til innledningen i denne, ser vi at frakopling mellom organisasjon og enkeltfrivillige synes å være et økende utviklingstrekk i den norske frivilligheten, se punkt 1.1. Dette gjelder for alle organisasjonstyper (Wollebæk et al., 2015, s. 109) og særlig for unge mennesker. Dette stemmer ikke overens med funnene i denne undersøkelsen. Det kan være fordi det fortsatt er mange som mener at det er viktig hvilken organisasjon aktiviteten foregår innenfor (Wollebæk et al., 2015, s. 109). Det kan hende jeg har funnet frem til de som er medlem av organisasjonen de er frivillig for, som vi vet uttrykker sterkere tilknytning til organisasjonen gjennom en institusjonalisert ramme for deltagelsen (Wollebæk et al., 2015, s. 109-110). Kvalitative data lar seg ikke overføre eller generalisere slik kvantitative data gjør. Likevel synes jeg funnet er verdt å merke seg, spesielt fordi det synes å være svært viktig for flere av informantenes vei inn i frivillig arbeid.

6.1.4 Hvilken betydning har sosialt nettverk for å starte med frivillig arbeid?

For de fleste informantene har deres sosiale nettverk vært av betydning eller svært betydningsfullt for inngangen til frivillig arbeid. I ene ytterkant har man de informantene som beskriver sin inngang gjennom foreldrene da de var små. Her har det ikke vært spørsmål om hvilken organisasjon de skal være frivillig for. Dette funnet har vært forklart gjennom en habitusmekanisme og ved hjelp av rolleidentitetsteori. I det andre ytterpunktet har en informant forklart at hans deltagelse ikke har noe med sitt sosiale nettverk å gjøre. Imellom her finnes det variasjoner som er beskrevet i presentasjon og drøfting av funn.

Mine data tyder på at veien inn i frivillig arbeid ikke utelukkende kan forklares ved hjelp av målsettingsteori og funksjonalistisk tilnærminger hvor det å bli frivillig er en følge av en aktiv, bevisst beslutning. En teori som jeg har sett funnet *inn med morsmelka* i lys av, er Bourdieu (1996) sin habitusmekanisme. For tre av informantene er frivillighet «noe man bare gjør». Frivillighet blir en del av individets naturlige måte å være på. Det er ikke bevisste valg bygget på bearbeidet informasjon, slik teorien om det refleksive selvet hevder. Det er heller ikke bygget

på en intensjon eller et mål som fører direkte til handling, slik målsettingsteorien hevder (Locke et al., 1981, s. 126).

7 Konklusjon

I dette kapittelet forsøker jeg å svare på problemstillingen i studien som er «*Hva motiverer unge voksne til å bli frivillig i samfunnsrettede organisasjoner?*». Jeg vil også peke på noen styrker og svakheter med undersøkelsen, og foreslå temaer for videre forskning.

Gjennom denne undersøkelsen har jeg funnet at unge voksne blir med i samfunnsrettede organisasjoner for å dekke egne behov og for å bidra i samfunnet. Informantene motiveres av forskjellige begrunnelser, noe som ofte omtales som en pluralisering av motiver i litteraturen. Blant begrunnelsene er å hjelpe andre og å bidra til (lokal)samfunnet de som går igjen hos alle informantene. Å føle seg betydningsfull gjennom et utløp for positive og negative følelser er en del av motivasjonsgrunnlaget til de fleste informantene. Sosiale begrunnelser, både i form av å bygge nettverk, føle en tilhørighet og i form av forventninger til å delta, har en viktig plass i datamaterialet. Organisasjonens verdier ble nøye gjennomgått av noen av informantene, og vurdert opp mot eget verdigrunnlag før de startet som frivillig. For andre informanter handlet det om at de kjente noen i organisasjonen, eller ved at venner var frivillige der allerede. De som ble introdusert for frivillig arbeid i barndommen vurderte ikke organisasjonens verdigrunnlag på samme måte. Det kan virke som om organisasjonen og frivillig arbeid en naturlig aktivitet for disse informantene, noe som har blitt forklart med en habitusmekanisme og utvikling av rolleidentitetsteori.

Et av funnene i undersøkelsen var at balanse i eget liv ses på som en barriere for å starte med frivillig arbeid for noen av informantene, men etter at de hadde bidratt en stund, kunne det frivillige arbeidet skape en balanse i livet ved å være en avkobling fra hverdagens mange sfærer eller fra negative følelser. Frivillig arbeid ble et pusterom for informantene. De fortalte at ved å hjelpe andre mennesker, kunne de skifte fokus vekk fra seg selv.

Et av de mest betydningsfulle funnene i denne undersøkelsen var at inngangen til frivillig arbeid ble begrunnet i å regulere egne, negative følelser. De negative følelsene ligner svært mye på det som i Clary et al. (1998) betegnes som en av seks funksjoner frivillig arbeid kan tilfredsstillende, nemlig selvbeskyttelse. Denne

funksjonen er utelatt i de norske *Frivillig innsats-undersøkelsene* for å tilpasse amerikansk teori til en norsk kontekst, hvor en større del av aktiviteten er foreldredrevet og mindre preget av tjenesteyting innenfor helse- og sosialsektoren (Wollebæk et al., 2015, s. 88). Derimot fant *Frivillighetsbarometeret 2016* at 13% av norske frivillige svarte at «det er bra for min egen fysiske/psykiske helse» på spørsmålet om hva de fikk ut av å gjøre frivillig arbeid (Frivillighet Norge & TNS Gallup, 2016, s. 19). Sammenlignet var det kun 5% som oppga at de mente det ga god arbeidserfaring eller ser bra ut på CV'en. Dette tilsvarer arbeidsmarkedsfunksjonen i VFI, og tatt med i de norske *Frivillig innsats-undersøkelsene*. Det kan være at informantene innenfor samfunnsrettet arbeid særlig nevner dette som en del av sine begrunnelser for å starte med frivillig arbeid på bakgrunn av type organisasjon de er med i. Det kan også være at det finnes mer grunn til å beskytte seg, jf. norske undersøkelser som har funnet en betydelig økning i selvrapporterte depressive symptomer blant unge (spesielt jenter) det siste tiåret (Sletten & Bakken, 2016, s. 104). Også disse funnene drøftes opp mot individualiseringstenen hvor samfunnet er kjennetegnet av større frihet, noe som skaper usikkerhet knyttet til identitet, tilhørighet og mening, og som kan utgjøre en ekstra belastning for unge i dag (Sletten & Bakken, 2016, s. 80). Dette stemmer godt overens med funnet som jeg har omtalt som «Opprettholdelse av selvidentiteten» i denne studien, og som består blant annet av å føle en tilhørighet og som er vanskelig å finne igjen i de norske *Frivillig innsats-undersøkelsene* hvor de sosiale begrunnelsene består av sosiale forventninger, om oppfordring til å bli frivillig og at en har venner som arbeider som frivillig. På bakgrunn av funnene i denne oppgaven, annen forskning og en endring over til et mer individualistisk motivasjonsgrunnlag for frivillig arbeid, mener jeg at selbeskyttelsesfunksjonen til Clary et al. (1998) bør tas inn i neste *Frivillig innsats-undersøkelse*.

I undersøkelsen fant jeg at veien inn i frivillige arbeid ikke kan forklares med en funksjonalistisk tilnærming alene. Å bli frivillig handler ikke bare om å tilfredsstille behov i eget liv, men også om hvem man er, eller vil være som person. Dette har blitt tolket i lys av teorien om det refleksive selvet hvor selvidentiteten må kontinuerlig skapes av den enkelte. Denne teorien, kan sammen med teorien om den refleksive frivillige, gi et mer nyansert bilde av hvordan unge

voksne gir mening til veien inn i samfunnsrettede organisasjoner. Funnene i denne undersøkelsen tyder på at veien inn i frivillig arbeid også kan gå gjennom erfaringer i barndommen. Det kan være interessant for videre forskning å ta utgangspunkt i symbolske tilnærminger til beslutningen «å bli frivillig».

Funnene i denne undersøkelsen, tyder på at habitusmekanismen kan være en aktuell innfallsvinkel til å forstå veien inn i frivillig arbeid. Enjolras, Steen-Johnsen, og Ødegård (2012, s. 24) etterspør mer forskning hvor Bourdieus habitus og symbolsk makt brukes for å forstå tiltreknings- og utstøtingsmekanismene for barn og unges deltagelse i frivillige organisasjoner.

Videre forskning bør se på hvordan frivillige organisasjoner tilpasser seg et refleksivt motivasjonsgrunnlag i befolkningen, gjerne gjennom kvalitative undersøkelser som studerer de som rekrutterer til frivillig arbeid. En konsekvens av mer refleksive eller individualistisk motiverte frivillige, kan være at mindre privilegerte grupper i samfunnet systematisk ekskluderes fra frivillig arbeid ved at de mest kompetente frivillige velges til oppgaver i organisasjonene, det som av Hustinx og Lammertyn (2003, s. 183) omtales som «clever volunteers». Dette kan undergrave den inkluderende frivilligheten, som blant annet er omtalt i den nyeste *Frivillighetsmeldingen* (Kulturdepartementet, 2018, s. 7).

Wollebæk et al. (2015, s. 110), skriver at det ikke ser ut som om individualiseringen undergraver oppslutningen om frivillig arbeid. Vi ser en synkende andel frivillig som er medlem av organisasjonene de arbeider for, samtidig som frivillige vurderer medlemstilknytning like viktig som før. Det kan altså se ut som endringen i tilknytningsform fra aktivt medlem til frivillig er drevet frem av endringen på organisasjonsnivå (Wollebæk et al., 2015, s. 110). Endringene skjer altså ikke i et vakuum, men er preget av en vekselvirkning mellom hva som tilbys og folks atferd og holdninger (Wollebæk et al., 2015, s. 114).

Funnene i denne studien tyder på at tesen om individualisering ikke er eneste forklaring på mer individualistisk motivasjon. Vel så viktig var det å føle en tilhørighet i et fellesskap. Dette funnet tyder på at å være med i en frivillig organisasjon, kan bidra til at individet føler seg som en del av et kollektiv. Norske undersøkelser ser også en oppblomstring i kollektive identiteter, i tillegg til en

mer individuell motivasjon for frivillig arbeid (Wollebæk et al., 2015, s. 162). Det kan være spennende for videre forskning å se på hvilken betydning avkoblingen fra «seg og sitt» som ble funnet i denne undersøkelsen, har for å fortsette som frivillig, og om det kan knyttes til kollektive identiteter. Kanskje har det noe for seg når Øia (2001, s. 24) skriver at «fravær av sosiale kollektiver og forpliktelser produserer tomhet og moralsk ensomhet» eller når Bauman (2006) hevder at individualiseringen ikke er den virkelige frigjøringen, men at denne skjer gjennom en fornyet kontakt med fellesskapet?

Litteraturliste

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Arnesen, D. (2015). *Undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014: Dokumentasjonsrapport*. (Rapport fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 3/2015). Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2442820>.
- Arnesen, D., Sivesind, K. H., & Gulbrandsen, T. J. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013*. (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 5/2016). Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2442823>.
- Batson, C. D. (1994). Why act for the public good? Four answers. *Personality and Social Psychological Bulletin*, 20(5), 603-610.
- Batson, C. D., & Shaw, L. L. (1991). Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological Inquiry*, 2(2), 107-122. doi: 10.1207/s15327965pli0202_1
- Bauman, Z. (2006). *Flytende modernitet (M. Nygård, Overs.)* (2. utg.). Oslo: Vidarforlaget A/S.
- Bourdieu, P. (1996). *Symbolisk makt: Artikler i utvalg*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Britannica Academic. (2019a). Altruism. Hentet 8.7.19, fra <https://www.britannica.com/topic/altruism-ethics>
- Britannica Academic. (2019b). Motivation. Hentet 5.7.19, fra <https://www.britannica.com/topic/motivation>
- Burns, D. J., Reid, J. S., Toncar, M., Fawcett, J., & Anderson, C. (2006). Motivations to volunteer: The role of altruism. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 3(2), 79-91. doi: 10.1007/bf02893621
- Clary, E. G., & Snyder, M. (1991). A functional analysis of altruism and prosocial behavior: The case of volunteerism. *Review of personality and social psychology*, 12, 119-148.
- Clary, E. G., & Snyder, M. (1999). The motivations to volunteer: Theoretical and practical considerations. *Current directions in psychological science*, 8(5), 156-159.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516-1530. doi: 10.1037/0022-3514.74.6.1516
- Creswell, J. W. (2014). *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. utg.). Los Angeles: SAGE.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2010). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. Hentet fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/kvalitative-forskningsprosjekt-i-medisin-og-helsefag-2010.pdf>.
- Enjolras, B., Steen-Johnsen, K., & Ødegård, G. (2012). *Deltagelse i frivillige organisasjoner: Forutsetninger og effekter*. (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 4/2012). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/samfunn_og_frivillig

[het/rapporter/deltagelse i frivillige organisasjoner forutsetninger og effekter 2012.pdf](#).

- Fangen, K. (2015). Kvalitativ metode. Hentet 10.7.19, fra <https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/>
- Finkelstein, M. A. (2010). Individualism/collectivism: Implications for the volunteer process. *Social Behavior and Personality*, 38(4), 445-452.
- Fisher, R. J. (1993). Social Desirability Bias and the Validity of Indirect Questioning. *Journal of Consumer Research*, 20(2), 303-315. doi: 10.1086/209351 %J Journal of Consumer Research
- Fladmoe, A., & Folkestad, B. (2017). *Frivillighet og folkehelse: Empiriske analyser av sivilsamfunnsdeltakelse, helse og livskvalitet*. (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 6/2017). Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2474331>.
- Fladmoe, A., Sivesind, K. H., & Arnesen, D. (2018). *Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017*. (Rapport fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2/2018). Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2557786>.
- Flick, U. (2015). *Introducing research methodology: A beginner's guide to doing a research project* (2. utg.). Los Angeles: SAGE.
- Folkestad, B., Christensen, D. A., Strømsnes, K., & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Norge 1998-2014: Kva kjenneteikner dei frivillige og kva har endra seg?* (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 4/2015). Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2445372>.
- Frivillighet i Akershus - perspektiver og utfordringer*. (2017). Oslo: Akershus fylkeskommune.
- Frivillighet Norge. (2017). Nøkkelfakta om frivillighet. Hentet 1.6.2018, fra http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/fakta_om_frivillighet/grunnleggende_fakta/N%C3%B8kkelfakta+om+frivillighet.b7C_wlrKX5.ips
- Frivillighet Norge, & TNS Gallup. (2016). Frivillighetsbarometeret 2016. Hentet 1.6.18, fra http://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/forskning_pa_frivillighet/Frivillighetsbarometeret+2016.b7C_wtDQW8.ips
- Frivillighet Norge, & TNS Gallup. (2017). Frivillighetsbarometeret 2017. Hentet 1.6.18, fra http://www.frivillighetnorge.no/filestore/Dokumenter/Frivillighetsbarometeret/FRIVILLIGHETSBAROMETER2017_Nettsida.pdf
- Frivillighet Norge, & TNS Gallup. (2018). Frivillighetsbarometeret 2018. Hentet 7.7.19, fra <https://www.frivillighetnorge.no/filestore/Dokumenter/Frivillighetsbarometeret/Frivillighetsbarometeret2018.pdf>
- Gagne, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 331–362. doi: 10.1002/job.322
- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Cambridge, UK: Polity Press.

- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Grube, J. A., & Piliavin, J. A. (2000). Role identity, organizational experiences, and volunteer performance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(9), 1108-1119.
- Grönlund, H. (2011). Identity and Volunteering Intertwined: Reflections on the Values of Young Adults. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 22(4), 852-874. doi: 10.1007/s11266-011-9184-6
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2015). *Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter*. (Meld. St. 19 2014-2015). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-2014-2015/id2402807/>.
- Helse- og Omsorgsdepartementet. (2018). *Leve hele livet - En kvalitetsreform for eldre*. (Meld. St. 15 2017-2018). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-15-20172018/id2599850/>.
- Hesse-Biber, S. N., & Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research* (2. utg.). Los Angeles: SAGE.
- Hustinx, L., & Lammertyn, F. (2003). Collective and reflexive styles of volunteering: A sociological modernization perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 14(2), 167-187. doi: 10.1023/A:1023948027200
- International Labour Organization. (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. Hentet fra http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_162119.pdf.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tuft, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (2015). *Psykologi i organisasjon og ledelse* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kraglund, K. O., & Enjolras, B. (2017). *Norsk frivillighet: Utviklingstrender og samfunnseffekter*. (Avslutningsrapport for Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor). Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2465257>.
- Krange, O. (2004). *Grenser for individualisering: Ungdom mellom ny og gammel modernitet*. (NOVA rapport 4/2004). Hentet fra http://www.ungdata.no/asset/4368/1/4368_1.pdf.
- Kulturdepartementet. (2018). *Frivilligheita - sterk, sjølvstendig, mangfaldig - Den statlege frivilligheitspolitikken*. (Meld. St. nr. 10). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20182019/id2621384/>.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju (T. M. Anderssen og J. Rygge, Overs.)* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Latham, G. P., & Pinder, C. C. (2005). Work Motivation Theory and Research at the Dawn of the Twenty-First Century. *Annual Review of Psychology*, 56, 485-516. doi: 10.1146/annurev.psych.55.090902.142105
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting & task performance*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.

- Locke, E. A., Shaw, K. N., Saari, L. M., Latham, G. P., & Miller, G. A. (1981). Goal setting and task performance: 1969–1980. *Psychological Bulletin*, *90*(1), 125-152. doi: 10.1037/0033-2909.90.1.125
- Malterud, K. (2012). Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis. *Scandinavian journal of public health*, *40*, 795-805.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: a guide to design and implementation* (4. utg.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Musick, M. A., & Wilson, J. (2008). *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Mustillo, S., Wilson, J., & Lynch, S. M. (2004). Legacy volunteering: A test of two theories of intergenerational transmission. *Journal of Marriage and family*, *66*, 530-541.
- Norsk Senter for Forskningsdata. (2017). Informasjon til utvalget. Hentet 1.5.18, fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/
- Norsk senter for forskningsdata. (2018). Sentrale begreper. Hentet 5.6.18, fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/sentrale_begreper.html
- Norsk senter for forskningsdata. (2019). Meld endringer. Hentet 6.2.2019, fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html
- Omoto, A. M., Snyder, M., & Martino, S. C. (2000). Volunteerism and the life course: Investigating age-related agendas for action. *Basic and Applied Social Psychology*, *22*(3), 181-197. doi: 10.1207/S15324834BASP2203_6
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3. utg.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Pinder, C. C. (2008). *Work motivation in organizational behavior* (2. utg.). New York: Psychology Press.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, *25*(1), 54-67. doi: 10.1006/ceps.1999.1020
- Salamon, M. L., Anheier, H. K., List, R., Toepler, S., Sokolowski, S. W., & Associates, a. (1999). *Global civil society: dimensions of the nonprofit sector*. The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project Hentet fra <http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/08/Global-Civil-Society-I.pdf>.
- Saldaña, J. (2015). *The coding manual for qualitative researchers*. Los Angeles: Sage.
- Sletten, M. A., & Bakken, A. (2016). *Psykiske helseplager blant ungdom - tidstrender og samfunnsmessige forklaringer: En kunnskapsoversikt og en empirisk analyse* (Vol. 4/2016). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Wollebæk, D., & Aars, J. (2011). Har de vokst det av seg? Generasjons-og livsfaseforklaringer på ungdoms holdninger til frivillig organisering. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, *11*(1).
- Wollebæk, D., Selle, P., & Strømsnes, K. (2008). *Endringsprosesser i norsk frivillighet: En kunnskapsoversikt*. (Rokkansenteret rapport 6/2008). Hentet fra http://cms.uni.no/media/manual_upload/222_Rapport_0608.pdf.
- Wollebæk, D., & Sivesind, K. H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 3/2010). Hentet fra

<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/177668>.

Wollebæk, D., Sætrang, S., & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats: Motivasjon og kontekst*. (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 1/2015). Hentet fra

<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2442819>.

Øia, T. (2001). Aksel Sandemose og moderne identitetskonstruksjon. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(1), 7-27.

Andre kilder:

Gaga, L., Ronson, M., Rossomando, A., & Wyatt, A. (2018). Shallow. I L. Gaga & B. Cooper (Red.), *A star is born soundtrack*.

Vedlegg 1 Intervjuguide

Fortelle om studien og om formålet.

Det er min oppgave å stille gode spørsmål. Ingen svar er riktig eller gale. Jeg er ute etter din erfaring og opplevelse.

Kan du fortelle om deg selv?

- (Alder, utdanning/yrke, aktiv i barndommen, foreldre som var aktive i nærmiljøet eller organisasjoner?)
- Første gang du utfører arbeid for en organisasjon? Evt. hvor tidligere?
- Når startet du med dette?

Organisasjon og oppgaver

Kan du fortelle i detaljer hvordan du ble med i organisasjonen?

Hva skjedde da du meldte deg (hvis ikke dekket inn over?).

Hvordan ble du tildelt oppgaver/ansvar?

Hvorfor valgte du akkurat denne organisasjonen?

Fortell meg mer om oppgavene du har!

Hvorfor akkurat disse oppgavene?

Proessen fra ikke-frivillig til frivillig

Kan du huske ca. hvor lang tid det tok fra du vurderte å bli med til du startet opp?

Husker du hvilke tanker du hadde rundt å bli med? (hvis ikke dekket inn over)

Fortell meg mer om prosessen!

Motivasjon

Hvilken del av oppdraget trives du med? Hvorfor?

Hva liker du med å være med?

Kunne du ønske noe var annerledes?

Hva gir dette deg?

Hvor mye tid bruker du på oppgavene du har i organisasjonen?

Hva skal til for at du fortsetter?

Sosialt nettverk

Beskriv omgangskretsen din og deres forhold til frivillige organisasjoner/arbeid!

Snakker du med venner og familie om ditt arbeid i organisasjonen? I så fall, hva snakker dere om?

Hvordan ble det mottatt av foreldrene dine da du fortalte om at du har startet med organisasjonsarbeid?

Hvordan ble det mottatt av venner da du fortalte om at du hadde startet med organisasjonsarbeid?

Avsluttende spørsmål

Er det noe mer du vil fortelle meg som du tenker er viktig å få frem eller har kommet på underveis?

Har du noen tanker om hvordan intervjuet var gjennomført som du vil dele med meg?

Kan jeg ta kontakt med deg hvis det er noe jeg er usikker på eller ønsker mer informasjon om?

Kjenner du noen andre jeg burde snakke med om samme tema?

Vedlegg 2 Informasjonsskriv til organisasjoner

Hei.

Mitt navn er Ida Madeleen Moe og jeg studerer mastergrad i organisasjon og ledelse ved Høgskolen i Østfold. Nå dedikerer jeg masteravhandlingen min til å forske på hva som motiverer unge voksne til å bli frivillig. Vi trenger kvalitative data for å forstå begrunnelsene bak kvantitative forskningsfunn hvor unge ser ut til å motiveres av andre begrunnelser enn eldre, og til å delta i nye former for frivillig arbeid.

Jeg skal gjøre en kvalitativ studie som innebærer intervjuer av unge voksne i alderen 19-24 år som har blitt frivillig de siste seks månedene. Spørsmålene dreier seg rundt hvorfor og hvordan de ble frivillige. Jeg vil ikke spørre om sensitive personopplysninger. Det er mulig å se intervjuguiden på forhånd.

Kan dere bistå med å skaffe informanter? Informantene må spørres av de som naturlig har tilgang på personopplysninger. Det vil si at de som ønsker å delta må selv ta kontakt med meg. De må undertegne vedlagte informasjonsskriv med samtykkeerklæring. Det er helt frivillig å delta, og deltagelsen vil ikke avlønnes. Intervjuene tar 1-1,5 time.

Dersom noen av deres frivillige ønsker å stille opp til intervju, lurer jeg på om det er mulig å låne et rom hos dere i Frivillighetens hus for gjennomføring?

Ta gjerne kontakt dersom dere har spørsmål.

Jeg håper på positiv respons fra dere!

Vennlig hilsen
Ida Madeleen Moe
Student Høgskolen i Østfold
Tlf. 92087822.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Unge frivillige»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forstå og beskrive unge voksnes motivasjon for frivillig arbeid. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

Unge frivillige deltar i nye former og på andre måter i frivillig arbeid, mer aktivitetsrettet og på egne premisser. Formålet med studien er å forstå og beskrive hvordan unge voksne tolker og gir mening til sin deltagelse i frivillig arbeid. I denne studien undersøkes problemstillingen «Hva motiverer unge voksne til å bli frivillig i samfunnsrettede organisasjoner?». Prosjektet er en masteravhandling i organisasjon og ledelse ved Høgskolen i Østfold.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har blitt spurt om å delta fordi du er ned i en samfunnsrettet frivillig organisasjon og er i den aktuelle aldersgruppen (18-30 år) for studien. Informasjon om prosjektet har blitt sendt til organisasjoner som ofte er i kontakt med unge frivillige og noen har blitt kontaktet direkte. I de tilfeller hvor organisasjoner har bidratt til kontakt, har de videreformidlet informasjonen til aktuelle deltagere som selv tar kontakt med studenten hvis de vil delta.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Masteravhandlingen er en kvalitativ studie, og det benyttes intervjuer. Deltagere i studien er med i et forskningsintervju som vil vare i ca. 1 time. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker og jeg vil notere underveis. I intervjuet ønsker jeg at du besvarer spørsmål rundt hvordan og hvorfor du ble med i organisasjonen, og om din omgangskrets også er med i lignende oppgaver. Du har anledning til å se på oversikten over spørsmål som stilles i forkant, dersom du ønsker det.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, det vil si at ingen andre enn student og veileder vil ha tilgang på lydopptaket. Det oppbevares helt trygt. Navneliste med direkte personidentifiserende opplysninger vil bli holdt atskilt fra lydopptak og transkripsjon. Det er kun student og veileder som har tilgang på disse opplysningene.

Informasjonen og uttalelsene dine fra intervjuet vil anonymiseres, det vil si at du ikke vil bli gjenkjent i den publiserte masteravhandlingen. Prosjektet skal etter planen avsluttes 1.6.19. Etter prosjektslutt vil personopplysninger og lydopptak slettes, og datamaterialet anonymiseres.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i prosjektet. Du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. Dette er det lovlige behandlingsgrunnlaget for behandling av personopplysninger.

På oppdrag fra Høgskolen i Østfold har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med student Ida Madeleen Moe, tlf. 920 87 822 eller ida.madeleen.moe@gmail.com. Veileder på dette prosjektet er Elise Øby, ansatt ved Høgskolen i Østfold, tlf. 917 47 727.

Kontaktinformasjon til institusjonenes personvernombud er: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Elise Øby
Remmen
1757 H AL DEN

Vår dato: 02.07.2018

Vår ref: 61153 / 3 / EPA

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 16.06.2018 for prosjektet:

<i>61153</i>	<i>Unge frivillige</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Elise Øby</i>
<i>Student</i>	<i>Ida Madeleen Moe</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.06.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dag Kiberg

Eva J. B. Payne

Kontaktperson: Eva J. B. Payne tlf: 55 58 27 97 / eva.payne@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Ida Madeleen Moe, ida.madeleen.moe@gmail.com

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 61153

VURDERING AV INFORMASJONSSKRIVET OG INNFØRINGEN AV NY PERSONVERNLOVGIVNING

Du har opplyst i meldeskjemaet at utvalget (unge frivillige, 19-24 år) vil motta skriftlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet, men vi ber om at følgende endres/tilføyes:

- setningen 'Navneliste med personopplysninger vil bli holdt atskilt....' skal endres til 'Navneliste med direktepersonidentifiserende opplysninger vil bli holdt atskilt...'.
- legg til hvem som vil ha tilgang til direkte personidentifiserende opplysninger (koblingsnøkkelen)

I løpet av 2018 vil ny personopplysningslov med skjerpede krav til informasjon og samtykke tre i kraft. På grunn av prosjektets varighet oppfordrer personvernombudet at det gjøres enkelte tilføyinger i informasjonsskrivet for å imøtekomme disse endringene:

- at samtykke er det lovlige behandlingsgrunnlaget for behandling av personopplysninger
- kontaktopplysninger til institusjonens personvernombud (personvernombudet@nsd.no, +47 55 58 21 17)
- deltakernes rettigheter, herunder rett til innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deltakeren, rett til å få slettet eller rettet de opplysningene som er registrert, eventuelt motsette seg at opplysningene registreres, rett til å få utlevert en kopi av opplysningene som er registrert (dataportabilitet), samt rett til å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet angående behandlingen av personopplysninger.

Vi viser til vår oppdaterte veiledende mal for informasjonsskriv:

http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/informere_om.html

REKRUTTERING

Du har opplyst i meldeskjemaet at det vil tas kontakt med aktuelle organisasjoner for å rekruttere informanter. I telefonsamtale 29.06.18 ble det bekreftet at informasjon om prosjektet vil deles ut/sendes ut av en person innenfor organisasjonen som har naturlig tilgang til kontaktopplysninger til aktuelle deltakere. Interesserte vil selv kontakte studenten hvis de ønsker å delta. Personvernombudet legger til grunn at det tas hensyn til konfidensialitet og frivillighet i rekrutteringsprosessen.

TREDJEPERSONSOPPLYSNINGER

Det fremgår av intervjuguiden at det vil behandles enkelte opplysninger om tredjepersoner (foreldres utdanning). Det skal kun registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet. Opplysningene skal være av mindre omfang og ikke sensitive, og skal anonymiseres i publikasjon. Så fremt personvernulempen for tredjeperson reduseres på denne måten, kan studenten unntas fra informasjonsplikten overfor tredjeperson.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet forutsetter at dere behandler alle data i tråd med Høgskolen i Østfold sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av mobil lagringsenhet er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

Prosjektslutt er oppgitt til 01.06.2019. Det fremgår av meldeskjema og informasjonsskriv at du vil anonymisere datamaterialet ved prosjektslutt. Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>